

146174

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Beden Eğitimi Ve Spor Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**KÜTAHYA İLİNDE REKREATİF AMAÇLI TREKKİNG (DOĞA YÜRÜYÜŞÜ)
ALANLARININ BELİRLENMESİ VE SPOR TURİZMİNİN GELİŞTİRİLMESİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Danışman

YRD. DOÇ. DR. MEHMET GÖRAL

Hazırlayan
Ender SOYKAN

0192080104

146174

Kütahya - 2004

**KÜTAHYA İLİNDE REKREATİF AMAÇLI
TREKKİNG (DOĞA YÜRÜYÜŞÜ)
ALANLARININ BELİRLENMESİ VE SPOR
TURİZMİNİN GELİŞTİRİLMESİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Ender SOYKAN

Kütahya - 2004

Kabul ve Onay

Ender SOYKAN'nın hazırladığı "Kütahya İlinde Rekreatif Amaçlı Trekking (Doğa Yürüyüşü) Alanlarının Belirlenmesi Ve Spor Turizminin Geliştirilmesi Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği ile kabul edilmiştir.

02-04-2004

Tez Jürisi :

Doç.Dr. Arslan KALKAVAN

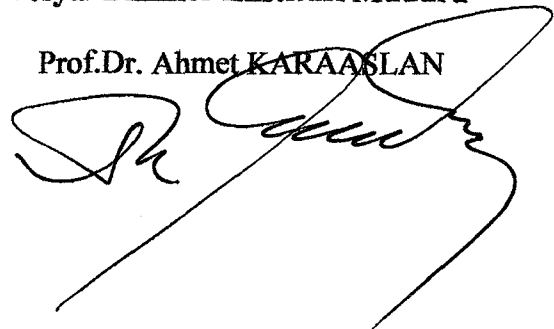
Yrd.Doç.Dr. Mehmet GÖRAL (Danışman)

Yrd.Doç.Dr. Çetin ÖZDİLEK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof.Dr. Ahmet KARAASLAN

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kütahya İlinde Rekreatif Amaçlı Trekking (Doğa Yürüyüşü) Alanlarının Belirlenmesi Ve Spor Turizminin Geliştirilmesi Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma baş vurmaksızın yazıldığını ve yaralandığım kaynakların kaynakçada gösterilenden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Ender SOYKAN

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Manisa Akhisar da doğdu. İlk öğrenimini Altı Eylül İlkokulunda, Orta Öğrenimini Mehmet Akif Ersoy Orta Okulu ve Akhisar Endüstri Meslek Lisesinde tamamladı.

1996 yılında Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünü kazandı. Bölümünü 2000 yılında tamamladı. Öğrenimi sırasında Atletizm alanında ihtisas yaptı.

2001 yılında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında okumaya hak kazandı. Hala bu programda tez aşamasındadır.

ÖZET

Çağımızın tek düze günlük yaşamı içerisinde insanların yaşam zorlukları dışında kalan zamanları değerlendirmeleri sağlıklı kalabilmeleri için çok önemlidir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak çalışma saatleri giderek azalmakta ve insanların kendilerini gerçekleştirmek için sahip oldukları zaman artmaktadır.

Rekreasyon faaliyeti olan Trekking (Doğa Yürüyüşü) insanların mutlu, sağlıklı ve hayattan zevk alarak yaşamalarını sağlayan, modern teknolojinin ve şehirleşmenin ortaya çıkardığı kalabalık, kirlilik ve diğer sorunların yarattığı, bedensel ve moral çöküntüleri ortadan kaldıracak önemli bir faaliyettir.

Serbest zamanlar doğru değerlendirildiğinde, insanın zevkini, hevesini, yeteneğini, sorumluluk ve özgürlüğünü yaşamak, zamanı doğru kullanmak ve böylece kendini gerçekleştirme imkanı vermektedir.

Doğanın tüm yönleriyle yaşanmasına olanak veren doğa yürüyüşü ülkemizde giderek yaygınlaşmakta daha çok ilgi ve talep görmektedir. Trekking doğa sporlarının en hafif kollarından biridir. Doğada uzun yürüyüş anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak Kütahya ve çevresi zengin trekking alanlarına ve rekreatif amaçlı bölgelere sahiptir. Bu bölgeler güçlü bir çevre bilinci ile korunmaktadır. Kütahya'nın topraklarının % 53'ü ormanlarla kaplı olduğu için gününbirlik olduğu kadar uzun süreli dinlenme ve kamp imkanları için de faydalanılabilmektedir. Trekking imkanları olan Kütahya yayla turizmi ve termal turizm açısından da aynı potansiyele sahip olduğu yapılan çalışmalar sonunda ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

In the monotone day life of our age, for being healthy of humans, they must utilize the times that rest from their life difficulties. Dependent on the technological developments, the work times are becoming less step by step so that the times that humans need for social life are increasing.

Trekking is, the thing that supplies the humans live healthy, happy, and with from their lives. And trekking is an activity that modern technology and urbanizations made the physical and psychological problems like crowd, dirtiness and loud noise; can remove.

If the free times are utilized truly, it gives humans to allow, to live his freedom to use time truly, to make pleasant things that he want.

Trekking, which is enables to use all sides of nature is becoming widespread in our country and also arouse interest. Trekking is one pf the easiest branch of “nature sports” and means “long walking in nature”.

Finally, Kütahya and its surroundings have beautiful nature for trekking. These surroundings may shielded with a strong “green conscious”. Because of Kütahya’s lands’53 percent is forest, it is convenient for short or long time camping. And also Kütahya has a beautiful place for plateau tourism and thermal tourism.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
HARİTALAR LİSTESİ.....	xiii
TEZ HAKKINDA	xiv
GİRİŞ	xvii

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜTAHYA'NIN TARİHİ COĞRAFİ VE SOSYO EKONOMİK DURUMU

1.1. KÜTAHYA'NIN TARİHİ	3
1.1.1. Türklerden Önce Kütahya	3
1.1.2. Kütahya'nın Türk Hakimiyetine Girmesi (1074-1230)	4
1.1.3. Selçuklular Döneminde Kütahya (1230-1300)	4
1.1.4. Germiyanogulları Döneminde Kütahya (1300-1429)	5
1.1.5. Osmanlı Döneminde Kütahya	6
1.1.6. Milli Mücadele Yıllarında Kütahya	7
1.1.7. Ulaşım	8
1.2. KÜTAHYA'NIN COĞRAFİ DURUMU	9
1.2.1. İlin Konumu	9
1.2.2. Kütahya'nın İlçeleri	9
1.2.3. Jeolojik Yapı	9
1.2.4. Yeryüzü Şekilleri	10
1.2.5. Dağlar	11
1.2.5.1 Akdağ	11
1.2.5.2. Eğrigöz Dağı	11
1.2.5.3. Gümüşdağ	11
1.2.5.4. Murat Dağı	12
1.2.5.5. Türkmen Dağı	12
1.2.5.6. Simav Dağları	12
1.2.5.7. Yelice Dağı	13
1.2.5.8. Yeşildağ	13
1.2.6. Ovalar ve Vadiler	13
1.2.6.1. Kocasu Vadisi	14
1.2.6.2. Porsuk Çayı Vadisi	14
1.2.6.3. Simav Çayı Vadisi	15
1.2.7. Platolar	15
1.2.8. Akarsular	16
1.2.8.1. Avşar Deresi	16
1.2.8.2. Bedir Deresi	16

1.2.8.3. Gediz Çayı	16
1.2.8.4. Emet Çayı	17
1.2.8.5. Felent Çayı	17
1.2.8.6. Hamzabey Çayı (Kocaçay)	17
1.2.8.7. Kokar Çay	17
1.2.8.8. Kureyşler Deresi	17
1.2.8.9. Murat Çayı (Oysu)	18
1.2.8.10. Porsuk Çayı	18
1.2.8.11. Simav Çayı	18
1.2.8.12. Tavşanlı Çayı	18
1.2.9. İklimi	19
1.2.10. Göller ve Baraj Gölleri	20
1.2.11. Bitki Örtüsü	20
1.2.11.1. Kütahya'da Yer Alan Ağaç Türleri	21
1.3. KÜTAHYA İLİNİN SOSYO – EKONOMİK DURUMU	21
1.3.1. Nüfus	21
1.3.2. Ekonomi	22
1.3.2.1. Tarım	22
1.3.2.2. Sanayi	22
1.3.2.3. Kaphıcalar ve İç Turizm	23
1.3.3. Eğitim	24
1.3.4. Sağlık	24

İKİNCİ BÖLÜM

TREKKİNG KAVRAMI

2.1. TREKKİNG	27
2.1.1. Doğada Yürüyüş	28
2.1.2. Doğa Yürüyüşü Kuralları	31
2.1.3. Aktivite Kuralları	32
2.1.4. Neden Doğa Yürüyüşü	34
2.1.5. Her Mevsim Doğa Yürüyüşü Mevsimidir	34
2.1.6. Doğa Yürüyüşü Giyimi	34
2.1.7. Mevsime Göre Giysiler	35
2.1.8. Doğa Yürüyüşü Planlama	35
2.1.9. Doğa Yürüyüşü Malzemesi	36
2.1.10. Doğa Yürüyüşü Yiyeceği	36
2.1.11. Yürüyüş	37
2.1.12. İçmek İçin Güvenli Su	38
2.1.13. Uyulacak Kurallar	39
2.1.14. Sırt Çantası İle Yürüyüş İçin Malzemeler	40
2.1.15. Kişisel Malzemeler	41
2.1.16. Dört Kişilik Ekip Malzemesi	41
2.1.17. Yiyecek	41
2.1.18. Yalnızsın ve Kayboldun	43

2.1.19. Kaybolmanın Önlenmesi	44
-------------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

REKREASYON KAVRAMI

3.1. REKREASYON KAVRAMI	46
3.1.1. Serbest Zaman Kavramı	46
3.1.2. Serbest Zaman ve Spor	48
3.1.3. Rekreasyon ve Spor	49
3.1.4. Rekreasyon Eğitiminin Kişiyeye Kazandırdıkları	53
3.1.5. Rekreatif Etkinliklere Katılımın Özellikleri	54
3.1.6. Toplumsal Yönden Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri.....	60
3.2. REKREASYONEL KATILIMI DESTEKLEYEN SOSYO-EKONOMİK ETKENLER	62
3.2.1. Ekonomik Verimlilik ve Çalışma Koşullarındaki Gelişmeler	63
3.2.2. Harcanabilir Gelirin Artması	63
3.2.3. Şehirleşme	65
3.2.4. Nüfus Artışı ve Hareketliliği	67
3.2.5. Teknoloji	69
3.2.6. Kitle İletişim Araçlarının Etkisi, Reklam ve Propaganda	70
3.2.7. Kültürel Etki	71
3.2.8. Eğitim Düzeyi	72
3.2.9. Çevre Bilinci	73
3.2.10. Değişen Yeni Sağlık Bilinci ve İsteklerin Değişimi	73
3.2.11. Değerlerdeki Değişmeler	74
3.2.12. Siyasal Otorite ve Diğer Kurumların Etkileri	76
3.2.13. Eğlence Hareketinin Etkisi	78
3.2.14. Doğal Zenginliklerin Etkisi	79
3.2.15. Sosyal Hareketliliğin (Mobilite) Etkisi	79
3.2.16. Araç-Gereç ve Malzemenin Teşviki	80
3.2.17. Rekreasyonel Merkezler	80
3.3. TOPLUM VE SPOR	80
3.4. TOPLUMSAL SINIFLAR VE SPOR	82
3.5. KİTLE SPORU	84
3.6. BOŞ ZAMAN VE BOŞ ZAMANI DEĞERLENDİRME KAVRAMLARI	85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SPOR VE TURİZM KAVRAMI

4.1. SPOR KAVRAMI	88
4.2. TURİZM KAVRAMI	89
4.2.1. Turizmin Temel Özellikleri	91
4.2.2. Turizmin Sınıflandırılması	92
4.2.3. Amacına Göre Turizm	94
4.3. REKREASYON VE TURİZM İLİŞKİSİ	97
4.4. TURİZMİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ	100

BEŞİNCİ BÖLÜM

REKREATİF AMAÇLI BÖLGELER VE SPOR TURİZMİNİN GELİŞTİRİLMESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. KÜTAHYA İLİNDE MEVCUT TERMAL ALANLAR	102
5.1.1. Ilıca-Harlek Kaplıcaları	103
5.1.2. Yoncalı Kaplıcaları	105
5.1.3. Tavşanlı Göbel Kaplıcaları	108
5.1.4. Gediz Ilıca Su Kaplıcaları	108
5.1.5. Emet Yeşil ve Kaynarca Kaplıcaları	110
5.1.6. Simav Eynal Kaplıcaları	110
5.1.7. Hisarcık Hamamköy Kaplıcaları	112
5.1.8. Murat Dağı Kaplıcaları	112
5.1.9. Diğer Kaplıcalar	113
5.2. REKREATİF AMAÇLI TREKKİNG ALANLARI	114
5.2.1. Türkmen Dağı	115
5.2.2. Frig Vadisi	116
5.2.3. Gediz Murat Dağı	117
5.2.4. Domaniç Ormanları	118
5.2.5. Tavşanlı Vakıf Ormanları	119
5.2.6. Çamlıca ve Bin Yıllık Kestane Ağacı	120
5.2.7. Simav Gölcük Yaylası	121
5.2.8. Çavdarhisar Aızanoı Antik Kent	121
SONUÇ	124
KAYNAKÇA	129
DİZİN	132

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1: Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Turist Sayısı ve Turizm Geliri	90
Tablo 4.2: En Çok Turist Çeken Ülkeler Listesinde Türkiye'nin Yeri	92
Tablo 4.3: Turizmde En Çok Kazandıran Ülkeler Sıralamasında Türkiye'nin Yeri	93
Tablo 4.4: Türkiye'ye gelen Turist Sayısı	96

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 4.1: Kütahya İl Haritası	114
Harita 4.2:Türkmen Dağı	115
Harita 4.3: Frig Vadisi	116
Harita 4.4 :Frig Vadisi Ovacık Mevkii	117
Harita 4.5 :Gediz Murat Dağı	117
Harita 4.6: Domaniç Ormanları	118
Harita 4.7: Tavşanlı Vakıf Ormanları	119
Harita 4.8 :Çamlıca ve Bin Yıllık Kestane Ağacı Mevkii	120
Harita 4.9 :Simav Gölcük Yaylası	121
Harita 4.10:Çavdarhisar Aızonaı Antik Kenti	121

TEZ HAKKINDA

Araştırma Problemi

Trekking'in ortaya çıkış nedeni nedir? Trekking hangi şartlarda ve ortamlarda kimler tarafından yapılabilir? Kütahya'da doğa yürüyüşüne uygun yerler mevcut mu dur? Bu bölgeler ne kadar bilinmekte ve yararlanılabilmektedir.? Trekking amaçlı bölgelerin tanınması ve doğa sporunun yaygınlaştırılması için ne tür faaliyetler yapılmalıdır?

Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı doğa yürüyüşünün tanınması, yaygınlaştırılması ve Kütahya bölgesindeki trekking alanlarının tespit edilerek bu bölgelere yapılacak yatırımlarla Kütahya'nın sosyal ve ekonomik gelişimine katkı sağlamak. Kütahya'da rekreasyon faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasını sağlayarak günlük yaşamın sıkıntılarını doğada eritmek isteyenler için özel bir alternatif oluşturmak.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma Kütahya'nın daha iyi tanınması, rekreatif amaçlı bölgeler açısından büyük bir potansiyele sahip olduğu, bu bölgelerin ortaya çıkarılması ve sporun toplumda yaygınlaştırılarak sağlıklı toplum oluşturulması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmada Hipotez

Kütahya ilinin doğa yürüyüşü ve rekreatif amaçlı bölgeler açısından büyük bir potansiyele sahip olduğu, bu bölgelerin ortaya çıkarılmasının ve bölgelere yapılacak yatırımların Kütahya ilinin tanıtımı, turizmi, halkın spora yönlendirilmesi ve sahip olduğu kültürel, doğal ve tarihi zenginliklerin farkına varması açısından büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmada Varsayım

Hızlı sanayileşme ve üretim emek yoğun olmaktan çıkarak makine yoğun hale gelmesi kişinin daha çok serbest zamana sahip olması sonucunu doğurmuştur. Böyle bir sosyal gelişme de insanların serbest zamanlarını daha verimli değerlendirme ihtiyacını göstermiştir. İşte burada rekreasyon önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır.

Rekreatif faaliyetler içerisinde doğa yürüyüşü daha kolay yapılabilir olması ve her yaş grubuna hitap etmesi yönüyle daha cazip olmaktadır. Doğanın tüm yönleriyle yaşanmasına olanak veren Trekking (doğa yürüyüşü) ülkemizde giderek yaygınlaşmakta daha çok ilgi ve talep görmektedir.

Kütahya ve çevresi doğal güzellikleri ile doğa severlere doğa yürüyüşünün keyfini ve tabiatın huzurunu vaat etmektedir. Kütahya 5000 yıllık arkeolojik tarihi ve kültürel zenginlikleriyle kültür turizmi, şifalı kaplıcalarıyla sağlık turizmi, topraklarının % 53'ünü kaplayan ormanlarıyla doğa turizmi açısından büyük bir potansiyel arz etmektedir.

Araştırmanın Sınırlıkları

Doğa yürüyüşünün ülkemizde yeni tanınıyor ve yayılıyor olması bu konuda yapılan bilimsel çalışmaların son derece az olması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada internet ve konuyla ilgili diğer yazılı kaynaklar taranarak bilgilere ulaşılmış bilgiler bir araya sistemli bir şekilde getirilerek yorumlanmıştır. Gezi gözlem yapılmış ve Kütahya bölgesinin coğrafi, ekolojik, tarihi ve turistik yönleriyle ilgili bilgiler İl Turizm Müdürlüğü, Orman İl Müdürlüğü, Gençlik Spor İl Müdürlüğü, Kütahya Belediyesi, Köy Hizmetleri Müdürlüklerinden temin edilmiştir.

GİRİŞ

Kent yaşantısı insanı teknolojik kullanım araçları ile yoğun çalışma ortamları, sıkıcı iş disiplini, katı kurallar, hareketsizlik ve tekdüzelik yani monotonluğu yaşamaktadır. Kentin görüntüsü, yoruculuğu ve kirliliği insanı bunaltmaktadır. Kent yaşamının bütün bu özellikleri insanları doğrudan kent dışındaki doğal ortamlara sürüklemektedir.

Trekkingin özü, dağ, bayır, orman demeden; doğal hayatın zorluklarına da göğüs gererek belirli noktalara yürümek bazen de tırmanmaktır. Türkiye de özellikle son beş yılda büyük gelişim göstermiştir. Bütün haftanın sıkıntısını, stresini sağlıklı bir yürüyüşle doğanın içinde eritmek isteyen yaşlı, genç herkes hafta sonlarında rekreatif amaçlı doğa yürüyüşü etkinliklerine katılmaktadırlar. Doğa yürüyüşü etkinliği insanın sosyal ilişkiler kurmasında ve geliştirmesinde büyük rol oynar. Nitekim yeni arkadaşlıkların oluşması, grup içinde yer edinme, yerini idrak edebilme ve diğer grup üyelerini tanıyabilme gibi çabalar, kişinin sosyal yaşantısını etkileyerek olgunlaşmasını ve toplum hayatına alışmasını sağlar.

Kütahya alternatif turizm olanaklarının bir çoğuna sahiptir. Trekking için oldukça elverişli imkanlar bulunmakta ve son zamanlarda başvuru alan özel ve keyifli bir alternatif olmaktadır.

TEZ METNİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜTAHYA'NIN TARİHİ COĞRAFI VE SOSYO EKONOMİK DURUMU

1.1. KÜTAHYA'NIN TARİHİ

1.1.1. Türklerden Önce Kütahya

Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden birisi olan Kütahya'nın Kuruluş tarihini kesin olarak belirlemek mümkün olmamıştır. Ancak tarihinin çok eskilere dayandığı anlaşılmaktadır. Sırasıyla, Hitit, Frigya, Lidya, Pers, Makedonya, Bitinya ve Bergama krallıklarının hakimiyetinde bulunmuş, daha sonra Roma imparatorluğu ve onun ikiye ayrılmasından sonra Bizans imparatorluğunun hakimiyetine girmiştir.

Antik kaynaklar Kütahya'dan "EZOP"un doğduğu şehir olarak bahseder. Çocuklar için hayvanları konu alan masallar yazmış olan Ezop'un burada doğması, Kütahya'nın M.Ö.6.yy' da mevcut olduğu anlamına gelir. Şehir adı "Kotis'in Şehri" anlamına gelen Kotiaion'dan gelmektedir. Burada şehrin ilk siyasi hakimiyetini Frigler kurmuştur. M.Ö.546 yılında Pers kralı Kyros, Frig hakimiyetine son vererek Kütahya'yı topraklarına katmıştır. Persler "Satraplık" adını verdikleri, bölümlere ayırdıkları Anadolu'yu ve tabii bu arada Kütahya'yı uzun süre ellerinde tutmuşlardır.

Makedonyalı Büyük İskender'in tarih sahnesine çıkması ve Persleri mağlup ederek Anadolu'yu hakimiyetine almasıyla Kütahya el değiştirmiştir. MÖ. 333 Büyük İskender'in genç yaşta ölmesi üzerine imparatorluk parçalanmış ve Kütahya İskender'in kumandanlarından Antigonos'un eline geçmiştir. M.Ö.278 yılında Bitinya krallığı Kütahya'yı topraklarına katmış, daha sonra Bergama krallığının eline geçmiştir. M.Ö.62 yılında Sezar'ın damadı Pompeus, Kütahya'yı Roma İmparatorluğunun topraklarına katmıştır. M.S.395 yılında Roma imparatorluğu ikiye ayrılınca Kütahya Bizans (Doğu Roma) imparatorluğunun hakimiyetine girmiştir.¹

Kütahya, Romalılar zamanında Hıristiyanlığın önemli merkezlerinden biri haline geldi takibata uğrayan Hıristiyanlar, Kütahya'ya sığındılar. Putperes Roma, şehrinin tahsisatını kesti ve şehir ihmale uğrayarak bir süre bakımsız kaldı. Roma'nın Hıristiyanlığı resmen kabul etmesinin ardından Kütahya, piskoposluk merkezi oldu.

¹ 21. yy Başlarında KÜTAHYA Graf Matbaası Temmuz 2001, s.1.

Bizans döneminde ise Kütahya'nın önemi çok arttı. Bizanslılar şehre hakim ve kale inşasına elverişli buldukları sarp tepeye burçlar ile tahkim edilmiş iki kat sur içinde bir şato yaptılar. Bu şato, Germiyanogulları ve Osmanlılar döneminde yapılan Kütahya kalesinin esasını teşkil etmiştir.

Malazgirt'te sultan Alparslan'a yenilen Romanos Diogenes, tahtını geri almak için giriştiği mücadelelerde yenilip esir düşünce, Kütahya'ya getirilip gözlerine mil çekilerek haps edilmişti. (Romanos Diogenes, daha sonra sevk edildiği Kınalıada'da vefat etmiştir.)

1.1.2. Kütahya'nın Türk Hakimiyetine Girmesi (1074-1230)

Girit Muhaberesinden sonra Türkler, hızla Anadolu'nun fethine giriştiler. 1071 yılından sonraki birkaç yıl içinde, Anadolu'nun hemen tamamı Türkler tarafından feth edildi. Anadolu Selçuklu Devleti'nin ilk hükümdarı Kutalmışoğlu Süleyman Şahın kardeşi Melik Mansur, 1074 yılında, Kütahya'yı Feth etti. Kütahya, Anadolu Selçuklu devletinin bir uç şehri oldu.

1.1.3. Selçuklular Döneminde Kütahya (1230-1300)

Kütahya, Selçuklu Türklerinin yönetimine ilk defa 1074 yılında Anadolu Selçuklu devletinin kurucusu Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın kardeşi Melik Mansur tarafından katıldı. 1074- tarihleri arasındaki bu dönem, 1096 tarihindeki, 1.Haçlı seferi ile sona erdi ve Kütahya tekrar Bizans hakimiyetine geçti.² Kütahya'nın ikinci defa Selçuklu yönetimine geçmesi, 1182 yılına rastlar. Sultan 2.Kılıçarslan Uluborlu, Kütahya, Eskişehir, ve Alaşehir'i Fethederek Selçuklu sınırları içine aldı. Ancak bu dönem de fazla uzun sürmedi. Sultan 2.Kılıçarslan'ın ülkesini onbir oğlu arasında paylaştırmamasından(1186) sonra kardeşler arasında taht kavgaları başladı.

Bir süre sonra Alman imparatoru Frederick Barbaros komutasındaki 2.haçlı ordusu Anadolu'ya girdi. 1190 yılında Alaşehir ve Konya civarında yapılan iki savaşta

² 21.yy Başlarında Kütahya, s. 3

Selçuklu orduları yenilince bir çok şehir ve kasaba ile birlikte Kütahya'da Bizans'ın eline geçti. (1190) Kütahya'nın 3. defa Selçuklu hakimiyetine girişi Sultan Alaaddin Keykubat dönemine rastlar. 1230 yılında Selçuklu kumandanlarından, İmadüdd 'in Hezar Dinari Kütahya'yı ele geçirdi.

Hezar Dinari 1234-1244 yılları arasında Kütahya'da yönetici olarak kaldı ve şehrin imarına gayret etti. 1236 yılında Balıklı camii, 1243 yılında Hıdırlık mescidi'ni, Hezar Dinari Mescidini, Ulu cami sakahanesini, Sadettin camii sakahanesini yaptırmıştır. Ayrıca 1233 yılında Yoncalı hamamı ve müstemilatı, Yoncalı Camii'de Selçuklu dönemi eserlerindedir.³

1.1.4. Germiyanogulları Döneminde Kütahya (1300-1429)

Germiyan'lı Türk aşiretlerinden birinin adı iken sonradan bir beyliğin ve ailenin adı olmuştur. Aşiretin ilk tarihi şahsiyeti olarak, Baba İshak isyanı sırasında Malatya'da faaliyet gösteren Alişiroğlu Muzafferüddin'in adına rastlanır. Germiyan'lı sülalesinden Kerimüddin Alişir'in adı, Selçuklu saltanat mücadelesinde Moğollar tarafından Mütinüddin Süleyman Pervanenin şikayeti üzerine öldürülen Selçuklu emirleri arasında geçer.

Süleyman Şah'da cevabi bir mektupla devrin ileri gelen alimlerinden İshak Fakih'i Osmanlı başkentine gönderdi. İshak Fakih'in getirdiği hediyeler arasında meşhur Germiyan atları ile Altın ve gümüş eşyalar bulunuyordu. Süleyman Şah, kızının çeyizi olarak Kütahya'ya, Simav, Emet ve Tavşanlı'yı Osmanlılara bıraktı. Kendisi Kula'ya çekildi. 1381 yılında yapılan düğünden sonra Şehzade Beyazid Kütahya Sancağı'na idareci olarak atandı. Ancak Kütahya Ankara Savaşı'ndan sonra tekrar Germiyanogulları'nın hakimiyetine geçti (1402). Bu sefer beyliğin başında, II. Yakup Bey vardı. Bu durum II. Yakup Bey'in 1429 yılında ölümüne kadar sürdü. Yakup Bey'in vasiyeti üzerine Germiyan ülkesi Osmanlı hakimiyetine geçti. Kütahya Germiyanogulları zamanında tarihin en parlak devirlerinden birini yaşamış, iktisadi ve fikri bakımdan büyük gelişmelere sahne olmuştur. Beyliğin merkezi olması sebebiyle

³ 21. yy Başlarında KÜTAHYA , s.4.

Kütahya'da birçok mimari eserler inşa edilmiş. Şair edip ve fikir adamları bu şehirde toplanarak eserleri kaleme almışlardır.

Malatya taraflarında bir bölgeye Germiyan adı verildiği Selçuklu ve Bizans kayıtlarında belirtilmektedir. Germiyanlı adının Malatya tarafından batı Anadolu'ya gelen bu aşirete bu nedenle verildiği (Kütahya'lı gibi) tahmin edilmektedir. Germiyanlı beyliğini kuran Yakup bey, Moğollar tarafından öldürülen Kerimüddin Alishir Bey'in oğludur. Kendisi Anadolu Selçuklu sultanı 3. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında devletin ileri gelen emirlerinden biriydi. Görev sahası Ankara ve civarı idi. Alaaddin Keykubad'a bağlı iken 1300 yılında bağımsızlık ilan etmiş, Kütahya merkez olmak üzere beyliğini kurmuştur. Beyliğin ilk müstakil idarecisi olan Yakup Bey devri (1300-1340) Germiyanogullarının en güçlü dönemini oluşturur.

Yakup Beyin hakim olduğu topraklar, bazı kaynaklarda Yakup-ili adıyla adlandırılmıştır. Bazı kaynaklarda Bizans'ın Yakup Bey zamanında, Germiyanogullarına yıllık 100 bin dinar vergi ve hediyeler gönderdikleri belirtilir. Yakup Beyden sonra yerine oğlu Mehmet Bey (1340), Onunda 1361 yılında ölümü üzerine oğlu Süleyman Şah başa geçti.

Osmanlı Sultanı 1. Murat, Şehzade Beyazid'e Süleyman Şahın kızı Devlet Hatunu istemek üzere bir heyet gönderdi. Süleyman Şah'da cevabi bir mektupla devrin ileri gelen alimlerinden İshak Fakih'i Osmanlı başkentine gönderdi. İshak Fakihin getirdiği hediyeler arasında meşhur Germiyan atları ile Altın ve gümüş eşyalar bulunuyordu.⁴

1.1.5. Osmanlı Döneminde Kütahya

Osmanlı yönetimine geçtikten sonra Kütahya bir "Sancak Merkezi" oldu. I. Murad'ın oğlu ve Germiyanlı Beyi Süleyman Şahın damadı olan Bayezid'de Kütahya Sancak Beyi olarak görevlendirildi. Osmanlı Devletinin Anadolu Beylerbeyi İshak Paşa 1451 yılında beylerbeylik merkezini Kütahya'ya taşıyarak buraya yerleşti. Kütahya uzun süre beylerbeylik merkezi olarak kaldı.

⁴ 21.yy. Başlarında Kütahya, s. 6.

Timur Ankara savaşından bir hafta sonra Kütahya'ya gelmiş, çok sevdiği bu şehirde bir ay kalmıştır. Kütahya'da bulunan Ulu Camii'nin ilk şekli Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılmıştır. Kayıtlarda Ulu camii'nin adı "Yıldırım Han Camii" olarak da geçer.

Anadolu tarafına yapılan seferlerde Osmanlı ordusunun toplantı yeri ve aynı zamanda önemli bir uğrak yeri olan Kütahya önemli eserlerle de donatılmıştır. Tarihte bilinen ilk toplu iş sözleşmesi 13 Temmuz 1766 tarihinde Kütahya'da imzalanmıştır.

O dönem Kütahya valisi 'Ali Paşa'nın huzurunda yapılan görüşmeler sonucunda işveren ile işçiler arasında anlaşmaya varılmış, çırak, kalfa ve ustaların ücretleri ayrı ayrı belirlenmiştir. Söz konusu anlaşmada bahsedilen işçiler çinicilerdir.

Kütahya adı Mısır valisi Ali Paşa ile Osmanlı Devleti arasında yapılan savaşlar sonunda 1833 yılında yapılan anlaşma ile uluslararası alanda duyulmuştur. Zor durumda kalan Osmanlı Devletinin Rusya'dan yardım istemesi üzerine, Osmanlı Devleti üzerinde Rus nüfuzu olmasını istemeyen İngiltere ve Fransa, Mehmet Ali Paşa'yı ikna ederek Kütahya anlaşmasının yapılmasını sağlamışlardır.

1848 ihtilalleri neticesinde başlayan Macar milli hareketi, Avusturya ve Rusya tarafından kanlı bir şekilde bastırılınca, hareketin liderlerinden Kossuth Laios, Bathyayi ve Mesreras 1849'da Osmanlı devletine sığındılar. Rusya ve Avusturya'nın baskılarına rağmen Osmanlı Devleti mültecileri geri vermedi. Kossuth (Koşut)ve maiyeti Kütahya'ya yerleştiler. 1851 tarihine kadar Kütahya'da kaldılar. Kaldıkları ev bugün müze haline getirilmiştir ve ziyaretçilere açıktır.⁵

1.1.6. Milli Mücadele Yıllarında Kütahya

İzmir'in 15 Mayıs 1919 da Yunanlılar tarafından işgali ve düşman kuvvetlerinin Anadolu içlerine doğru ilerlemeğe başlaması üzerine bütün yurttaki olduğu gibi Kütahya'da da Kuvai Milliye teşkilatı kuruldu ve 20 Eylül 1919'da faaliyetlerine

⁵ 21.yy. Başlarında Kütahya , s. 8.

başladı. Kurulan teşkilat halktan maddi ve manevi büyük destek gördü. Teşkilat başkanı askerlik şube reisi Nüzhet Bey'di.

Çerkez Ethem Bey'in maiyetindeki müfreze kumandanlarından Piriştineli İsmail Hakkı Bey, Kütahya'ya gelerek "Müdafaai Hukuk Merkezi" ile müştereken faaliyet göstermeye başladı. Silah, cephane ve para tedarikine ve asker toplanmasına başlandı. 21 temmuz 1920 de başlayan çalışmalar sonucunda kısa süre sonunda "Kütahya milli taburları" teşkil edildi. 6 Ağustos 1920 de Afyon'da bulunan Mustafa Kemal Paşa, İsmail Hakkı beyin daveti üzerine Kütahya'ya geldi ve istasyonda "Kütahya Milli alayını" teftiş ederek takdirlerini bildirdi. Kütahya da birkaç saat kalan T.B.M.M. si başkanı Mustafa Kemal Paşa, ayrılırken, Mutassarruf Said beye Kütahya halkına karşı takdirlerini bildiren bir yazı vermiştir.⁶

1.1.7. Ulaşım

Kütahya, Ege bölgesinin "İç Batı Anadolu bölümünün" doğusunda, İç Anadolu'yu Ege'ye, Marmara'yı Ege ve Akdeniz bölgesine bağlayan kara ve demiryollarının kavşağında yer almaktadır. Ayrıca kuzey güney transit taşımacılığı güzergahı üzerinde bulunmaktadır. İl, karayoluyla tüm komşularına doğrudan bağlıdır. İl içi ulaşım gelişmiştir. İldeki demiryolu ulaşımı ise daha sınırlıdır. İl dışı demiryolu taşımacılığı gelişmiş; fakat il içi demiryolu ağı yetersizdir.

Karayolu Ulaşımı : Kütahya'nın komşusu İllere düzenli karayolu bağlantısı vardır. İl merkezinden ilçelere ve ilçelerin birbirlerine karayolu bağlantıları muntazamdır.

Demiryolu Ulaşımı : Demiryolları açısından da bir kavşak niteliğinde olan Kütahya'da, özellikle maden rezervleri, demiryolu taşımacılığını önemli bir ulaşım aracı haline getirmiştir. İl sınırları içerisinde toplam demiryolu uzunluğu 233 km.dir. Kütahya sahip olduğu 18 istasyon ile dört ana güzergahta hizmet vermektedir. Kütahya,

⁶ 21.yy. Başlarında Kütahya , s. 10.

Eskişehir üzerinden kuzeye ve doğuya, Balıkesir üzerinden batıya, Afyon üzerinden güneye ve iç Anadolu'ya bağlanmaktadır.⁷

1.2. KÜTAHYA'NIN COĞRAFİ DURUMU

1.2.1 İlin Konumu

Kütahya, Ege Bölgesinin İçbatı Anadolu Bölümünde yer alır. İç Anadolu Bölgesi ile denize kıyısı olan Ege Bölümü arasında geçiş alanıdır. Kütahya ili, 38 derece 70 dakika ve 39 derece 80 dakika kuzey enlemleri ile 29 derece 00 dakika ve 30 derece 30 dakika doğu boylamları arasındadır. İlimiz 11.875 km yüzölçümüyle Türkiye topraklarının yaklaşık %1 .5 kadarını kaplamaktadır.

Kütahya, kuzeyinde Bursa kuzeydoğusunda Bilecik, doğusunda Eskişehir ve Afyon, güneyinde Uşak, batısında Manisa ve Balıkesir illerimizle çevrilidir.⁸

1.2.2. Kütahya'nın İlçeleri

Merkez ilçe (il Merkezi), Altıntaş, Aslanapa, Çavdarhisar, Domaniç, Dumlupınar, Emet, Gediz, Hisarcık, Pazarlar, Simav, Şaphane, Tavşanlı olmak üzere toplam 13 ilçesi vardır. Kütahya İli Merkez nüfusu, 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre 168.045 dir. İlçeleriyle birlikte nüfusu toplam 714.375' dir.

1.2.3. Jeolojik Yapı

Kütahya'nın jeolojik yapısı I ve III. jeolojik zaman da bugünkü şeklini almıştır. Bu dönemlerde çökmelere, yer yer volkanizmaya ve kıvrımlara uğramıştır. Kıvrılmaya dayanamayan tabakalar kırılarak fay hatlarını oluşturmuştur.

⁷ www.kutahya.gov.tr (20/12/2003)

⁸ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, Ocak 2002, Ankara, s.19.

Kütahya il merkezi ve doğusu II. derece deprem kuşağı, merkezin batısında yer alan ilçeler I. derece deprem kuşağı içerisinde yer almaktadır. Bu fay hatlarının sonucu olarak ilimiz yeraltı sıcak suları bakımından güçlü bir potansiyele sahiptir.

Kütahya ilinin arazi yapısında kireç taşı, kil, kum taşı tabakaları oldukça yaygındır. İlimizin jeolojik yapısını oluşturan yer katmanları daha çok yatay ve yataya yakın şekilde sıralanmıştır.

1.2.4. Yeryüzü Şekilleri

Kütahya ilinde ortalama yükselti 1.200 metredir. Dağların ve platoların ağırlıkta olduğu ilimizde yeryüzü şekillerinin %57,5'ini dağlar, %11'ini ovalar, %31 .5ini platolar oluşturmaktadır. Kütahya tek kütleli dağlardan ve sıradağlardan oluşan yeryüzü şekillerinden ibaret değildir. Dağların uzanış biçimleri sistematik dağılış göstermez. Kütahya; kuzeydoğusunda Türkmen Dağı, batısında Karlık Tepe, kuzeybatısında Eğrigöz Dağı, güneybatısında Şaphane Dağı, güneyinde Murat Dağı ile çevrilidir.

İlin önemli ovaları, Kütahya Ovası, Yoncalı Ovası, Köprüören Ovası, Aslanapa Ovası, Altıntaş Ovası, Tavşanlı Ovası, Örencik Ovası ve Simav Ovasıdır.

Akarsuları: Felent Çayı, Porsuk Çayı, Murat Çayı, Kureyşler Deresi, Kokar Çayı, Avşar Deresi, Gediz Çayı, Emet Çayı, Bedir Deresi, Tavşanlı Çayı, Simav Çayı, Kocaçaydır. İlin tek doğal gölü Simav Gölü; baraj gölleri ise Porsuk, Enne, Kayaboğazi, Söğüt ve Çavdarhisar baraj gölleridir.

Göletler; Pazarlar, Çalköy, Belkavak, Sofular, Karagür, Çerte ve Kuruçay göletleridir.⁹

⁹ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s. 20.

1.2.5. Dağlar

1.2.5.1 Akdağ

Simav çöküntü ovasının kuzeybatısında yeralan kütle, Simav çöküntü oluşunun tabanında 1300 m. yükselmektedir. Kuzeydoğu - güneybatı doğrultusunda uzanan Akdağ'ın en yüksek noktası 2089 m'dir. Dağın kuzey kesimlerinde yükselti azalır. Bu kesim akarsularla derin bir biçimde yarılmış bir yayla görünümündedir. Dağın doğu ve güney kesimleri daha yüksek olup, yine akarsularla parçalanmış durumdadır. Bu yamaçlarda yükselti, kademeli olarak düşer ve kademeler simav çöküntü oluşuna doğru eğimlidir.

1.2.5.2. Eğrigöz Dağı

Dağın güney uzantılarını oluşturan Katran ve Gölcük Dağları, Simav çöküntü oluşunu, kuzey-güney dorultusunda uzanan Emet çöküntü oluşundan ayırır. Akdağ kütlelerinde Kocadere Vadisi'yle ayrılan kütlelerin doruğu 2181 m'ye ulaşmaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda olan Akdağ'ın kuzeyden güneye doğru, özellikle Simav çöküntü oluşuna dönük olan, batı ve güney-batı yamaçları derin vadilerle parçalanmıştır. Eğrigöz Dağı akarsularca derince yarılmış yanlarıyla bir plato özelliği gösterir.¹⁰

1.2.5.3. Gümüşdağ

Yellice Dağından bir plato alanını oluşturduğu boyun noktası ile ayrılan Gümüşdağ'ın en yüksek noktası Nalbant Tepesi'dir (1872 m). Dağın diğer önemli yükseltileri Karlıktepe (1890 m), Arapdede Tepesi (1872 m), Çayırgöztepe (1796 m), Almaalan Tepe (1731 m) ve Çalkıran Tepe (1762 m) dir. Doğu-batı doğrultusunda sıralanan bu tepeler, Kirazlı Köyü doğrultusundan başlayarak daha alçak ikinci bir tepeler dizisi ile güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda uzanır. Böylece, Gümüşdağ kütlelerinin asıl yönü olan kuzeybatı-güneydoğu doğrultusu ortaya çıkar. İkinci diziyi

¹⁰ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s. 21.

oluşturan bu tepelerin başlıcaları, Gölgektepe (1760 m) Çatalçamtepe (1758 m), Bögülcektepe (1749 m) ve Oyuktepedir. (1774 m).

1.2.5.4. Murat Dağı

Kütahya İlinin güneyinde, Gediz ve Altıntaş ilçeleri ile Uşak ili arasında doğu-batı yönünde uzanır. İlin en yüksek dağıdır (2309 m). İlin önemli kaplıcalarından olan Murat Dağı Kaplıcaları, dağın batı yamaçlarında ve 1550-1570 m. yüksekliklerinde bulunmak tadır.

1.2.5.5. Türkmen Dağı

İlin doğu kesiminde olan Türkmen Dağının en yüksek noktası 1826 m dir. Kütlede kuzey-güney doğrultusunda dizilen tepelerin en önemlileri; Tekke tepe (1429 m), Kocataştepe (1519 m), Tokmaklıtepe (1395 m), Sansartep (1669 m), Kalegüneytepe (1693 m), Damlakale Tepesi (1631 m), Deliksımrtepe 1694 m), Yongalıgeyik Tepesi (1682 m), Ardıçlıtepe (1673 m) ve Kızılsivritepedir.¹¹

1.2.5.6. Simav Dağları

Simav çöküntü ovasını güneyden sınırlayan bu dağlar, Saruhan-Menteşe eski kütlelerinin kuzeyindedir. Bu dağların batı kesimleri Sındırgıya kadar uzanmakta ve burada Demirci dağları adını almaktadır. Simav dağları, kütleli ve yüksek görünümündedir. Dağın Simav çöküntü alanının tabanına göre yükseltisi 800 m'yi bulur.

Simav dağlarının doruğu olan Ziyaret Tepesi (1800 m) bu kesimdedir. Eteklerinde çöküntü alanına adını veren Simav ilçesi kurulmuştur. Simav kütlelerinin yükseltisi doğudan batıya ve kuzeyden güneye doğru azalır. Bu eğimlere uyan akarsular kuzey yönünde akar. Simav Drenaj Kanalı ve Simav Çayını besleyen bu akarsular dar ve derin vadiler açmıştır.

¹¹ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s. 22.

1.2.5.7. Yellice Dağı

Merkez ilçenin hemen güneyinden geçen fay çizgisinin gerisinde bulunan 1100 m. ortalama yükseltili dar plato alanının kıyısında yükselir. Dağın en yüksek noktası İncebel Tepesidir (1764 m). Genel görünümü ile üst kesimi hayli düz olan Yellice kütlelerinin üzerinde, doğu-batı doğrultusunda dizilmiş bir takım tepeler mevcuttur. Bunlar, İncebel Tepesinin doğusundaki İminicik Tepesi (1699 m), batısındaki Bakırtepedir. (1758 m)

1.2.5.8. Yeşildağ

Kütahya, Köprüören ve Tavşanlı ovalarının kuzeyindeki en önemli yükselti Yeşildağ kütlesidir. Bu dağın yükseltişi olan Tepelcetepe 1533 m.dir. Diğer önemli tepeler doğudan batıya doğru; Sarıtaştepe (1346 m), Çıplaktepe (1430 m), Kocaçeyrektepe (1426 m) ve Küçükhasantepe'dir (1342 m).

Yeşildağ, batıya doğru yükseltisi daha az tepelik bir alana dönüşür. Yeşildağ kütlesi, Porsuk Çayı'nın kuzey ve güneyinden gelen kollarınca parçalanmıştır. Kuzey yamacında bu parçalanma daha belirgindir.¹²

1.2.6. Ovalar ve Vadiler

Kütahya ili toprakları, çok sayıda akarsu vadisiyle parçalanmıştır. İl alanının % 11 'ini kaplayan ovalar ise geniş tabanlı çöküntü alanları özelliğindedir. Ovalar; Porsuk Çayı Vadisi, Kocasu Vadisi ve Simav Çayı Vadisi içinde değerlendirilebilir.

¹²Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s. 21.

1.2.6.1. Kocasu Vadisi

Örencik Ovası : İlin orta kesimindeki bir çöküntü alanına yayılan bu ova, Aslanapa Ovası'ndan bir eşikle ayrılır. Kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan bu ovadan Kocasu kaynaklanır.

Tavşanlı Ovası : Kütahya'nın kuzeyindeki Tavşanlı Ovası, Köprüören ve Kütahya ovalarından daha alçaktır. Ovanın denizden yüksekliği 840 m'dir. Akarsu ağının sıklığı, Tavşanlı Ovasının doğu kesiminin fazla girintili çıkıntılı olmasına yol açmıştır.

1.2.6.2. Porsuk Çayı Vadisi

Aslanapa ve Altıntaş Ovaları : Porsuk Çayı tarafından sulanan bu ovalar, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanır. Aslanapa ve Altıntaş ovaları geniş bir çöküntü alanının tabanında gelişmiştir. Altıntaş Ovasının ortasını kaplayan bataklık sonradan kurutulmuştur.¹³

Köprüören Ovası : Kütahya Ovasının kuzeybatısında ve yine bu ova gibi kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan, buna karşılık daha küçük ve genişliği ile uzunluğu arasındaki fark daha az olan (uzunluğu 6 km, genişliği 4 km) Köprüören Ovası'nın yükseltisi 1000 m civarındadır. Felent Çayı ile sulanan ova, çayın güneyden gelen kollarının oluşturduğu birikinti konileri nedeniyle kuzeye doğru hafifçe meyillidir.

Kütahya Ovası : İlin kuzeydoğusunda geniş bir çöküntü alanının tabanında yer alan ova, 93 km bir alan kaplamak tadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 930 m'dir. Yer yer genişleyen ve daralan Kütahya Ovasının en geniş yeri Merkez ilçenin yer aldığı Plato kıyısı ve Porsuk Çayının ova dışına çıktığı kesim arası olup, yaklaşık 5.5 km'dir. Doğuya doğru gittikçe daralan ovanın genişliği İkizhöyük ve Siner köyleri arasında 1 km'ye iner. Ova ve çevresinde geçim kaynağı tahıl tarımı ve bir ölçüde hayvancılıktır.

¹³ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s.25.

Ova ve çevresi yağış rejimi ve kurak dönem süresi açısından Marmara Bölgesi, bitki örtüsü bakımından ise Ege, Marmara ve İç Anadolu Bölgesi özelliklerini taşır.

Yoncalı Ovası : Kütahya Ovasından alçak tepelerle ayrılan Yoncalı Ovasının ortalama yükseltisi 1000 m'dir. Ovadaki sıcak su kaynakları, orta kesimlerdeki kuzey ve güney doğrultulu kırık hat boyunca sıralanmıştır. Ova düzlüğü, Felent Çayı ve kolları tarafından önce doğu-batı, sonra kuzey-güney doğrultusunda aşındırılmıştır.

1.2.6.3. Simav Çayı Vadisi

Simav Ovası : Kütahya'nın güneybatısında yer alan Simav Ovası, bir çöküntü alanının tabanından oluşmuştur. Ova; kuzeyden Akdağ, doğudan Eğrigöz, güneyden ise Simav dağları ile çevrilidir. Uzunluğu 90 km olan ovanın Çaysimav - Kalkan köyleri arasındaki uzunluğu 15.5 km, bu kesimdeki genişliği ise 8.5-9 km'yi bulmaktadır. Ovanın en dar yeri 3 km ile Yeşilköy Gökçeler köyleri arasındadır. Yükseltisi yaklaşık 800 m olan Simav Ovasının, en çukur kesimini Simav Gölü'nün tabanı oluşturur.

1.2.7. Platolar

Yeryüzü şekilleri bakımından çeşitlilik arz eden Kütahya yöresinde, üç plato vardır.

Özbek (Sazak) Platosu : Merkez ilçenin güneyinde bulunan Yellice Dağı'nın eteklerinden itibaren başlayan Aslanapa Ovası'na kadar devam eden platodur. Kalkerli bir yapıdan meydana gelmiştir.

Sabuncupınar Platosu : Kütahya Ovası ile Eskişehir Ovası arasında bulunur. Bu plato üzerinde Frig Vadisi yer alır.

Yazılıkaya Platosu : Kütahya ile Afyon illeri arasında yer alır. Sabuncupınar ve Yazılıkaya platoları Porsuk Çayı kolları tarafından parçalanıp meydana gelmişlerdir.¹⁴

¹⁴ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s. 25.

1.2.8. Akarsular

Kütahya il alanı, Susurluk, Sakarya ve Gediz havzalarında kalmaktadır. Su toplama alanı 22.399 km² olan Susurluk Havzasının yıllık ortalama su hacmi 4.16 milyar m³ dür. Su toplama alanı ise 529.455 hektardır. Ovalık alanı bulunan Susurluk Havzası'nda sulanabilecek alan miktarı 396.073 hektardır. Su toplama alanı 58.160 km² olan Sakarya Havzası'nın yıllık ortalama su hacmi 4.09 milyar m³ tür. Havzanın ovalık alanı 2.075.100 hektar civarındadır. Gediz Havzası'nın su toplama alanı 18.000 km² yıllık ortalama su hacmi 2.22 milyar m³ 521.172 hektar ovalık alan bulunan havzada 386.013 hektar sulanabilecek alan bulunmaktadır.

1.2.8.1. Avşar Deresi

Alliören Köyünün 3 km güneyindeki Karapınar ve Gökpinar kaynaklarından doğar. Zafertepeçal köyün doğusunda ani bir dirsek çizerek kuzeye doğru akmaya başlar. Bu noktada Çatak Deresi ismini alır, Karakaya ve Ürkmez Dere ile birleşerek Avşar Deresi ismini alır. Genişler Köyü ve Altıntaş ilçesinin 2 km kuzeybatısından Altıntaş Ovasına ulaşır. Ortalama debisi 0.026 m³/s'dir.

1.2.8.2. Bedir Deresi

Bedir Deresi güneybatı-kuzeydoğu yönünde akar. Yenisusuz'un 1 km kuzeyinden Çavdarhisardan geçerek, Zobu'nun 1 km güneydoğusundan akar. Barağı Deresi, İmam Deresi ve Çat Deresi ile birleşir. Ortalama debisi 0.178 m³/s'dir.¹⁵

1.2.8.3. Gediz Çayı

Akkaya Köyü civarından doğar ve Akyarmadenoğlu ve Dereoğlu dereleri ile birleşerek Ege Denizine ulaşır. İl sınırları içerisindeki uzunluğu 45 km, ortalama debisi 82.5 m³/s'dir..

¹⁵ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s.27.

1.2.8.4. Emet Çayı

Saruhanlar ve Aşıkpaşa köyleri yakınındaki kaynaklardan oluşup Kocedere adını alır. Doğanyakası Deresi ile Kayaköy altında birleşip Emet Çayı adını alır. Hisarcık, Emet ilçelerinden geçerek Uluçam Köyü yakınlarından il topraklarını terk eder. Uzunluğu 90 km. ortalama debisi $130 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir..

1.2.8.5. Felent Çayı

Köprüören Havzası'nın kuzeybatısından Şahmelek yöresinde doğar, Enne Baraj Gölü'ne ulaşır. Daha sonra Kütahya'nın kuzeyinden Porsuk Çayı'na ulaşır. Uzunluğu 35 km, ortalama debisi $0.56 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir..

1.2.8.6. Hamzabey Çayı (Kocaçay)

Naşa kasabasının 5 km güneyinden doğar. Bedirler Köyü yakınlarında il sınırını terk eder, daha sonra Emet Çayı'na dökülür. Uzunluğu 45 km, ortalama debisi $31.46 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir.¹⁶

1.2.8.7. Kokar Çay

Dumlupınar ilçesi civarından doğar, Kızılca, Selkisaray ve Yıldırım Kemal istasyonuna kadar batı- doğu yönünde akar. Daha sonra yön değiştirerek güneyden kuzeye akmaya başlar ve Beşkarış Köyünden ovaya ulaşır. Ortalama debisi $0,423 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir.

1.2.8.8. Kureysler Deresi

Yellice Dağı'nın batı eteklerinden doğan küçük debili kaynaklardan oluşur. Kuzeyden gelen Mantarlık, Kuruçayır, Oluklu, Eyrek ve Güvem derelerini içi ne olarak

¹⁶ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s.27.

Kureyşler Köyüne ulaşır. Bu noktadan sonra Çukurcaadaköy Boğazından Altıntaş Ovası'na ulaşır. Ortalama debisi $0.178 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir..

1.2.8.9. Murat Çayı (Oysu)

Murat Dağı'nın kuzeyinden doğar. Gediz Çayı'na ulaşır. Uzunluğu 35 km, ortalama debisi $2.5 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir.

1.2.8.10. Porsuk Çayı

Porsuk Ovasının en önemli akarsuyu Porsuk Çayı'dır. Havza dışında doğan ve Çat Tepesinin güneyinde havzaya giren Porsuk Çayı havza dahilinde Güvezdere, Çaydere ve Değirmendere'yi alarak Porsuk Baraj Gölü sahasına ulaşır. Porsuk Barajından çıktıktan sonra Kargın Deresi, Uludere ve Musaözü Deresini de alarak havzayı terk eder. Kuzeybatıda bulunan Koca Dere, Güvernaz Dere ve Kapaklı Dere, Yeniköy'de birleşir ve baraj gölü sahasına girer.

1.2.8.11. Simav Çayı

Gökçeler ve Muradınlar köylerinin güneyinde Kalkan Çayının bittiği yerden başlar, Beciler Köyünden sonra il sınırlarını terk eder. İl sınırları içindeki uzunluğu 40 km, ortalama debisi ise $68 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir..

1.2.8.12. Tavşanlı Çayı

Esatlar köyü yakınındaki kaynaklardan doğar. Gökler Köyünün 2 km batısında Bedir Deresi ile birleşir, buradan kuzeye doğru akarak Tavşanlı Ovası'na ulaşır. İl sınırları içindeki uzunluğu 65 km, ortalama debisi $8 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir.¹⁷

¹⁷ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s. 29.

1.2.9. İklimi

Kütahya ili; Ege Bölgesi'nde yer almasına rağmen,denizden uzaklık ve yükseltiye bağlı olarak iklimi kıyı Ege'den daha farklıdır. Kütahya ve çevresinin iklimi Ege, Marmara ve İç Anadolu Bölgeleri arasında bir geçiş tipidir. İklim ve sıcaklık şartları bakımından, her üç bölgenin özelliklerini taşır. Sıcaklık şartları İç Anadolu, yağış şartları Marmara Bölgesi tesiri altındadır.

Sıcaklık : İlde yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlı geçer. Kütahya'da yıllık sıcaklık ortalaması 10.5° dir. En sıcak aylar, temmuz ve ağustos, en soğuk aylar ocak ve şubatır. İlimizde ölçülen en yüksek sıcaklık, 38.6° dir. En düşük ölçülen sıcaklık ise -28.1° dir. Buradan da anlaşılacağı gibi, yıllık sıcaklık 66.7° ile büyük bir fark gösterir.

Yağışlar : Kütahya'da yağışlar, karasal iklime bağlı olarak, kış, ilk bahar ve sonbaharda görülür. Yazları genellikle kuraktır. Yıllık ortalama yağış miktarı 565 mm.dir. En yağışlı ay aralık, en kurak ay ağustostur. Yağışların %38.8'i kış %29.4'ü ilkbahar, %12'si yaz, %19.3'ü sonbahar aylarında düşer. Kış aylarında sıcaklığın düşük ve yükseltinin fazla olması nedeniyle yağışlar, genellikle kar şeklinde, diğer mevsimlerde yağmur şeklindedir. Kar yağışlı günlerin, yıllık ortalama sayısı 19 gündür. Kar kalınlığı ortalama 12 cm civarındadır.

Basınç ve Rüzgarlar : Kütahya çevresinde ortalama hava basıncı, 904.7 milibardır. En düşük hava basıncı 873 milibar, en yüksek hava basıncı 928,4 milibardır. Kütahya, yaz aylarında bir alçak basınç merkezi olduğu için, özellikle kuzey sektörlü rüzgarlara açıktır.

Kütahya'da hakim rüzgar yönü, kuzeydir. Yıldız adlı kuzey rüzgarı, her yıl ortalama 2944 kez eser. Bunu kuzeybatıdan esen karayel izler. Daha sonra güneybatıdan esen lodos rüzgarı görülür. İlimizde ortalama rüzgar hızı 1,7 m/sn dir. Ölçülen en yüksek rüzgar hızı değeri, kuzeybatıdan esen karayele ait olup 27,6 m/sn.dir.¹⁸

¹⁸ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s.30.

1.2.10. Göller ve Baraj Gölleri

Çavdarhisar Baraj Gölü : İçme ve sulama amaçlı kullanılan baraj göldür.

Enne Baraj Gölü : Porsuk Çayının bir kolu olan, Felent Çayı üzerin de kurulan Enne Barajından içme suyu olarak yararlanılmakta olup, Seyitömer Termik Santralının soğutma ünitelerinde de kullanılmaktadır. Yüksekliği 24 m. Olup, su depolama hacmi 7.000.000 m³'dür.

Porsuk Baraj Gölü : Sulama ve taşkınları önleme amacı ile Porsuk Çayı üzerine kurulmuştur. Bir bölümü Eskişehir il sınırları içerisinde kalır. Yüksekliği 49.70 m. ve su depolama hacmi 525.000.000 m³'dür.

Simav Gölü : İlimizin tek doğal gölüdür. İlçenin kuzeybatısında 5 km'lik bir alana sahip olan gölün bir kısmı sazlık ve bataklıktır.

Söğüt Baraj Gölü : İçme ve sulama amaçlı kullanılan baraj göldür. Yukarıda sözü edilen baraj göllerinin kapladığı alanlar iklime bağlı, yağışlar ve kar erimeleri miktarı ile orantılı olarak yıldan yıla değişmektedir.

Kayaboğazı Baraj Gölü : İçme ve sulama amaçlı kullanılan baraj göldür.¹⁹

1.2.11. Bitki Örtüsü

İlimizde yer alan doğal bitki örtüsü Akdeniz, Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinin özelliklerini taşır. Kütahya'da kuru ormanlar çoğunluktadır. Bunu bozkır bitki toplulukları takip etmektedir. İlimiz ormanları, daha çok dağ eteklerindeki platolarda yer alır. Yerleşim birimine yakın ormanlık alanlar çeşitli amaçlarla bilinçsizce tahrip edilmiştir. Bu oran %2-3 civarındadır.

¹⁹ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s.31.

Kütahya 1.279.000.000 hektarlık orman alanı yüzölçümüne sahip olup bu alanın 611.592.000 hektarlık bölümü, orman sahasıdır. Sevinerek söyleyebiliriz ki, ilimizin %52,97'sini ormanlık alanlar oluşturmaktadır.

Orman alanlarımızın 296.464.000'lik hektarı, %48'lik ekonomik değeri olan verimli ormanları oluşturur. Geri kalan kısmı ise, bozuk orman özelliği taşır.

1.2.11.1. Kütahya'da Yer Alan Ağaç Türleri

%48 karaçam, %5 kızılçam, %1 kayın, %14 meşe (Baltalık), %6 ardıç, %25 karışık orman, %1 sedir, kızılağaç, kestane, kayak, köknardan ibarettir. Kütahya'da orman altı alanlarında toprak şartlarından dolayı bozkır bitki örtüsü hakimdir. Bozkır bitkileri içerisinde gelincik, yavşan, kuzukulağı, çoban çantası, aslanağzı gibi doğal bitkiler yer almaktadır.²⁰

1.3. KÜTAHYA İLİNİN SOSYO – EKONOMİK DURUMU

1.3.1. Nüfus

Kütahya ilinin toplam nüfusu 714.375 kişi olup bunun 345.475 kişisi şehir merkezlerinde geri kalanları ise köylerde yaşar. Yıllık nüfus artış hızı %1.17 nüfus yoğunluğu km 249 kişi düşmektedir. Merkez ilçe dahil on üç ilçe 50 belediye 579 köy mevcuttur. Merkez ilçe nüfusu 168.045 kişidir.²¹

Şehrin yerleşiminde güneyindeki Yellice (Acem) Dağının ve kuzeyindeki Kütahya ovasının bulunması etkili olmuştur. Bu yüzden şehrin yerleşimi doğu batı yönünde bir koridor şeklinde olmuştur. şehrin merkezindeki ana caddeler üzerindeki evlerde ve yeni yapılaşmakta olan 75. yıl ve Zafer tepe mahallerinde çok katlı yapılaşma görülmektedir.²²

²⁰ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s. 32.

²¹ <http://www.die.gov.tr> (02/12/2003)

²² 21.YY. Başlarında Kütahya , s. 20.

1.3.2. Ekonomi

Kütahya'nın sosyo-ekonomik yapısı, kamu sektöründe çalışan kesim, askeri birlikler, tarım, sanayi ve kentin diğer iller ile olan ilişkisiyle şekillenmektedir.²³

1.3.2.1. Tarım

Kütahya bulunduğu coğrafi bölgenin genel özelliklerini taşımaktadır. Geçiş iklimi özellikleri göstermesi, tarımı yaygınlaştırırken, yüzey şekillerinin dağlık olması küçük baş hayvancılığı yaygınlaştırmıştır. Ancak son yıllardaki orman alanlarının korunmasına yönelik alınan tedbirler küçük baş hayvancılığının gerilemesine neden olmuştur.

Besi hayvancılığı ise gelişmiştir, çünkü il genelinde yetiştirilen tarım ürünlerinden elde edilen hayvan yemlerinin kullanılması yaygındır. Tarım ürünleri çeşitlilik göstermekle birlikte en önemlileri, tahıl ürünleri ve pancardır. İl genelinde üretilen pancar ürünü yıllık 350 bin tonu bulmakta ve ildeki şeker fabrikasında ve diğer illerdeki şeker fabrikalarının ham madde ihtiyacını karşılamaktadır. Tarım ve hayvancılığın yanında il genelinde ormancılık ve yan sanayisi gelişmiştir.

1.3.2.2. Sanayi

Kütahya, 1950'li yıllardan sonra Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin katkıları ile birçok sanayi yatırımına kavuşmuştur. İlk kurulan sanayi tesisi Sümerbank Seramik Fabrikası (1926) olmuştur. Devletin, toplumu kalkındırabilmek için uyguladığı ekonomi politikaları doğrultusunda tarımsal ürünlerin sanayi alanlarında değerlendirilmeye başlanması ve bunun devlet politikası haline getirilmesine paralel olarak, 1954 yılında şeker fabrikası kurulmuştur.

Kaynak bulma ve değerlendirme çalışmaları sonucunda yer altı kaynaklarının bulunması ve kullanılmaya başlanmasından sonra yeni kaynaklar ile ilgili yatırımlar

²³ Yeni Bir Yılın Gözde Yatırım Kenti Kütahya , K.T.S.O Yayınları , Kütahya , 2000, s.5.

artmıştır. Bu KİT yatırımları şunlardır: Kütahya Gübre Sanayi (1954), Tunçbilek Termik Santrali (1956), Türkiye Kömür İşletmeleri-Garp Linyitleri İşletmeleri (1958) Etibank Kolemanit İşletmesi (1958), Kütahya Manyezit ve Şap Fabrikaları, Etibank Gümüş İşletmeleri (1984) ve elektrik santralleridir.

Kütahya tarihsel süreçte toprağın özel olarak işlenmesi ile ortaya çıkan ve değerli olan seramik ile ilgili küçük ve orta ölçekli sanayi yatırımlarına sahiptir. Özel sektörün gelişmesi de daha çok bu alanda olmaktadır. İl genelinde bir çok seramik ve çini fabrikası vardır. Yatırım karakteristiğine bakıldığında son yıllarda Kütahya’da tekstil sektörünün ön plana çıkmaya başladığı görülmektedir. Çini, seramik, porselen sektörü önemli bir ağırlığa sahiptir.²⁴ Kütahya organize sanayi bölgesine sahip kentlerden biridir. Sanayi bölgesi planlanarak kentin gelişme alanının dışında bırakılmıştır. 1950’li yıllarda kente uzak olarak düşünülen sanayi yatırımları bugün kentin içinde kalmış ve kent sağlığını tehdit etmeye başlamıştır.

Kentin sanayisini canlandırmaya yönelik her yıl düzenli bir şekilde yapılan fuarlar, kenti hem dışarıda hem de içeride tanıtarak önemli ürünlerini piyasanın beğenisine sunmaktadır.

1.3.2.3. Kaplıcalar ve İç Turizm

Kütahya, tarihi dokusu ve doğal jeo-termal kaynakları ile önemli bir turizm merkezidir. Kültürel miras olarak, kente egemen olmuş her siyasi oluşumlardan eserler günümüze kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Özellikle Bizanslılar döneminde inşa edilen, etrafına çeşitli dönem Türk kültürel yapıları eklenerek günümüze kadar gelen kalesi, beylikler döneminde yapılan sosyal içerikli eserleri, Osmanlılar döneminde şehrin zenginliğini yansıtan ve hala hizmet veren yapılarıyla kent açık hava müzesini andırmaktadır. Özellikle kent merkezinde bu eserlerin korunmasına yönelik çalışmalar, her biri kendi dönemlerinden karakteristik özellikler taşıyan inanç merkezleri, siyasi alanda önemli kişilikleri barındıran yapılan (Macar Evi) ile kent hem yurtiçinde hem de yurtdışında tanınmaktadır.

²⁴ Yeni Bir Yılın Gözde Yatırım Kenti Kütahya, s. 6.

Kent merkezine çok yakın olan kaplıcalar ile de yaz-kış iç turizme hizmet vermektedir. Kaplıcalar halkın yaşama biçimine de etki etmektedir. Kaplıca merkezlerindeki oteller kendi alanlarında önemli sayılabilecek konumdadır. Kültür ve sanat alanda Kütahya dünyaca ünlü ressamalara, gezginlere ve çini ustalarına ev sahipliği yapmaktadır.²⁵

1.3.3. Eğitim

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi 2003-2004 Eğitim-Öğretim Yılında 7 Fakülte, 2 Yüksekokul, 14 Meslek Yüksek Okulu , 2 Enstitü ve 8 ara uygulama merkezinde yaklaşık 26.000 öğrenci ve 648 Öğretim Elemanı ile Eğitim-Öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir.²⁶

Kütahya'da 25 Anasınıfı, 1 Anaokulu, 100 İlköğretim Okulu, 3 Özel İlköğretim Okulu, 4 Genel Lise ve buna bağlı 3 Yabancı Dil Ağırlıklı Lise, 1 Anadolu Öğretmen Lisesi, 1 Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, 1 Fen Lisesi, 2 Özel Lise, 2 Endüstri Meslek Lisesi, 1 Teknik Lise, 2 Anadolu Teknik Lisesi, 1 Anadolu Meslek Lisesi ve buna bağlı 1 Anadolu Kız Meslek Lisesi, 1 Ticaret Meslek Lisesi, 1 İmam Hatip Lisesi ve buna bağlı 1 Anadolu İmam Hatip Lisesi, 1 Eğitilebilir Çocuklar İş Okulu, 1 Halk Eğitim Merkezi, 1 Çıraklık Eğitim Merkezi, 1 Öğretmen evi olmak üzere 154 okul ve kuruma sahiptir, Anasınıflarında 1840, İlköğretim okullarında 76.125, Liselerde 18.795 eğitim ve öğretim gören öğrenci vardır. Okullarda 1944 sınıf öğretmeni, 2773 derslik bulunmaktadır.²⁷

1.3.4. Sağlık

Kütahya, jeo-termal su merkezlerine yakınlığı ve bu merkezlerin çeşitli hastalıkların tedavi edilmesindeki yararları ile sağlık alanında önemli avantaja sahiptir. İl merkezindeki sağlık ile ilgili hizmetler veren merkezler devlet ve özel sektör yatırımı

²⁵ Kütahya Tanıtım ve İletişim Kataloğu, KESOB Yayını, Kütahya, 2001, s. 39.

²⁶ www.dumlupinar.edu.tr (19/03/2004)

²⁷ Kütahya Tanıtım ve İletişim Kataloğu, s. 40.

ile oluşmuştur. Devlet Hastanesi ve SSK olmak üzere iki merkezi büyük hastanesi bulunmaktadır. Kent merkezinde bulunan 5 sağlık ocağı (Sağlık M¼d¼rl¼ę¼ Merkezi, Yenidoğan, İl Tarım M¼d¼rl¼ę¼, Çinigar, Fatih Mah.) da sağlık alanında çalışmaktadır. K¼tahya'da sosyal g¼venlik kurumlarından 44234 kişi SSK ya 24183 kişi Emekli Sandığına , 33982 kişi Bağkur'a ve 103117 kişi de yeşil karta bağlı olarak verilen sağlık hizmetlerinden yararlanmaktadır.²⁸

²⁸ T.C. , S.B K¼tahya İl Sağlık M¼d¼rl¼ę¼, 1999 Sağlık İstatistik Yıllığı, K¼tahya , 1999, s. 96.

İKİNCİ BÖLÜM

TREKKİNG KAVRAMI

2.1.TREKKİNG

Sanayileşmenin getirdiği yoğun göç ve kentleşme, insan yaşamının stres kaynaklarını da çoğalttı. Kentsel yaşamın ve teknolojiye bağlı olarak artan iş temposu ile birlikte insan ilişkilerinde yaşanan yabancılaşma ve yoğun rekabet, stres katsayısını 2'ye 3'e katlar oldu. Bunun sonucu olarak da yalnızca kentin kendisi değil, yaşam da çekilmez hal alırken, kaçış yolları aramaya başladık. Bulduğumuz en önemli yolların başında ise, bizi doğanın eşsiz güzellikleriyle dolu şefkatli kucağına götüren, doğanın dingin ve huzurlu kollarında arındıran "trekking" oldu.

Trekking, yalnızca yoğun kent yaşamının stresinden uzaklaşıp huzur bulabileceğimiz bir etkinlik değil; aynı zamanda, binbir çeşit çiçek ve bitki örtüsü ile kaplı dağlarda kuş sesleri arasında yapılan son derece zevkli bir yolculuk ile doğayla bütünleşmemizi sağlayan, yaşama bağlılığımızı artıran bir etkinlik.²⁹

Trekking doğayla iç içe, mesafeleri yürüyerek aşacağımız, kişisel herhangi bir beceri gerektirmeyen bir sportif turizm türü. Çoğunlukla dağcılıkla, tırmanmayla karıştırılan trekking, kendini dinç hisseden her yaş grubundan insanın katılabileceği bir etkinliktir.

Kısaca "doğa yürüyüşleri" olarak tanımlanabilecek "trekking"le batılılar yıllardır ilgililer. Türkiye'de doğa yürüyüşleri de batılı turistlere yönelik organizasyonlarla başladı. Seyahat acenteleri her yıl binlerce turisti Kaçkarlar'da, Toroslar'da, Kapadokya'da dolaştırdılar. Halen de dolaştırıyorlar. Türkiye'de bu etkinliğe, son yıllara kadar sadece üniversite dağcılık kulüpleri üyeleri katılıyordu. Şimdi klasik tatil türlerinden sıkılan her kesimden yerli turist, giderek daha fazla ilgi gösteriyor. Monoton şehir yaşamının ağırlığından, zamanla yarışın yarattığı stresten daha ilk adımda kurtulmaya yardımcı olan trekking giderek bir tutkuya dönüşüyor.³⁰

²⁹ <http://www.izmir-bld.gov.tr/gezi/trekking.html> (16/11/2003)

³⁰ <http://www.geziturkiye.com/html/aktif/a-trekgob.html> (16/11/2003)

2.1.1. Doğada Yürüyüş

Doğada yapılan herhangi bir yürüyüşte uyulacak temel kurallardan en önemlisi ekip düzeninin sağlanmasıdır. Bu düzene göre ekip tek sıra halinde yürümelidir. Ekibin en tecrübeli kişisi başa geçer. Ekip başı adı verilen bu kişinin görevi yürüyüş rotasını seçmek, yürüyüş temposunu ayarlamak, molaların sıklığını ve uzunluğunu düzenlemek ve yürüyüş sırasında alınması gereken önemli kararları almaktır. Son kararı verme yetkisi her zaman ekip başındadır. Ekip başını hemen arkasında ekibin en tecrübesiz yada en yavaş elemanı yer alır. Ekip başının yürüyüş rotasını ve temposunu bu elemana göre ayarlaması böylece daha kolaylaşır. Ekibin en arkasında ise artçı adı verilen en tecrübeli ikinci kişi yer alır. Artçının görevi ise ekipte belirebilecek herhangi bir kopmayı yada düzensizliği ekip başına iletmek ya da mümkünse bunu gidermektir. Ekibin tek sıra halinde ve bu düzen içinde yürütmesi ekip içi birlikteliği, tempunun daha iyi ayarlanabilmesini ve bu şekilde vücut enerjisinin düzenli kullanılarak daha uzun yürüyüşler yapılabilmesini sağlar. Bunun dışında, tehlike yaratabilecek doğa koşullarında ekip başının tüm ekip adına düşünerek rotayı belirlemesi ve kaza ihtimalinin azaltılması ancak bu şekilde mümkün olabilir.³¹

Ekip içinde haberleşme, gelişigüzel bağırarak değil, söylenecek şeyi herkesin bir önündekine yada bir arkasındakine söylemesiyle gerçekleştirilir. Bu, özellikle taş düşebilecek, tehlikeli, dar kulvarlardan geçerken yararlı olur. Bağırmadan gerçekleştirilen haberleşme sayesinde, bir ses yankılanmasından bile etkilenebilecek, bağları zayıf taşların düşmesi engellenir.

Yürüyüş sırasında herkesin sırtında küçük bir sırt çantası bulunmalıdır. Tek omuzda taşınan çantalar yürüyüş sırasında sallanacakları için dengeyi bozarlar. Sırt çantasının içinde yürüyüşün uzunluğuna göre en az bir litre su, hava koşullarına göre bere, eldiven, yağmurluk ve çeşitli giyecekler, ilk yardım çantası gibi malzemeler bulunmalıdır. Herkes bir yürüyüş sırasında ihtiyacı olabileceğini düşündüğü malzemeleri yanında taşımak zorundadır.

³¹ <http://www.gata.edu.tr/fakulte/kol/doik/default.asp> (22/11/2003)

Bir doğa yry sırasında seçilecek giyecekler yönlü yada yn-sentetik karm olmalıdır. Pamuklu giyecekleri kullanmakta yarar vardır. Bunun nedeni pamuklu giyeceklerin çabuk ıslanması ve ıslandğında geç kurumasıdır. Ynl giyecekler giyildiğinde bu tip sorunlarla karılaılmaz. Çok kalın ve az kat giymek yerine, ince ve çok kat giyilmelidir. Böylece terlendiğ zaman soyunup, undğ zaman giyinilerek belli bir vücut sıcaklığı korunmaya çalışılır. Doğada ne umek ne de terlemek iyidir. Ayrıca seçilen giyeceklerin düğmeli ya da fermuarlı olmasına dikkat edilmelidir. İnsan, vücut sıcaklığının %70'ini baından kaybeder. Bu nedenle, gerektiğinde bere giymeyi de ihmal etmemelidir. Kot pantolon yerine kadife yada yönlü pantolonlar tercih edilmelidir. Kot pantolon vücudu soğuk tutar ve ıslandğında kurumaz. Ayakkabı olarak da postal yada bot türü ayakkabılar giyilmelidir. Spor ayakkabı ya da su geçirebilecek herhangi boğazsız bir ayakkabı kişiyi her an zor bir durumda bırakabilir. Gneli havalarda güneş çarpmasından, cilt yanıklarından ve güneş körlüğünden korunmak için Şapka, güneş kremi ve güneş gözlüğü kullanmakta yarar vardır.

Yürüyüş sırasında belli bir tempo yakalanmasına ve nefesin düzenlenmesine çalışılır. Yürüyüş temposu mümkün olduğunca sabit tutulmalıdır. Genelde 50 dakikalık bir yryten sonra 10 dakikalık uzun bir mola verilmelidir. Çok dik ve zorlu etaplarda yarım saatte bir, 2 dakikalık bir nefes molası da verilebilir. 10 dakikalık uzun molalarda, ekiptekiler gerekli ihtiyaçlarını karırlar (su içmek, besin almak, tuvalet, vb.), yorgunluklarını gidermeye çalışırlar. Bu tür molalar sırasında terin soğumaması için gerekli giyeceklerin giyilmesi ihmal edilmemelidir. 2 dakikalık kısa molalarda ise amaç oturmak ve ihtiyaç gidermek değil, sadece nefesi düzenlemektir. Bunun dışında geliŒigzel mola verilmemelidir çünkü devamlı durup hareket etmek kişiyi dinlendirmekten çok, fiziksel ve psikolojik konsantrasyonu bozarak daha fazla yorgunluğa neden olur.³²

Yürüyüş sırasında gereksiz ini-ıkılardan kaçınmak gerekir. Rota seçimi yapılırken mümkün olduğ kadar az yükseklik kaybetmeye çalışılır. 25 dereceyi geçen

³²www.gata.edu.tr (22/11/2003)

eğimlerde, eğimin etkisini azaltmak için zigzag çizerek ilerlemek daha avantajlıdır. Zigzagların keskinliği eğimin dikliğine, ekibin kondisyonuna göre artırılır yada azaltılır. Yamaçlarda yan geçiş yapılırken ayakların zemine göre ayarlanması gerekir. Sert bir zeminde en fazla sürtünmeyi sağlayabilmek için ayak tabanlarının tümünün yere basmasına gayret edilmelidir. Ayrıca yamaç tarafındaki ayak bir miktar yamaca döndürülerek burkulma tehlikesi azaltılır. Yürtülen zemin yumuşak ise kestirme denilen yürüyüş şekli uygulanır. Bunda, ayakların kenarları ile zeminde bir basamak oluşturularak yürünür.

Özellikle dik yerlerde düşürülebilecek taşlar, arkadaki ekip elemanlarına zarar verebilir. Bu nedenle, taş düşürüldüğü takdirde arkaya "TAŞ!" diye bağırarak tehlikeyi haber vermek gerekir. Bu uyarıyı alan ekip elemanları ise taşın düşüş yönünü bir an önce anlamaya çalışarak, kendilerine çarpmasını engellemeye çalışırlar.

Yürüyüş sırasında devamlı etrafa bakarak doğru yönde ilerlenip ilerlenilmediği kontrol edilmeli, referans ya da nirengi noktası adı verilen belirleyici noktalar gözlenmelidir. Değişik biçimli bir kaya, bozkırın ortasında bir ağaç nirengi noktası olarak seçilebilir. Böylece geri dönüş yada kaybolma gibi durumlarda bu noktalar sayesinde doğru yol bulunabilir.³³

Yürüyüş sırasında enerji sağlamak için molalar sırasında çeşitli yiyecekler yenebilir. Bu yiyeceklerin karbonhidrat, özelliklede kana karışmasının çabuk olması bakımından glikoz yönünden zengin olmasına özen gösterilmelidir. Bunun yanında çeşitli mineral ve elektrolit yönünden de zengin olmalıdırlar. Kuru üzüm, kuru kayısı, fındık, çikolata gibi yiyecekler ve limonlu, şekerli içecekler bu tip besinler arasında sayılabilir. Yürüyüş sırasında terlemeyle sıvı kaybedildiği için sıvı alımına da önem verilmelidir. Özellikle kış koşullarında susuzluk hissi az olmaktadır. Böyle durumlarda dahi kişinin kendisini zorlayarak sıvı alması gerekmektedir.

Doğa yürüyüşleri sırasında yörenin çoban köpekleri tedirginlik

³³ www.gata.edu.tr (22/11/2003)

yaratabilmektedir. Bu tedirginliğin yaşanmaması için mümkünse sürülerden uzak durulmalıdır. Köpeklerle karşılaşıldığı takdirde ise soğukkanlılığı yitirmemek ve kaçmaya çalışmamak gerekir. Ani hareketlerden ve özellikle de köpeğe taş atmaktan kaçınılmalıdır. Bu durumda yapılacak en iyi iş yavaşça yön değiştirip sürünün uzağından geçmektir.³⁴

2.1.2.Doğa Yürüyüşü Kuralları

Sağlıklı, Rahat, Verimli ve Zevkli Bir Doğa Yürüyüşü İçin Öneriler.

- Etkinlik süresince şehrsel kaygı ve düşünceler zihninizi meşgul etmemelidir. Şehirde kalmış bir sorun dağda stres yaratmaktadır. Dingin bir ruh hali ile yapılan gezi daha zevkli geçecektir.
- Rahat ve spor giysiler giymiş olmalısınız. Kot pantolon yürüyüş için uygun bir giysi değildir. Yürüyüşler için beach pantolon ve t-shirt (kışın içlik ve üstüne kazak altta içlik ve üstüne eşorfan olabilir.) tercih edilmektedir. Topuklu ayakkabı ile gelenler kendi güvenliği nedeni ile yürüyüşe kabul edilmeyecektir. Spor ayakkabı veya bileği saran bir bot yeterli olacaktır.
- Sırt çantanızda iki öğün gıdanızın, içeceklerinizin varsa sürekli kullandığınız ilaçlarının, ve yedek elbiselerinizin (iç çamaşırı çorap vb.) bulunması sağlığınız açısından önemlidir.
- Hepimizin birer doğa sever olarak çevreye karşı saygılı ve duyarlı olması gerekmektedir. Bu yüzden doğaya çöp atmamalısınız ve hatta bulduğunuz çöpleri toplayabilirsiniz. (yanınıza bir adet çöp torbası almanız uygun olacaktır, başka amaçlar içinde kullanılabilir.)
- Etrafınızdaki doğal güzellikleri görmeye sindirmeye çalışınız, olumsuzlukları da görmezden gelmeyiniz.
- Mümkün olduğunca patika ve keçi yollarından ilerleyiniz, su kaynaklarını kirletmeyiniz. Kış yürüyüşlerinde açılan izleri takip ediniz. Dere yürüyüşlerinde kaygan taş yüzeylerinden kaçınınız.

³⁴ www.gata.edu.tr (22/11/2003)

- Yüksek sesle konuşmak ve bağırarak doğanın sesini dinlemenize engel olur. Ekip içinde ki haberleşmeyi de engeller. Gezilerin amaçlarından biri rutin şehir yaşantısından ve konularından sıyrılmaktır unutmayın.
- Yürüyüş esnasında sigara içmek yasaktır. Çünkü sigara içilmesi temponuzu etkiler, sağlığını bozar, çevreyi kirletir, hem de içinde bulunduğumuz doğal bitki örtüsünü yangın tehdidi ile karşı karşıya bırakır.
- En yavaş yürüyüşçünün temposu ile hareket edilirse grubun bütünlüğü bozulmaz. Ayrılmanız gerektiği durumlarda lidere veya artçıya haber veriniz. Liderin önüne geçmek ve artçının arasında kalmak da yasaktır.
- Dağa giderken rastladığınız köpeklerden ve vahşi hayvanlardan uzak durun. Siz bir şey yapmadıkça onlar hiçbir şey yapmazlar.
- Grup liderinin ve yardımcılarının tüm uyarılarının dikkate alınması yürüyüş güvenliği açısından gereklidir.
- Düzenlenen etkinliğe her katılımcı kendi özgür iradesi ile gelmektedir ve faaliyete katıldığını herhangi bir yakınına bildirmelidir. Yürüyüş rotası bellidir daha önce tarafımızdan defalarca geçilmiştir. Gurubun güvenliği tam olarak sağlanmadıkça da etkinlik sürdürülmez.
- Geziler doğada dostlukların pekiştirilmesi, doğada yaşama sanatının öğrenilmesi, doğanın, flora ve faunanın, etrafımızın tanınması, kişiliğinizin geliştirilip ufkunuzun genişlemesi, kısaca ilkönce kendinize, sonra doğaya, sonrada insanlığa faydalı olması amacıyla düzenlenmektedir.³⁵

2.1.3. Aktivite Kuralları

Doğa Yürüyüşlerinde Uyulması Gereken Genel Kurallar.

Doğa Yürüyüşleri Dağcılık sporunun ilk basamağı sayılır. Dağcılık sporu için gerekli disiplin ve eğitime doğa yürüyüşleri ile başlanır. Bu nedenle doğaya çıkan herkes genel kuralları bilmeli ve gereken özeni göstermelidir.

³⁵ www.gata.edu.tr (22/11/2003)

Yürüyüş ekibinin başında bir rehber ve sonunda bir artçı bulunur. Rehberi geçmek ve artçıdan geri kalmamalıdır.

Yürüyüş rehberlerine hiçbir şekilde müdahalede bulunulmamalı.

Kalabalık yürüyüşlerde aralarda yardımcı olmak üzere ayrıca görevliler olmalı. Yürüyüşçülere bu kişiler önceden tanıtılacak ve talimat ve ikazlarına özen gösterilecektir.

Yürüyüşlerde grubun temposuna uygun olarak ve tek sıra ile birbirini geçmeye çalışılmadan yürünecektir. Keyfi duruşlar yapılmayacaktır.

Rehberin gittiği yol izlenecek, kestirme yapmak veya başka nedenlerle yol değiştirilmeyecektir.

Yürüyüşü öndeki ve arkadaki yürüyüşü ile mesafesini koruyacak ve gerekli hallerde sesli uyarı yaparak görevlileri ikaz edecektir.

Yürüyüşlerde çevreye gerekli önem verilecek, her tür atıklarımız geri getirilerek yerleşim yerlerindeki çöplüklere bırakılacaktır.

Yürüyüşlerde grup düzenini bozucu hareketlerden kaçınılacaktır.

Görevlilerin komutlarının duyulabilmesi için Walkman kullanılması sakıncalıdır.³⁶

³⁶ <http://www.balimtravel.com/dagrehberi/default.asp> (22/12/2003)

2.1.4. Neden Doğa Yürüyüşü

Neden Doğa yürüyüşü? Doğa yürüyüşünde macera var. Doğa yürüyüşünde yaban hayattan günümüze kalabilenleri araştırmaktan ve incelemekten, keşfetmekten, yurdumuzun vadilerini, tepelerini, ormanlarını, ovalarını, nehir ve göllerini tanımaktan doğan bir heyecan var! Doğa yürüyüşçülüğü bilinen en iyi sporlardan biri. Doğa yürüyüşüne çıktığında ciğerlerin ve kalbin güçleniyor, kasların kuvvetleniyor, kanın damarlarında daha düzenli akıyor.³⁷

Doğa yürüyüşünde eğlence var! Kendini bir kuş kadar özgür ve formda hissettirecek, kendine güvenini artıracak cinsten bir eğlence! Doğa yürüyüşünde trafik homurtusu yok, radyo parazitleri, televizyon cihazlarındaki bozuk görüntüler yok. Çevrendeki tek şey doğanın sesi ve görüntüsüdür.

2.1.5. Her Mevsim Doğa Yürüyüşü Mevsimidir

Her mevsim Doğa yürüyüşü için uygundur. Bahar aylarının ılık rüzgarlarında, yaz sıcağında, sonbahar sağanaklarında ve kışın acı soğukunda Doğa yürüyüşü çıkmadıkça, iyi bir Doğa yürüyüşçü olamazsın. Böyle bir Doğa yürüyüşçülük yollarına ne çıkarsa çıksın göğüsleme cesaretini gösterebilecekler içindir. Doğa yürüyüşü sırasında önünde daima düz, kolay yollar olmayacak. Çalılarla dikenlerle savaşacak, kayalara tırmanacaksın. Güneş her zaman parlayacak, ani fırtınalar, yağmurlarla karşılaşacak, ama zorluklara gülerken göğüs germeyi öğreneceksin. Bu güçlükler Doğa yürüyüşünün eğlencesi, tadı, tuzudur. Onları yenerken gelişecek istediğin gibi bir insan olacaksın.

2.1.6. Doğa Yürüyüşü Giyimi

Doğa yürüyüşü için ayaklara giyecekler: Doğa yürüyüşü ayakkabılarının yumuşak bir derisi ve güçlü bir tabanı olmalıdır. Ayakkabıların içinde ayak parmakları

³⁷ www.izcilikfederasyonu.org/kitap (26/12/2003)

rahatça kımlıdayabilmeli ve rahat edebilmelidir. Sürtünmeyi önlemesi ve destek sağlayabilmesi için ayakkabıların topuk ve bileği iyi kavraması gerekir.

Yoldaki yürüyüşler için normal ayakkabılar işi görebilir ama engelli arazide yürümek için yüksek bilekikli ayakkabılara ya da Doğa yürüyüşü botlarına ihtiyaç vardır. Pamuk ya da yün ve naylondan yapılmış çoraplar Doğa yürüyüşü için uygun çoraplardır. Çoraplarda delik olmamalıdır. Ayrıca çoraptaki yamalar deriye sürtünerek canın yanmasına neden olabilir. Bazı Doğa yürüyüşçüleri pamuk çoraplarının içine bir de ince naylon çorap giyerler.³⁸

2.1.7.Mevsime Göre Giysiler

Sıcak havada yolda ya da açık arazide gerçekleştirilecek Doğa yürüyüşü için kısa kollu gömlek ve şortlar uygun olur. Serin havada ve çalılar, dikenler arasında yapılacak bir Doğa yürüyüşünde uzun kollu gömlek ve pantolon giyilmelidir.

Kış Doğa yürüyüşü için pantolonun altına uzun bir çamaşır ya da ince bir eşofman giyilmelidir. Kış Doğa yürüyüşünde kazağa, rüzgarlığa ve eldivene de ihtiyaç vardır. Güneşten ve yağmurdan daha iyi korunabilmek için geniş kenarlı bir şapka giyilmelidir.

2.1.8.Doğa Yürüyüşü Planlama

Doğa yürüyüşünden yarar sağlayabilmek ve zevk alabilmek için planlama yapmak gerekir. Takım Doğa yürüyüşü için düşünülmesi gereken noktalar aşağıda verilmiştir.

- Ne yapmak, ne öğrenmek ya da neyi başarmak istiyoruz?
- Gideceğimiz yer neresi? Nasıl gideceğiz?
- Yolda ve hedefe vardığımızda ne yapacağız?
- Hangi giysileri giyeceğiz? Diğer giysilerimiz nasıl olacak?

³⁸ www.izcilikfederasyonu.org (26/12/2003)

- Ne zaman yola çıkacağız?
- Ne zaman eve döneceğiz?

Doğa yürüyüşü yalnızca bir yürüyüş değildir. Doğa yürüyüşü amacı olan bir yürüyüştür. Doğayı incelemek, araştırma yapmak, bir izcilik becerisini geliştirmek, vücudu güçlendirmek vb.leri Doğa yürüyüşünün amacını oluşturabilir. Doğa yürüyüşü sabahleyin, öğleden sonra ya da tüm gün boyunca devam edebilir. Varmayı planladığın yer bir tepenin zirvesi, bir göl, bir kumsal olabilir. Doğa yürüyüşünün ayrıntılarını bir kenara yazılmalıdır. Bu ayrıntılar Doğa yürüyüşünün planını oluşturacaktır.

2.1.9.Doğa Yürüyüşü Malzemesi

Her Doğa yürüyüşünde yanımızda bulunması gereken bazı eşyalar vardır. Defter, kalem, yara bandı, folye kağıdına sarılmış kibrit, bıçak, mendil, tuvalet kağıdı. Yolda temiz su ihtiyacını karşılamak için matara su. Genel anlamdaki Doğa yürüyüşçülük ve araştırmacılık için bir harita ve bir pusulaya ihtiyaç vardır. Yemek pişirmek planlıyorsa bir tencere veya herkes kendi yemeğini pişirecekse tek kişilik bir yemek pişirme kabı getirilmelidir.

Çatal, kaşığa da ihtiyacın olacak. Bir öncülük Doğa yürüyüşü halatını da unutmamalıdır. Fotoğrafçılık Doğa yürüyüşünde ise fotoğraf makinesi ve filmini almak gerekir. Doğa yürüyüşü ne türden olursa olsun biri mutlaka bir ilk yardım çantası bulunmalıdır. Ancak bu şekilde olası yaralanmalara karşı hazır olunabilir.³⁹

2.1.10.Doğa Yürüyüşü Yiyeceği

Evden ayrılmadan önce Doğa yürüyüşü için yiyecek düşünülmelidir. Bir ya da iki sandviç, bir elma ve bir şekerleme iyi bir öğle yemeği olabilir. Yemek malzemeni plastik bir torbaya konulmalıdır. Kuru yemiş, kuru üzüm Doğa yürüyüşü sırasında acıktıkça atıştırılabilecek ve hafif bir yiyecek türüdür. Doğa yürüyüşü için tüm araç,

³⁹ www.izcilikfederasyonu.org (26/12/2003)

gereci ve yiyeceği tek bir çantaya koymak ve sıra ile taşımak uygun olur. Tek başına ya da takım arkadaşıyla çıkılarak Doğa yürüyüşü için omuza asılan küçük bir Doğa yürüyüşü çantası kullanılır.

2.1.11. Yürüyüş

Her şey planlandıktan ve araç gereçler alınarak yola koyulduktan sonra yürüyüşe yavaş başlamalı ve ağır ağır normal hıza ulaşılmalıdır. Yolda oyalanılmamalıdır.

Nasıl Yürünmeli: Topuklara hafif basılarak, ayak parmaklarının ucu ileriye bakmalı, ayakların ucunla güçlü bir şekilde basarak yürünmeli, kollar serbestçe sallanmalı ve çene yukarı doğru kaldırılmalıdır. Tüm vücut düzgün ve rahat hareket ettirilmeli. Sırt çantasıyla yürünülürken ağırlığı sırtın üst kısmına vererek vücut çok hafif öne doğru eğilmelidir.

Doğa Yürüyüşü Hızı: Doğa yürüyüşüne hız rekorları kırmak için değil, yürüyüşten zevk almak, temiz havadan yararlanmak için çıkılır. Hızın Doğa yürüyüşünün amacına ve yürünecek mesafeye göre ayarlanması gerekir. Doğa yürüyüşüne çeşitli kuş ve hayvanları incelemek amacı ile çıkıldıysa yürünecek mesafe kısa, ayrılacak zaman uzun olabilir. Ama Doğa yürüyüşüne araziyi keşfetmek amacı ile çıkılacaksa amaç daha fazla yol almak olacağından böyle bir Doğa yürüyüşünde hızın saatte 5 km. olması gerekir. Doğa yürüyüşü sırasında tüm konuşmaların kesildiği bir hızla ilerleniyorsa yapılan Doğa yürüyüşü değil, yalnızca kilometreleri yutmak, olur. Herkesin ayak uydurabileceği bir hızda yürünmelidir.⁴⁰

Yolda Dinlenme: Her yarım saatte bir 3-5 dakikalık kısa molalar verilmeli. Daha uzun süreli molalar kasları sertleştirir. Yürümekte güçlük çekilirse yürüyüşte şekerli meyve sularından uzak durulmalıdır. Bunlar insanı susatır ve sürekli olarak su içmesine neden olur. Susuzluk duyulduğunda ağzına yanlışlıkla yutulmayacak büyüklükte temiz bir çakıl taşı koyulmalıdır. Bu çakıl taşı kişinin susmasına engel olacaktır.

⁴⁰ www.izcilikfederasyonu.org (26/12/2003)

Arazi Yürüyüşünde Güvenlik: Doğa yürüyüşü kırların içinden geçerek ya da kırsal alandaki patikalardan yürüyerek yapılır. Bu patikalar aslında tam anlamı ile patika sayılmaz. Ya bir nehir yatağı ya bir göl kenarı ya da bir tepeye çıkan bir açıklıktır. Hatta pusulanın göstergesi doğrultusunda yol, çalılarla kaplı bir arazi de olabilir. Böyle bir arazide yürürken en önemli kural attığın adıma dikkat etmektir. Kayadan kayaya atlamak, devrilmiş bir ağacın üzerinde yürümek çok zevkli olabilir ama basılan kaya ıslak ve kaygan, devrilmiş ağaç gövdesi ise çürük olmamalıdır. Devrilmiş çürük bir ağaç gövdesinin içinde bir akrep ya da yılan bulunabilir. Böyle bir kütüğün içine ayacağının girmesi hiç de hoş olmaz. Ayak sağlam toprağa basmalı, gevşek ve yerinden çıkabilecek bir taş, bir kayaya basmamalıdır. Kütüklere basarak değil üzerlerinden atlayarak ilerlenmelidir. Tutulan ağaç dallarına dikkat edilmelidir. Ağacın dalları çürükse kırılabilir.

Kara Yolunda Güvenlik: Bir Doğa yürüyüşü ormanlar arasından geçmek, kırlarda yürümek anlamına gelse de bazen insanı bu tür yerlere götürecektir bir ana yolu kullanmak zorunda kalınabilir. Yollar Doğa yürüyüşçüler için değil arabalar içindir. Yolları kullanırken çok dikkatli olmalıdır. Yolda güvenli bir biçimde yürüyebilmek için mümkün olduğunca soldan yürünmeli. Böylece karşıdan gelen arabalar görülebilir ve kenara çekinilir. Yol kenarında banket varsa banket kullanılmalıdır. Gece yürüyüşünde bir el feneri kullanılmalı ve beyaz bir mendil sağ bacağın alt tarafına bağlanmalıdır. Daha da iyisi gömleğinin arkasına ya da bacağına bir reflektör koyulmalıdır. Reflektör yürüdükçe ışığı yansıtacak ve karşıdan gelen sürücüler insanı fark etmeden çok önce reflektörü göreceklerdir.⁴¹

2.1.12. İçmek İçin Güvenli Su

Doğa yürüyüşünde su içileceği zaman yalnızca temiz ve güvenli su içilmelidir. Evden getirilen mataradaki su güvenlidir ama bir derenin ya da kaynağın suyunun temiz olduğundan emin olunamaz. Bazen bir kristal kadar temiz görünümlü olan sular bile mikroplu olabilir. Bazı kaynaklarda "içme suyu", "içilebilir su" gibi işaretler bulunabilir. Suyun temiz olduğundan emin olunamıyorsa içmeden önce mikroplarından

⁴¹ www.izcilikfederasyonu.org (26/12/2003)

arındırılmalıdır. Bunun için 15 dakika kaynatman ya da su temizleme tabletleri kullanılması gerekir. Su temizleme tabletleri eczaneden alınabilir ve prospektüse göre kullanılabilir. Su kaynatarak temizleniyorsa kaynar kaynamaz ateşten indirmemeli 15 dakika kadar kaynatılmalıdır çünkü bazı mikroplar çok dayanıklıdır ve kolay kolay ölmezler. Suyu kaynatıldıktan sonra soğutup içilebilir.

2.1.13.Uyulacak Kurallar

Bütün Doğa yürüyüşlerinde açık hava davranış koduna göre davranmak gerekir. Tüm grubun bu davranış biçimini benimseyerek yaşamaları ve kurallara uymaları beklenir;

- "Girmeyiniz", "Özel" ve "Geçiş yok" işaretlerine uyulmalıdır. Özel bir araziden sahibinin izin olmadan geçilmemeli. Kapılar bulunduğu gibi bırakılmalı ve parmaklıkların tırmanmak için değil içeriye izinsiz girilmesini önlemek için konulduğu unutulmamalıdır.
- Ormanlar korunmalı, onlara zarar vermemelidir.
- Ekilmiş bir araziye asla çiğnememelidir. Ekili yerlerden yürümek çiftçinin ürününe zarar verecektir.
- Çiftlik hayvanları başkasının malıdır. Onları rahatsız etmemelidir.
- Demir yollarında yürümek hem yasak hem de çok tehlikelidir. Demir yollarından uzak durulmalıdır.
- Otostop yapılmamalıdır, otostop Doğa yürüyüşçülük değildir.
- Tuvalete gitmek ihtiyacı duyulursa gözden uzak bir yer bulunmalıdır.
- Yemek pişirmek için bir yerde duracak olunursa ateş yakmak için izin almak gerekir. Yemek yedikten sonra alan temizlenmeli, çöpleri plastik bir çöp torbasına koymalı ve etrafta bir çöp bidonu yoksa yanına alınmalıdır.⁴²

Yürüyüş Hızı: Normal Doğa yürüyüşü hızından daha hızlı ilerlemek istendiği zamanlar olabilir .Böyle bir durumda izci hızı kullanılmalıdır. İzci hızını elde edebilmek için 25 adım yürünmeli sonra 25 koşar adım atılmalıdır. İzci hızının iki faydalı yanı

⁴² www.izcilikfederasyonu.org, (26/12/2003)

vardır. Bir yorulmadan ilerleyebilirsin. İki uzaklığı tayin edebilirsin. Biraz çalışmakla 15 dakika içinde 2 km. yol alabilir ve 15 saniyeden fazla bir değişkenlik göstermeyecek bir hız geliştirilebilir.

2.1.14. Sırt Çantası İle Yürüyüş İçin Malzemeler

Ayakkabı: Yumuşak arazideki bir yürüyüş için her zaman geziye çıkılırken giyilen botlar iş görür. Sert arazi için daha dayanıklı bir şeye ihtiyaç olacaktır. Kaba yapılı, ucuz ama sağlam botlar bu işi görebilir. Botu satın almaya giderken, yürüyüşte kullanılacak çoraplar giyilmiş olmalıdır. Yani altta pamuklu çorap üzerinde ise spor çoraplar. Botlar giyildiğinde ayakları acıtıyorsa ayaktan çıkarılır, ılık musluk suyunda ıslattıktan sonra çorapların üzerine giyilir ve ayaklarda kurutulur.

Giyim: Yürüyüşe çıkarken ne giyiliyorsa onlar giyilmeli. Yağmur ve soğuğa karşı hazırlıklı olunmalıdır. Çantanda yürüyüş sırasında değiştirebilmek için yedek çamaşır taşınmalıdır. Ceplerine Doğa yürüyüşüne çıkarken neler alıyorsa onlar koyulmalıdır. Bir izci çakısı ve folye kağıda sarılmış kibrit almayı da utmamalıdır.

Çanta: Kamp için kullanılan çanta büyük bir olasılıkla yeterli olmayacaktır. Yeni bir çanta alınmalı yürüyüş için nereye gidileceği düşünülmelidir. Yumuşak arazide yürünülecekse alüminyum çerçeveli bir sırt çantası kullanılmalıdır. Sert, kayalık arazide kullanılacak çantanın arkası yumuşak olmalı. Çantanın alttan sünger ile beslenmiş geniş omuz askıları kalça kemeri olmalıdır. Kalça kemeri omuzlara binen ağırlığı kalçalara ve bacaklara dengeli bir şekilde dağıtarak yükü azaltacaktır.⁴³

Kamp malzemesi: Sırtında çantan ile ister bir milli parkta uzun bir hafta sonu yürüyüşüne çıkılsın ister yaz tatili yine aynı biçimde Akdeniz ya da Karadeniz sahillerinde geçirilsin, ihtiyaç duyulacak malzeme yine aynı malzeme olacaktır. Değişen yalnızca yanına alınacak malzemen ağırlığı yani miktarı olacaktır. Neyin götürüp, neyin bırakılacağına karar vermek için çıkılan bir yürüyüşten sonra çanta açılmalı, tüm malzeme çantandan çıkartılmalı ve üç ayrı bölüme ayrılmalıdır.

⁴³ www.izcilikfederasyonu.org, (26/12/2003)

2.1.15. Kişisel Malzemeler

Uyku Malzemesi: Gezinin üçte biri bir uyku tulumunun içinde geçecektir. Uyku tulumu iyi bir uyku tulumu olmalıdır. Uyku tulumunun altına koymak için bir mat alınmalıdır. Çadırın tabanı su geçirmez olacağından ayrıca bir plastik örtü getirmeye gerek yoktur.

Yemek Malzemesi: Böyle bir gezide yenilecek yemeklerin çoğu soğuk olacak. Arada sırada içecek sıcak bir şey ya da akşam yemeği için bir tas sıcak yemek olabilir. Yemek malzemesi olarak ihtiyaç olan tüm malzeme bir yemek kabı, bir fincan ve bir kaşıktır.⁴⁴

2.1.16. Dört Kişilik Ekip Malzemesi:

Çadır ve araç-gereç: İhtiyaç olan şey tabanlı, yağmur geçirmeyen hafif bir çadır ve elbette çadırla birlikte çadırın kazıkları, direkleri ve ipleri. Yemek kabı, balta, testere ve kürekte alınmalıdır.

Yemek Malzemesi: İki tencere ekip için yeterli olacaktır. Yemek karıştırmak için bir büyük kaşık ve servis içinde bir kepçe olmalı. Yiyecekleri saklayabilmek için de mümkün olduğunca çok plastik torba alınmalı.

Temizlik malzemesi: Her yürüyüşçü kendi kabını temizleyeceğinden kapları sterilize etmek için malzemeye, ihtiyaç yoktur. Yalnızca ekip tencerelerini yıkamak için biraz deterjan ve bir temizlik bezi yeterli olacaktır. Bütün bu malzemenin yanı sıra aşağıdakiler de unutmamalıdır.

Bölgenin haritası: Tercihen topografik bir bölge haritası.

Pusula: Oryantiring için kullanılan pusulalardan biri.

⁴⁴ www.izcilikfederasyonu.org, (26/12/2003)

Ocak: Açık ateş yakılmasına izin verilmeyen yerlerde bir ocağa, ihtiyaç olacaktır. Sıvı yakacak kullanmayı ve taşımayı gerektiren ocaklardan uzak durulmalıdır. Bütan gazlı bir ocak daha güvenlidir ya da basit bir kömür mangalı kullanılabilir. Açık ateşin yakılmasına izin verilen yerlerde kullanmak üzere yanına fazladan alüminyum çadır kazığı alınmalı, bu kazıklar tencereyi üzerine oturabilecek bir sacayağı olarak kullanılabilir.

2.1.17. Yiyecek

Sırt çantası ile çıkılacak bir yürüyüşte yanına alınacak yiyecek hafif ve buzdolabında saklanması gerekmeyen cinsten olmalıdır. Yani yanına kurutulmuş, suyu alınmış yiyecekler alınmalıdır. Bunlar bir süper markette bulunabilir. Alınan malzeme kutularından çıkartılarak plastik torbalar içine koyulmalıdır. Yiyeceği bu şekilde taşımak daha kolay olur.

Kahvaltı: Toz oralet, sıcak su kullanıp anında hazırlanabilecek poşet çay, kahve ya da süt tozu.

Öyle yemeği: Peynir , salam, kurutulmuş meyve, kurabiye, oralet ya da elma.

Yolda yenecek hafif yiyecekler:

Fındık, gofret, dilimlenmiş sert peynir, kraker, dilimlenmiş sert salam.

Akşam yemeği: Sıcak ya da soğuk içecek, hazır çorba, bir kap yemek (peynirli makarna, soslu makarna) hazır puding.

Yürüyüş:Düzenli bir şekilde tek sıra halinde yürünmeli. Bir günde 16 km. ilerlenmesi planlanmalıdır. Bu uzaklık sırt çantası ile yürünebilecek ortalama mesafedir. Bazı yürüyüşçüler bu mesafeyi daha az bazıları ise daha çok tutabilir. Varması planlanan yere çok geçerli bir neden olmadığı sürece mutlaka ulaşılmalıdır.

Dinlenme : Yürüyüş sırasında verilen molalar yalnızca vücudu dinlendirmeli, aynı zamanda ruhun da canlandırılmalıdır. Güzel bir manzarayı izlemek, çiçeklerin güzelliğine hayranlık duymak, koro halinde ötüşen kuşları dinlemek, saçlarının arasında gezinen rüzgarı hissedebilmek için mola verilmelidir.

Kampta : Öğleden sonra saat 16 sıralarında kamp yapmak üzere durulmalıdır. Çadırı kurmak için yeterince ay ışığı varsa gece de yola devam edilebilir. Çadır bitki örtüsüne en az zarar verecek bir yere kurulmalıdır. Yağmur yağsa bile hendek açmaya ihtiyaç olmayabilir. Çadır yeri bunu düşünerek seçilmelidir.

Temizlik : Fincan yemek kabı ve kaşık kum ya da toprakla ovulmalı, soğuk su ile çalkalanmalı ve açık havada kurutulmalıdır. Tencereleri temizlemek için içlerinde biraz su ısıtılmalı, sabunlu bezle yıkamalı, soğuk su ile çalkalanmalıdır. Çoğu hayvan çöplere, yemek artıklarına gelir. Bu nedenle yemek artıklarından, çöplerden hemen kurtulmalıdır. Kalan yiyeceği bir plastik torba içine koyulmalı ve bir halatla yüksekteki bir ağaç dalına asılmalıdır.⁴⁵

2.1.18. Yalnızsın ve Kayboldun

Eğer Doğa yürüyüşüne tek başına gidilmiş ve kaybolunmuşsa, her şeyden önce sakin olmalı, paniğe kapılmamalıdır. Bir ağacın altına oturmalı, mantıklı bir çıkış yolu aranmalıdır. Gelirken geçilen yolu bu sefer geriye doğru düşünmelidir. Nerede yanlışlık yapıldığını bulmaya çalışmalıdır. Acele etmeden her şeyi bir kez daha gözden geçirdikten sonra en doğru gelen yolun hangisi olduğuna karar vermeli ve yola koyulmalıdır. Pusula varsa pusulayla belirlenen yönü izlemelidir. Pusula yoksa dümdüz uzanan bir yol izlenmelidir. Gidilecek yönde ağaç ya da kaya gibi iki nirengi noktası tespit edilmelidir. Birinciye ulaştığında aynı hat üzerinde üçüncü bir nirengi noktası belirlenmeli. İkinci nirengi noktasına doğru ilerlemeye devam edilmeli ikinci nirengi noktasına ulaşınca aynı hattaki dördüncü noktayı belirlemeli ve üçüncü nirengi noktasına doğru yürümelidir. Nirengi noktaları hep aynı doğrultuda olmak üzere yola

⁴⁵ www.izcilikfederasyonu.org, (26/12/2003)

devam edilmelidir. Er ya da geç daha önceden hatırlanan bir yere ya da kampa ulaştırarak bir yola ulaşılacaktır.

2.1.19. Kaybolmanın Önlenmesi

Kaybolmamak için ana kural her an nerede olduğunu bilmektir. Doğa yürüyüşüne gidildiği zaman dikkatli olmalıdır. İzlediğin yollara geçilen derelere, kenarında yürünen göllere, arazinin genel görünüşüne, üzerindeki doğal ya da insan yapısı belli başlı noktalara dikkat etmeli ve not defterine bunlar hakkındaki bilgileri not etmelidir. Daha önce hiç gidilmeyen bir araziye gidiliyorsa yanına harita ve pusula alınmalıdır.⁴⁶

⁴⁶ www.izcilikfederasyonu.org. (26/12/2003)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

REKREASYON KAVRAMI

3.1. REKREASYON KAVRAMI

3.1.1. Serbest Zaman Kavramı

Serbest zaman teriminin İngilizce'deki karşılığı "Leisure"dir. Leisure kelimesi ise "izin verilmiş olmak" veya "serbest olmak" manasına gelen Latince "licere" kelimesinden türetilmiştir. Yine serbest zaman manasına gelen Fransızca "loisir" ve "izin" anlamındaki "liberty" kelimeleri "licere" kelimesinden türetilmiştir. Mecburiyetin olmaması ve serbest seçim ifade eden bu kelimelerin tamamı birbirleriyle ilişkilidir.

Klasik yaklaşım ile yapılan bir tanıma göre, serbest zaman, iş ve amaçlı yapılan bir eylem yerine, onun tanı karşıtı olan sanat politik tartışmalar ve genel öğrenmeyi kapsayan meşguliyetler olarak kabul etmiştir. Aristo serbest zamanı "bir kimsenin kendi iradesi ile yaptığı aktivite içinde olmanın bir ifadesi olarak kabul etmektedir. Atinalılar için serbest yaşamın en kıymetli yönü olarak anlam ifade etmiştir.

Bu görüşün bazı taraflarına göre Türkçe karşılıkları serbest yada boş zaman olan İngilizce "free time" ve "leisure" kelimeleri, farklı anlamlar ifade etmektedirler. Douglas "free time" terimini bir kimsenin işi için ayırdığı zamandan arta kalan ve uyku, aileye bakım, kişisel bakım ve "leisure" için ayrılan zaman olarak kabul etmektedir. Mahmut Tezcan ise aynı sınıflamayı benimseyerek "free time" terimi için "çalışma dışı zaman", "leisure" için de "boş zaman" terimlerini kullanmaktadır.

Serbest zaman dar anlamda, iş ile ilgili sorumluluklardan, hayatı idame ettirme sorumluluklardan veya diğer emirli görevlerden serbest olunan, mecbur olunmayan zamandır.

Geniş anlamda serbest zaman, birçok kültürel ve kamu hizmeti kapsamı içindeki hobiler ve meşguliyetler dizisine katılım suretiyle benlik geliştirmek için serbestçe kullanım hakkı ve fırsatlarını ifade etmektedir. Serbest zaman aynı zamanda içinde bulunulan ruh hali ve yaratıcılık ve ruhsal değerlerin bir kaynağı olarak kabul edilebilir.

Serbest zaman, kişinin hem kendisi ve hem de başkaları için bütün zorunluluklardan veya bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçeceği bir faaliyette uğraşacağı zamandır. Kişinin kesin olarak bağımsız ve Özgür olduğu zamandır. İş yaşamının dışındaki bir zamandır.

Serbest zaman faaliyetlerinin niteliklerini açıklayan Uluslar Arası Serbest Zamanları İnceleme Grubu şu tanımları yapmaktadır. “Serbest zaman faaliyeti, kişinin, mesleki, ailevi ve toplumsal ödevleri yerine getirdikten sonra Özgür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşılardır. “Bir başka ifadeyle serbest zaman, kişinin çalışma saatleri dışında, uykuda geçen zamanın ve zaruri ihtiyaçları için (vücut temizliği, yemek yemek, gibi) harcadığı zaman dışında kalan ve bireyin istediği gibi kullanacağı zamandır.⁴⁷

Boş zamanın tanımlanmasında bilim adamları oldukça zorlanmaktadırlar. Bunun başlıca sebebi vardır, birincisi insanların tanımlamada hayli sübjektif kelimeler kullanması ikincisi ise “boş zaman” kavramının farklı kültürlerde, farklı anlamlara gelmesidir.

Rekreasyon, insanların mutlu, sağlıklı ve hayattan zevk alarak yaşamalarını sağlayan, modern teknolojinin ve şehirleşmenin ortaya çıkarttığı kalabalık, kirlilik, ve diğer sorunların yarattığı, bedensel ve moral çöküntülerini ortadan kaldıracak önemli bir eğitim konusudur.

Serbest zamanlar doğru değerlendirildiğinde, insana zevkini, hevesini, yeteneğini, sorumluluk ve özgürlüğünü yaşama, zamanını doğru kullanma ve böylece kendini gerçekleştirme imkanı vermektedir.

“Ülkemizde çeşitli kuşakların, boş zamanlarını değerlendirme yönünden bir eğitimden geçmedikleri için boş zamanlarını edilgen ve yararsız bir biçimde değerlendirdikleri bir gerçektir. Eğitim politikamızda eksikliği görülen, şimdiye değin

⁴⁷ YILMAZ, Z. Kütahya İlinde Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Serbest Zaman Faaliyetlerinin Dağılımı ve Değerlendirilmesi, D.P.Ü Yayınlanmamış Y. L. T. Kütahya, 2002, s.6.

ciddi bir biçimde ele alınmayan ve uygulanmayan çocuk, genç, yetişkin gibi çeşitli yaş gruplarının bir gereksinimi olmakta devam eden bu konu hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkeler için bir sorun durumuna gelmiştir. Eğitimde zorunluluk, boş zamanlarda ise gönüllülük ve bireysel seçim esastır. Öğretim yöntemi öğretmen-öğrenci biçiminde olmayıp, önder-birey (genç yada yetişkin) biçimindedir. Boş zamanları değerlendirme, eğitimin tamamlayıcı bir parçasıdır.

Rekreasyon eğitimi farklı isimlerle de anlatılsa kişinin serbest zamanlarının akıllı bir biçimde değerlendirilmesi eğitimidir. Kişinin serbest zamanlarında doğru tercihler yapmasını ve kendini geliştirmesini sağlayacak olan rekreasyon, eğitimin doğru verilmesiyle mümkündür. Kültürün hem aktarılmasında hem de geliştirilmesinde eğitim kadar, rekreasyon eğitiminin de rolü vardır. Rekreasyon eğitimi almamış, sosyal hayatın içinde bu konuda yeterli kültürü edinememiş insanların oluşturduğu toplumlarda, tercih edilen rekreatif etkinlikler genellikle pasif bir görünüm sergilemektedir. Türkiye bunun belirgin bir örneğidir. Ortaöğretim ve üniversite gençliğinin serbest zamanları üzerinde yapılan araştırmalar bu durumu desteklemektedir.⁴⁸

Hızlı sanayileşme ve üretimin insan yoğun olmaktan çıkarak makine yoğun hale gelmesi kişinin daha çok serbest zamana sahip olması sonucunu doğurmaktadır. Böyle bir sosyal gelişmede insanların serbest zamanlarını daha verimli değerlendirme ihtiyacını gösterir. İşte burada rekreasyon eğitimi önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkar. Rekreasyon eğitiminin programlı olarak yürütülmesi gerekir. Serbest zamanların değerlendirilmesinin planlanması ve bunun da çocuğa, gence sistemli bir eğitimle öğretilmesi gerekir. Bu eğitim zamanla kişiye serbest zaman değerlendirme kültürü kazandıracaktır.

3.1.2 Serbest Zaman ve Spor

Serbest zamanda yapılan spor faaliyetlerinin önemi, son yıllarda daha iyi anlaşılmuştur. Alman Spor Birliği tarafından organize edilen kitle sporu hareketleri

⁴⁸ YILMAZ, Z., a.g.e., s. 7.

günümüzde, organize edilmiş ve edilmemiş spor faaliyetlerinde ki çeşitliliği tanımlamada yetersiz kalmaktadır. Serbest zamanları spor yaparak değerlendirme tıp mensupları, sosyolog ve psikologlar tarafından bedeni, toplumsal ve psikolojik bakımdan sağlığın korunması için, aynı ölçüde talep edilmektedir.

Her yaş ve cinsiyetteki gruplardan meydana gelen organize spor kulüplerinden organize olmamış informal serbest zaman gruplarına kadar yayılan serbest zaman sporu insanın günlük hayatta yeni ve fazla rastlanmayan yaşantılar yoluyla kendisini bulma arzusuna dayanır. İnsanın macera ve yeni yaşantılara duyduğu temel ihtiyaç da yine aynı kişide bilinen ve sahip olunan şeyleri koruma ve sürekli olarak yeni hedeflerin peşinde koşma çabası gibi spor yoluyla tatmin edilebilir.

Sürekli olarak değişim içerisinde bulunan toplumsal durumun spor psikolojisinden beklentisi, çeşitli spor faaliyetlerinin etkileri, organizasyonu, içeriği ve hedefleri hakkında çok yönlü görüşlerin sunulması kapsar. Psikolojik yaklaşımların odak noktasında performans fikri değil, aksine isteklenme sorunları, psikofiziki yüklenme, özel hedef gruplarının seçimi, spor faaliyetlerinin telafi edici etkisi ve kişisel bir amaç olarak gerçekleşen sporun kişiliği sağlamlaştıran fonksiyonu ile ilgili meseleler yer alır.⁴⁹

3.1.3. Rekreasyon ve Spor

Çağımızın tek düze günlük yaşamı içerisinde insanların yaşam zorlukları dışında kalan zamanlarını değerlendirmeleri sağlıklı kalabilmeleri için çok önemlidir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak çalışma saatleri giderek azalmakta ve insanların kendilerini gerçekleştirmek için sahip olduktan zaman artmaktadır.

Yabancı terminolojide bir hastalıktan sonra eski haline gelmek, tazelenmek yorgunluğu giderek eski iş ve başarısını kazanmak anlamlarına gelen rekreasyon zamanla eğitime de girmiş ve bir anlamda insanların boş zamanlarının değerlendirilmesini ifade etmeye başlamıştır. Rekreasyon insanın öz benliğine uygun ve

⁴⁹ S. Baumann, *Uygulamalı Spor Psikolojisi*, Çeviri : H. Can İkizler, Ali Osman Özcan, Alfa Basım Yayın Dağıtım, s. 22.

yapmaktan zevk aldığı bir faaliyete katılması için monoton modern hayat ve yaşam kavgasının sıkıcı havasından sıyrılarak kendisini bulması ve kendi duygularına ortak olacak diğer insanlarla kaynaşarak zevk içinde sosyal bir kişilik kazanmasıdır.

Boş zaman ve boş zaman değerlendirme aynı anlama gelmeyen iki kavram olup boş zaman kişinin çalışmadığı, yaşam zorluklarının ve biçimsel görevlerinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır. Boş zaman değerlendirme ise, boş zamanda yapılan etkinliklerle ilgilidir. Boş zaman değerlendirme bu iki kavramın uygulamadaki karşılığı olarak geliştirilmiş ve kullanılmaktadır.

Boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleri içeriklerine ve yapıldığı mekanlara göre çok çeşitlidir. Bu etkinliklerden hangisinin tercih edileceği kişinin yapısına, cinsiyetine, eğitimine, sahip olduğu olanaklara ve yeteneklerine bağlıdır.⁵⁰

Eski tarih kayıtları arasında insanların boş zamanlarında müzik, resim ve çeşitli spor faaliyetlerini kullandığı görülmektedir. Ayrıca ilkel kavimlerin yaşantısında da pek zengin bir boş zaman organizasyonu olduğu belirlenmiştir. Yontma taş devrinde mağaranın duvarlarına çeşitli hayvan ve insan resimleri yapan insanlar, algılamaları ve bunların neticesinde duygularını aksettirme olanağını boş zaman uğraşları içinde şekillendirilmişlerdir.⁵¹

Ancak ülkemizdeki sosyal eşitlik nedeniyle hala pek çok insan için bunun gerçek olmadığını kabul etmek durumundayız. Sadece spor, özellikle de spora pasif katılım sinema, tiyatro, konser, kitap okuma gibi diğer rekreatif etkinliklere herkesin istediği taktirde ilgilenebileceği bir olanak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Spor, rekreasyonun en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından birini oluşturmaktadır. Spor ve rekreasyon karşılıklı olarak birbirlerini etkilerler. Spor insanların rekreatif gereksinmelerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken, rekreasyon da, sporun toplumsal yaygınlaşmasında ve sportif başarılar elde edilmesinde

⁵⁰ F. Öztürk, *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*, Spor Kitapevi, 1998, s. 91.

⁵¹ R. J. Davis, J. V. Roscoe, D. A. Roscoe, *Physical Education And The Study Of Sport*, Wolf Publishing, England, 1994.

önemli roller üstlenmişlerdir. Spor bu rolünü genellikle herkes için spor veya sağlık için spor gibi etkinlik rollerini yerine getirerek gerçekleştirmektedir.⁵²

Spor bir boş zaman uğraşısı olarak yani amatörce yapılan şekliyle rekreatif faaliyet özelliği taşımaktadır. Dumas'a göre spor, insanın emrinde ve hizmetinde olursa rekreasyon faaliyeti, eğer insan sporun emrine girerse o zaman da spor bir meslek özelliği taşıyarak rekreasyon faaliyeti kapsamı dışında kalmaktadır.

Kitle iletişim araçları sayesinde ülkenin hatta dünyanın hemen her yerinde gerçekleşen değişik spor aktiviteleri, evimizin içine kadar gelmektedir. Bu durumda oldukça zahmetsiz ve ucuz bir şekilde isteyen herkes sporla pasif olarak ilgilenebilmektedir.⁵³

İnsanların boş zamanlarını değerlendirme ihtiyaçlarının gündeme geldiği ilk yıllardan günümüze kadar, spor aktivitelerine seyirci olarak katılım çok yoğun bir şekilde devam etmektedir. Günümüze nazaran rekreasyon faaliyetlerine seyirci olarak katılımın daha yoğun olduğu 9.yüzyılın başlarında tiyatrolar, sirkler, sinemalar ve büyük stadların tribünlerinde çeşitli sanatsal ve sportif faaliyetleri seyredenler, evlerinde Radyo dinleyenler büyük yığınları oluşturmaktaydı. Bu yüzden rekreasyonun pasif türleri gelişim göstermekteydi.⁵⁴

İnsanların sadece seyirci oldukları bir takım spor dallarının cazibesine kapılarak zamanla o dallardan bazılarında sporcu olarak yönelmeleri göz önüne alındığında pasif katılımın, aktiviteye geçişi özendirici bir durum olduğu da ortaya çıkmaktadır. Spor seyircisinin bu özellikleri onu bir sinema veya tiyatro seyircisinden ayırmaktadır. Diğer yandan sporun pasif yönünün teşvik edilmesi, eğitimsizlikle beraber, öncelikle rekreasyonun ticari bir değer taşıdığı anlayışından ileri gelmektedir ki, bu yüzden sporu aktif olarak yapanların değil, sporu seyredenlerin sayılarında artış meydana gelmektedir. Ancak toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişimin de etkisiyle durumun tersine çevrilmeye başladığı görülmektedir.

⁵² Karakıçık, *Rekreasyon, Boş Zaman Değerlendirme*, Ankara, Bağırhan Yayınevi, 1999, s. 217.

⁵³ F. Öztürk, *a.g.e.*, s. 92.

⁵⁴ J. L. Hutchinson, *Principles Of Rekreation*, Newyork, 1949.

İnsanlar giderek, hekimlerin önerileriyle teknolojik gelişmelerin yol açtığı hareketsizlik nedeniyle ortaya çıkan sağlık sorunları karşısında spora aktif olarak katılmayı tercih etmektedirler. Sporcuların toplum içindeki statülerinin yükselmesi de ebeveynlerin çocuklarını öğrenimleri dışında spora katılmaya teşvik etmesine yol açmış, çocukların rekreatif etkinliklerinde spor ilk sıralarda yerini almıştır.⁵⁵

Yapılan araştırmalar, rekreasyon amaçlı sportif faaliyetleri tercih eden insanların sayısının, diğer faaliyetlere katılanların sayılarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Örneğin Almanya'da halkın % 61'i boş zaman etkinliklerinden sporu tercih etmektedirler. Ayrıca 1987 yılında Almanya'da 6-12- yaş arasındaki 190.000 kişi üzerinde anket yoluyla yapılan bir araştırmada gençlerin % 60'ının boş zamanlarını spor yaparak geçirdikleri görülmüştür. Boş zamanlarda sportif faaliyetlere aktif katılmayı tercih etme oranının yüksek olmasındaki temel nedenler, sporun kişisel ve toplumsal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca sportif faaliyetlerin katılım kolaylığı, çalışma rahatlığı, her yaşın, her cinsin ve herkesin zevk ve isteklerine yanıt verebilecek tercih olanağı vardır. Sosyalleştirici, toplumsal birliği sağlayıcı, sağlık kazandırıcıdır. Sanatsal ve folklorik değeri vardır. Bütün bunların yanında rekreasyonla daha yakın ilgisi bakımından sporun çeşitlilik, değişkenlik ve hareket özelliklerinden bahsedebiliriz.

Rekreatif bir etkinlik olarak spora ilginin artması çeşitli toplumsal kurumları bu konuda organizasyonlar yapmaya yöneltmektedir. Okullar, spor klüpleri, çeşitli dernekler ve devlet kuruluşları müsabaka niteliği taşımayan rekreatif amaçlı sportif etkinlikleri düzenlemeye başlamışlardır. Trekking, jogging, rafting gibi yeni bir takım spor branşları bu organizasyonlarla gündeme gelmeye başlamış, böylece sporun yeni çeşitlerinin tanıtılması ve yaygınlaşması da sağlanmıştır. Rekreasyon eğitimi için düzenlenen kampanyalarının artarak rağbet görmesi bir yandan sportif aktivitelerin insanların günlük yaşamının bir parçası haline gelmesine katkıda bulunurken diğer yandan da ortak ilgi ve heyecanların paylaşıldığı ortamlar yaratarak kişileri

⁵⁵ F. Öztürk, a.g.e., s. 94.

yabancılaşmaktan kurtarmakta hoşgörü, gelişmiş sosyal ilişkiler ve sosyal uyum yaratmaktadırlar.

3.1.4. Rekreasyon Eğitiminin Kişiy Kazandırdıkları

- İnsanların dinlenme ve eğlenme gereksinimleri serbest zaman değerlendirilmesiyle karşılanarak onların hayata bağları güçlendirilir ve mutlu olurlar.
- Kendini ifade etme gereksinimi; Kişide sağlıklı bir kişilik geliştirmiş olur. Toplumda temel amaçlardan biri sağlıklı kişiliktir.
- Keşfetme ihtiyacına cevap verir. Yeni bir roman yazmak, resim yapmak gibi
- Macera ve yeni tecrübeler edinme
- Arkadaşlık gereksinimi; İnsanlarla birlikte olmak, arkadaşlık kurma, toplumsal ilişkiler ve işbirliği yapmaya yönelik gereksinimlerini karşılar. Özellikle takım oyunları birlik ruhunu geliştirir.
- Fiziksel Sağlık-, Serbest zaman etkinlikleri çocuğa motor gelişimi ve daha iyi koordinasyon için fırsat sağlar. Bütün vücudunu tam olarak kullanır. Paten, yüzme, kayak, atletizm gibi sportif etkinlikler kişiy fiziksel enerjisini dışarıya çıkartan doyum sağlayıcı neşe ve sağlıklı olma duygusunu veren etkinlikler arasındadır. çeşitli danslar, koordinasyon, denge ve vücudun denetimini sağlayan etkinliklerdir.
- Zihinsel Güçleri Kullanma; Forum, münazara, tartışma grupları, satranç, doğa incelemeleri, yazı yazmak, beste yapmak, şarkı söylemek, briç oynamak teknikle beraber aynı zamanda bir de zeka işidir.
- Hizmet Duygusu; Grup liderinin grubun gelişmesi karşısında hizmetten doğan duygu yoluyla mutlu olur. Bir bahçıvanın yetiştirdiği çiçeklerin onu mutlu etmesi bunun gibi bir şeydir.
- Dinlenme; heyecanlı ve sıkıntılı, güçlüklerle geçmiş bir günün sonunda hoş giden bir rekreatif faaliyet (TV izlemek, kitap okumak, sinema, tiyatro, spor yapmak v.s.) kişiy dinlendirir. Dinlenme fiziksel, zihinsel, ve ruhsal yönde olabilir.

- Güzellikten hoşlanma; Rekreatif etkinlikler ve doğru bir rekreasyon eğitimi kişinin güzelliklerden hoşlanmayı öğrenmesini sağlar. Manzaranın güzelliği, bahçeler, el sanatları, şiir, güzel bir mimari eserden etkilenme gibi

3.1.5. Rekreatif Etkinliklere Katılımın Özellikleri

- Kişi bu gibi faaliyetlere kendi arzuladığı için katılır. Bunu kendisi seçer. Başkalarının zorlaması söz konusu değildir. Gönüllülük esastır.
- Rekreatif etkinliklere katılmak, kişiye ani ve doğrudan bir doyum sağlar.
- Esnektir. Sayısız durumlarda bulunabilir. Bireysel, grupsal, örgütlü, v.b.
- Evrensel olarak uygulanır ve aranır.
- Kişiye göre bir değeri vardır. Kendisi için bir amaçtır. Ciddi ve amaçlıdır.
- Serbest zaman değerlendirme, genellikle bir çeşit faaliyeti gerektirir. Faaliyet fiziksel zihinsel veya duygusal olabilir. Faaliyetlerin kimileri dıştan görülebilir. Örneğin golf oynayan, dağa tırmanan, yüzen kişide olduğu gibi, fakat konser dinleyen, kitap okuyan, kuşları ve doğayı seyreden bir kişinin faaliyetini görmek zordur.
- Serbest zaman değerlendirme tek bir biçimde değildir. İnsanların serbest zamanlarında hoşlanarak yaptıkları faaliyetler sonsuzdur. Seçilen faaliyetler çok çeşitlidir.
- Serbest zaman faaliyetlerini dürtüler saptar. İnsanların seçtikleri faaliyetler dürtülerine bağlıdır. Kişisel doyuma ulaşmak için iç dürtüler tarafından teşvik edilir.
- Serbest zaman değerlendirme, ikincil ürünlere sahiptir. Yani herhangi bir faaliyete katılana, entelektüel, fiziksel, toplumsal gelişme, sağlamlık, iyi vatandaşlık v.s, gibi kişilik özellikleri kazandırır.
- Tamamen Özgür zaman içinde baş vurulan bir faaliyettir. Kişiye yararlı faaliyetler olmalıdır.

Rekreasyon eğitiminin en Önemli amacı olumlu faaliyetlere yönelmesi olmalıdır. En kötü ihtimalle rekreasyon eğitimi olumsuz etkinliklerden uzak tutar.

Toplumda suç oranları ve sapkınlıklar düşer ,kişiler enerjilerini olumlu etkinliklere yöneltirler.

Boş zaman faaliyetlerinin yapılabilmesi, o ülkenin sosyal ve ekonomik gelişme seviyesi ile ilgilidir. Teknoloji üretebilen ve devamlı yenileyebilen ülkeler, boş zaman faaliyetlerine imkan verecek ortamı yaratarak sporun gelişmesini katkıda bulmaktadırlar. Emekten tasarruf eden daha çok sermaye yoğun tekniklerin kullanılması, çalışanları işsiz bırakmakta , fakat hizmet-içi ve hizmet-Öncesi eğitimi ön plana çıkartarak emeğin kalitesinin yükselmesini sağlamaktadır.

“Okul, düşünülerek ve sistemli bir şekilde, okumada kullanılan bazı sembollerin takdirini suretiyle belirli bir zamanda belirli bir yerdeki toplantılara devam eden bir grubu, cehalet durumundan, zeka, maneviyat, teknik bilgi ve beceriler bakımından aydınlatılmış hale getirmeye teşebbüs eden teşekküle denmektedir.”⁵⁶

Okulun değişen fonksiyon süreci içinde, rekreasyon eğitimi Önemli bir yer tutmaktadır. Toplumun gelişmesine ve isteklerine paralel, okulun üstlendiği fonksiyonlarda değişimler yaşanmaktadır. Günümüzde rekreasyona olan ilgi, onun eğitim potansiyelinde; fiziki ve ruhsal sağlığa, becerilere, sosyal ve toplumsal niteliklere, ayrıca çalışma verimine olan olumlu katkısının gücünde toplanmaktadır. Bu güç, okulların rekreasyon eğitimine ağırlıklı olarak yönelmeleri gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Okullar, Öğrencilere bunu, boş zamanı olumlu ve etkin bir biçimde kullanabilmek ve rekreatif etkinliklerin, genel eğitimi desteklemesi ve bu amaçla kullanılması şeklinde vermek durumundadırlar.

Okullarda, rekreasyon alışkanlıkları edinip, yaşam boyu uygulayabilecek beceriler ve etkinlikleri öğrenebilecek zaman ve sistem bulunmaktadır. Bir Öğrenci okulda resim Öğretmeninden resim sevgisini, edebiyat öğretmeninden sahne, tartışma, konferanslar gibi toplumda ifade etme ve konuşma sanatını öğrenmeyi, müzik öğretmeninden müzik dinlemeyi, bir enstrüman çalmayı veya şarkı söylemeyi öğrenmesi, coğrafya öğretmeninden ülkesini ve dünyayı gezip göreceği tatil yapabilecek

⁵⁶ A. Kurtkan, Sosyolojik Açıdan Eğitim Yoluyla Kalkınmanın Esasları, İstanbul İ. Ü. Yayını, 1972, s. 16.

yerleri daha iyi öğrenmesi, diğer öğretmenleriyle de ders dışında ilgi uyandırabilecek laboratuvar deneyleri, güzel yazı, grafik, koleksiyonculuk gibi bir çok uğraşıya yönelmesi mümkündür. Ayrıca beden eğitimi öğretmeni, kapalı veya açık alanlarda birçok sportif etkinliğin tanıtıcısı, sevdircisi ve uygulamacısı olacaktır.⁵⁷

Fiziki Sağlık Gelişimi Sağlar:

İnsanın teknolojik imkanları kullanıp modern hayata geçmesiyle beraber hareket etme ihtiyacının da azaldığı görülmektedir. Taşıt vasıtalarının yaygınlığı, haberleşme imkanları, ev ve bürolardaki kullanım araç ve gereçlerin insanın daha önce yoğun bir hareket temposu içinde yaptığı bir çok şeyi otomatik olarak ve çok az bir hareketle yapabilmesine imkan vermiştir.

İnsanın bu az enerji sarfıyla yaşıyor olması, bazı sağlık sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında, hareketsizlikten oluşan dolaşım ve solunum sistemlerinin kapasitelerinin azalması, kalp damar hastalıklarının artması, aşırı şişmanlık, sindirim sisteminde meydana gelen aşırı değişiklikler ve bunun sonucu oluşabilecek ülser yaraları, eklem hareket sınırlarının azalması ile kireçlenmelerin oluşumu, iç organlarda düzensizlik, kemik hastalıkları gibi rahatsızlıklar gelmektedir. Rekreasyon faaliyetleri içinde, bir çok insanın rekreatif ihtiyaçlarına cevap verebilecek çeşitlilikte ve özellikte olan beden eğitim spor etkinlikleri önemli bir yer tutmaktadır. Bu etkinlikler insanın yavaş hareketlerinden doğan sorunların çözümü ve sağlıklı-zinde yaşamasında büyük roller üstlenmiştir. Bu amaçla ABD’de Physical Fitness ve Almanya’da Trimm Dich programları çok yaygın şekilleriyle rekreatif faaliyetler olarak uygulama ortamı bulmuşlardır. İnsanın beden eğitimi ve sporla güzel bir vücuda ve sağlığa kavuşması ve bunu en üst düzeyde muhafaza etmesinin mümkün olduğunun bilinmesi, bu programların doğmasının ve yaygınlaşmasının temelindeki düşünceyi oluşturmaktadır.⁵⁸

⁵⁷ S. Karaküçük, a.g.e., s. 128.

⁵⁸ N. Erkan, Boş Zamanları Değerlendirme (Rekerasyon), Çoğaltma Ders Notları, Ankara, 1975, s. 8.

Ruh Sağlığını Korur:

İnsanın, aile, okul veya iş hayatındaki sorunları onun sinir sistemini bozarak yorulmasına ve dayanma gücünün azalmasına neden olabilir. Sürekli aynı şeylerin tekrar edilmesi, çeşitli sürtüşmeler, aşırı kural uygulamaları, monotonluk gibi faktörler kişinin moral değerlerini alt üst eder. teknolojik ilerlemeler ve modern yaşamın ortaya çıkardığı değişik stres yapıcılar ve bunların karşısında insanın ortaya koyduğu psikolojik, fizyolojik veya davranışsal stres tepkileri önemli bir rahatsızlığı ortaya koyar. Bu durumlarda insanlar kendilerini değişik bir ortam içersine sokarak moral kazanmak isterler. Bu değişik ortam, onlar için dinlenecek, eğlenecek, değişiklik yaratacak ve kendisini yenileyecek, böylece ruhsal tazeliklerini kazanacak rekreatif faaliyetlerdir.

Kişinin okul, iş ve yerine göre ev hayatının monotonluğundan ve problemlerinden rekreatif faaliyetlerle uzaklaşması, onun rahatlamasına bazen de bunalımlı anlarda boşalmasına imkan verir.

Rekreatif faaliyetlerin seçiminde kişi özgür davranır. Bu kişiye özgürlük hissi tattırarak onun ruhsal zenginlik kazanmasına yardımcı olur.

İnsanı Sosyalleştirir:

Daha çok duygusal olarak gerçekleştirilen rekreatif faaliyetler, insanın sosyal ilişkiler kurmasında ve geliştirmesinde büyük rol oynar. Nitekim yeni arkadaşlıkların oluşması, grup içinde yer edinme, yerini idrak edebilme ve diğer grup üyelerini tanıyabilme gibi çabalar, kişinin sosyal yaşantısını etkileyerek olgunlaşmasını ve toplum hayatına alışmasını Sağlar.

Rekreatif faaliyetlerde bulunmak amacıyla bir araya gelen ve ortak heves ve heyecanların paylaşıldığı bir ortamdaki kişilerin, yalnızlık ve gruba iştirak, hata yapma korkusundan uzak, hoşgörü ve gelişmiş sosyal ilişkiler kurarak sosyal uyumlarını kolaylaştırdıkları görülmektedir. Bu durum, aile içinde söz konusudur. Daha fazla

özellikler içeren ailesel bir rekreatif etkinlik de aile fertlerinin birbirlerine daha çok bağlanmalarını sağlayarak yaş ve çağ farklılıklarını ortadan kaldırmaktadır.

Rekreasyon faaliyetleriyle kişi, sosyal statüsünü geliştirici veya tamamlayıcı bir nitelikte kazanabilmektedir. Fabrikada çalışan bir işçi boş zamanlarında herhangi bir spor veya sanat faaliyetlerine katılmakla belli fonksiyonlarını yerine getiriyorsa, bu onun toplumdaki statüsünü de yükseltebileceği anlamına gelmektedir. işçi statüsün de bulunan bu kişini boş zamanlarında yaptığı bu tür uğraşlarla elde ettiği tamamlayıcı statüler kişiyi sosyalleştirmektedir.

Böylece rekreatif faaliyetler insanların toplum içindeki dikey veya yatay oluşabilen sosyal tabakalar arasındaki geçişlerde önemli rol oynamaktadır.⁵⁹

Kişisel Beceri ve Yeteneğin Gelişmesini Sağlar:

İnsanın çoğu kez hangi düzeyde bir beceri veya yetenek düzeyinde olduğu anlaşılabilir. Bu durum kişinin isteyerek ve severek yaptığı bir işte ancak kendisini gösterebilir.

Herhangi bir faaliyeti rekreatif amaçlarla yapan kişi, bu faaliyet için beceri ve yeteneğinin ortaya çıkmasını, faaliyete katılan yetenekli diğer kişilerle kültürel ve sosyal ilişkiler kurarak ve devamlı çalışarak sağlayabilmektedir.

Yaratıcı Gücü Geliştirir:

Rekreatif faaliyetler, insanın her yaş dönemindeki yaratıcılık gücünün ortaya çıkarılmasına ve bu gücün geliştirilmesine hizmet eder. Yaratıcı olmak, insan içinde saklı olan ve her insanda var olan bir yetenektir. Genellikle bu yeteneğin, çoğu insanda farkında bile değildir. Yaratıcı özellikler ancak denemelerle gelişmektedir. İnsan bir işin kalitesine önem vermeden, başarılı veya başarısız olunacağı düşünülmeden yapmış olduğu rekreatif faaliyetlerde birçok denemeler gerçekleştirir.

⁵⁹ M. Erkal, *Sosyolojik Açıdan Spor*, İstanbul, Filiz Kitapevi, 1981, s. 131.

Çocuğun çeşitli yaratıcı şekiller yapmasına, devamlı araştırmasına ve yeni şeyler geliştirmesine yardımcı olacak oyuncakları iler ki yaşlarda da I şekillerde ve kişiye uygun faaliyetlere dönüşürse, bütün yaratıcılığını ortaya koyabilecek. geliştirecektir. Bu tür imkanları yakalayabilen insanın, organize bir rekreasyon grubu içinde ve iyi bir rekreasyon lideri nezaretinde bulunması, onun yaratıcılığını daha da ileri götürebilecek ortamı yaratır. Yaratıcı rekreatif faaliyetlere bir resmi, bir besteyi, romanı, şiiri yada bir çocuğun Logolu oyuncaklardan yaptığı otomobili örnek olarak gösterebiliriz.

Çalışma Başarısı ve İş Verimini Arttırır:

Rekreasyon, uygun faaliyet seçimi yapmak, organize bir programa katılmak şartıyla iyi bir lider önderliğindeki kişinin iş verimini arttırmakta yada başarısına olumlu katkı sağlamaktadır.

Çalışma sahasında verim, kişinin tatminsizliğine, isteksizliğine, kuvvetten düşme hissine ve bütün bunların sonucu ortaya çıkan, can sıkıntısına bağlı olarak etkilenmektedir. İşte rekreasyon faaliyetleri, kişiye bu eksik olan uyarıların verilmesiyle özellikle can sıkıntısının azalmasını sağlamaktadır. Böylece de, verimi yükseltmektedir. Ağır iş yapan işçilerin, kendi ruh hallerine uygun ve zevkle yapabilecekleri bir rekreatif faaliyette, örneğin; yine beden gücüyle yapılan sportif bir oyunda dinlenebildikleri, moral güçlerini yükseltebildikleri, dolayısıyla verimlerini arttırabildikleri bilinmektedir.

Ekonomik Hareketi Geliştirir:

Kişi boş zamanlarını değerlendirirken, seçeceği etkinlik çeşidiyle ekonomik işlevi olan bir üretim sağlayabilmektedir. Kişi ürettiği malda esas amaç olarak rekreatif bir faaliyeti güdüyorsa, bu malı paraya dönüştürse dahi (faaliyetlerini sürdürebilmek için gerekli parayı sağlamak amacıyla) bir rekreasyon faaliyetinde bulunmuyor demektir.⁶⁰

⁶⁰ M. Tezcan, *Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi*, Ankara, A. Ü. Yayını, 1982, s. 43.

Bu anlayışla, hiç de ihtiyacı olmadığı halde üretici olarak faydalı olmayı amaçlayan bu kişi, işinden arta kalan boş zamanında, ekonomik katkı sağlayan üretici bir faaliyette bulunabilmektedir. Özellikle kırsal kesimde açılan halıcılık kursları, el sanatları öğrenmek, ayrıca ceza evlerinde mahkumlara yaptırılan kunduracılık, tamircilik, marangozluk, hizmetleri gibi faaliyetler bu konuya örnek teşkil etmektedir. Kişinin üretimsel faaliyetlerine bir başka örnek ise, günümüzde çok gerekli hale gelen mesleki gelişim, yenilikleri takip çalışmalarıdır. Kişi boş zamanlarında bu tür aktivitelere katılmak suretiyle, üretici bir rekreasyon faaliyetini gerçekleştirmiş olur.

İnsanı Mutlu Olmasını Sağlar:

Rekreasyonun esas gayelerinden birisi insanın mutluluğunu sağlamaktır. Her insan mutlu olmak ister. Mutluluğun gerçekleşmesi için de sürekli mücadele eder. Mutlu insan yaratıcı olma ihtiyacındadır ve enerjisini hem işinde hem de iş dışında kullanmak ister.

New York üniversitesinin her yaş grubundan binlerce kişi üzerinde yaptığı bir araştırma sonucuna göre; mutlu insanların mutluluk sebepleri şöyle belirlenmiştir. Bu insan, rekreatif etkinliklere katılarak, günlük rutin yaşantısına renk katmakta ve yaşantısını zenginleştirmektedir. Böylece, kişi mutluluğu yakalayabilmektedir. Ancak, kişinin mutluluğunu bir tek faaliyet çeşidi ile sağlayabilmesi çok zordur. İnsana gerek bir çok faaliyet çeşidi sunma imkanı vererek mutlu olma hazzı tattıran, gerekse insanı çalışma, eğlenme, dinlenme, ibadet etme, sevmeye gibi aktiviteler arasındaki ahenk ve bütünlüğü sağlayan rekreasyon, insanın mutluluğu yakalayabilmesinde en önemli araçlardan birisi olmaktadır. Nitekim iyi değerlendirilen boş zamanlar insanlara mutluluk getirebileceği gibi, değerlendirilemeyen boş zamanlar da insanlar için mutsuzluk kaynağı olabilmektedir.

3.1.6. Toplumsal Yönden Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri

Toplumsal Dayanışmayı ve Bütünleşmeyi Sağlar:

Aynı konu üzerinde yapılan bir rekreatif faaliyet içinde toplumun her kesitinden insanlar bir arada bulunabilmektedir. Bu toplumlarda değişik bir çok faktör insanları birbirinden ayırmaktadır. Irk, milliyet, din mezhep, sosyal konum, eğitim, kültür ve ekonomik farklılıklar bu ayırım gruplarını oluşturmaktadır. Bu gruplar arasındaki çeşitli şiddet derecelerinde olan sürekli bir çatışma, toplumların rahatsız kaynaklarından birisidir.

Rekreasyon faaliyetleri, gruplar arasındaki bu çatışmanın azaltılmasında önemli rol oynamaktadır. Rekreatif etkinliklerde sosyal, ekonomik veya eğitim farklılıkları ortadan kalkar yada önemsizleşir. Her kesimden insan ortak zevkleri doğrultusundaki aktivitelerde bir araya gelirler ve ortak uğraşılarda bulunurlar. Faaliyetler herkesimden olan bu insanların birbirini tanımalarına dostluklar kurmalarına ortak amaçlar etrafında çalışmalarına imkan hazırlarlar.

Bu durum toplum hayatının niteliğini geliştirmekte, toplumun normal değerlerini yükseltmektedir.⁶¹

Demokratik Toplumun Yaratılmasına İmkan Sağlar:

İnsanların birbirleriyle olan ilişkilerinin düzenlenmesinde ve toplumsal kurallara uyulmasında rekreatif faaliyetler önemli rol oynar. İyi bir yurttaş olabilmenin öğretilmesinin temelinde insanların sosyal ortamda toplumun kurallarına uymaları, davranışlarını kontrol etmeleri gibi hususlar bulunmaktadır. Bu özellikler bir voleybol veya futbol antrenmanında yada maçında, sporcuların eksiksiz uymak zorunda oldukları kurallara veya davranışlara benzemektedir.

Bu benzerlikten dolayı kişinin rekreatif faaliyetlerle kazanacağı belli kurallar içinde yaşamak, bu kurallara uymakta veya uygulamakta çekmemek, başkalarının haklarına saygılı olmak, böylece medeni bir toplumun oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

⁶¹ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 92.

Bu noktadan hareketle, rekreasyon aktivitelerine katılan bir insanın, rutin hayatın terk edilmesi anlamına gelen kaçış ve beklentileri ifade eden yöneliş anlayışı paralelindeki şu temel motifler üzerinde gruplaştırabilen, ihtiyaçlara cevap aradığını söyleyebiliriz.

Fiziksel gücün yenilenmesi, bedeni ağılığın kazanılması anlamında fiziksel motifler. Rutin hayattan uzaklaşma, oyalanma, doğaya yönelme, değişiklik ve macera arzusu anlamında psikolojik motifler.

Diğer insanlarla tanışma, eğlenme, sosyalleşme anlamında toplumsal motifler.

Yabancı insanlara, toplumlara, onların geleneklerine, dillerine ve sanata duyulan ilgi anlamına kültürel motifler.⁶²

3.2. REKREASYONEL KATILIMI DESTEKLEYEN SOSYO-EKONOMİK ETKENLER

Boş zaman o tam gelişmediği, sadece boş zaman etkinliği olarak dinsel kökenli tatiller, bayramlar, nikah, düğün gibi törenler ve tarımsal toplumların tümüne özgü mevsimlik nitelikteki ürün ekimi ve toplanması kutlamalarının yapıldığı antik çağı arkasından ortaçağ yada endüstri öncesi çağ ve ardından endüstri çağına doğru ilerleyen zaman içinde, çiftçi insandan kentli insana geçişle iş ve işçilik olayının ortaya çıkması sonucu oluşan boş zaman talebi aynı zamanda, rekreasyon etkinlikleri olarak karşılanması zorunlu ihtiyaç grupları arasına da girmektedir. Bu anlayışla, toplum içinde çeşitli gruplarda örgütlenmiş şekilde bulunan insanların, rekreasyonel etkinliklere katılma eğilimleri ve arzularında sürekli bir artış meydana geldiği gözlenmiştir. Özellikle, rekreasyonun önemli etkinlik alanlarını oluşturan turizm ve sporda, Dünyada ve Türkiye’de hızlı bir artış kaydedilmektedir. İnsanların, rekreasyon etkinliklerine katılımlarındaki bu hızlı artışın nedenlerini bir takım sosyal ve ekonomik teşvik edici, zaman zaman da engelleyici özelliklerinde görmek mümkündür.

⁶² S. Müftügil, *Dinlenme ve Trizm İlişkisi*, Derleyen : Ş. Yarcın, Seyahat Yönetimi, İstanbul B. Ü. Yayını, 1993, s. 65.

Burada, rekreatif olayı teşvik eden ve destekleyen çeşitli temel faktörler üzerinde durulmaktadır.

Rekreatif katılımı teşvik eden sosyal ve ekonomik faktörleri şu başlıklar altında incelemek mümkündür.

3.2.1. Ekonomik Verimlilik ve Çalışma Koşullarındaki Gelişmeler

Sanayi ve teknolojik devrimler sonucu ortaya çıkan sermaye ve bilimsel gelişmeler, üretimde mekanizasyonu getirmiş ve büyük bir verimlilik ortaya çıkmıştır. Geleneksel üretim şekillerinin değişmesi ve verimliliğin sürekli geliştirilmesi ve artırılması çabaları çalışma koşullarının iyileşmesi, serbest zamanların artması ve gelirlerin yükselmesine neden olmuştur.

Çalışma saatlerindeki ağır, ancak sürekli olan bir azalış, tatil sürelerinin uzatılması, ücretli izinlerin artması ve emekliliğin kolaylaştırılması, ekonomik verimlilikteki artışa paralel olarak ve çalışma koşullarındaki gelişmeler çerçevesinde, çalışanlara özgürce kullanabilecekleri geniş bir boş zaman imkanı sunmaktadır. Elbette bu imkanlardan, çok fazla çalışıp yüksek ücretler kazanan yöneticiler ile ikinci veya üçüncü bir işte çalışmak zorunda olan insanlar yararlanamamakta yada pek az yararlanabilmektedir,

Çalışana çeşitli rekreatif etkinliklerde bulunabilme imkanı veren boş zamanın süresel olarak artması yanında, rekreatif hareketliliği geliştirecek, çalışanın dinlenme ve boş zamanlarını uygun etkinliklerle doldurma zorunluluğu duyması gibi bir faktörden de söz edilebilir.

3.2.2. Harcanabilir Gelirin Artması

Gelir seviyesinin yüksek olduğu toplumlarda rekreatif etkinliklerin daha yoğun ve yaygın bir şekilde yapılmasına ve gelişmesine tanık olmaktadır.

Ekonomik ve sosyal bakımdan gelişmiş, gelir seviyesi yüksek toplumlarda rekreatif etkinlikler, çeşitlilik ve yaygınlık bakımından ileri bir düzeyde bulunmaktadır. Örneğin önemli bir rekreasyonel etkinlik çeşidi olan sporun, topluma yaygınlaşması gelişmiş ülkelerde daha fazla görülmektedir. 1983 yılı verilerine göre spor yapanların genel nüfusa oranı Almanya'da % 23.55 Belçika'da erkeklerde % 74, bayanlarda % 65.8 Danimarka'da erkeklerde %46, bayanlarda % 44 Hollanda'da erkeklerde % 36. bayanlarda % 30 İngiltere'de % 42 iken Türkiye'de 1985 rakamına göre % 0.8⁶³

Devletlerin zenginliği de, bütçelerinden rekreatif etkinliklere veya alt-üst yapılarına ayırdıkları paralar nispetinde etkili olmaktadır. Örneğin; Almanya spor harcamalarına genel bütçenin % 3.8' ini, Belçika % 5.01' ini ayırırken, İrlanda % 0.23, Portekiz % 0.2 ve Türkiye % 0.1' ini ayırmaktadır.

Çoğu zaman, tek başına boş zaman artışı bir şey ifade etmemektedir. Rekreasyonel yaşamı teşvik edecek ayrılabilir bir gelirin bulunması, insanların rekreasyonel katılımları için önem taşımaktadır. Nitekim, insanların genellikle gelir artışını, boş zamanlara tercih ettikleri bilinen bir durumdur. Gelirlerin artması ise; rekreasyonel yaşamı olumlu etkilemesi anlamına gelmektedir.

Günümüzde, spor malzemeleri, araç-gereçler gibi doğrudan ve yiyecek-içecek gibi dolaylı olarak, rekreatif amaçlı harcama para, özellikle gelişmiş ülkelerde çok yüksek oranlarda seyretmektedir. Örneğin, İngiltere' de kişisel gelirin % 20' si Almanya' da % 30'u İsveç' te' % i ve Japonya' da ise % 22' si rekreatif etkinlikler için harcanmaktadır.⁶⁴ Artan milli gelir dolayısıyla, kişisel gelirden artan tasarrufların ortaya çıkardığı rekreatif etkinliklere yönelmeyi, genel olarak zaman zaman yaşanmış ekonomik krizlere rağmen, önemli bir durgunluk meydana gelmemiştir.

Gerekli harcamalardan sonra kalan ve rekreatif etkinlikler için harcanabilir gelir olarak nitelendirilen paranın harcanması Çoğu kere toplam maliyet ve özellikle faaliyet ücretinin durumuna göre değişebilmektedir. Bu durum kişinin etkinliğe katılımını veya etkinlikten uzaklaşmasını etkilemektedir. Bu yüzden ticari organizasyonlar ve

⁶³ C. Açıkada, E. Ergen, *Bilim ve Spor*, Ankara, 1990, s. 2.

⁶⁴ I. G. Simmons, *Rural Recreation In The Industrial World*, London, 1975, s. 306.

pazarlama gayretleri kişileri etkinliklere yöne ve harcama seviyelerini yükseltme çabaları içersinde görünmektedirler.

Mahalli idareler yada benzer kuruluşların boş zamanları değerlendirmekle ilgili servisleri ise, toplumun tamamına yani harcanabilir bir geliri olanlarla, az geliri olanlar veya iş sahibi ailelerle işsiz olan ailelere ve benzer kesimlere de hizmet götürmek durumundadırlar. İşsiz olanların gelirleri bulunmadığı gibi, çalışma olmayan bir durumdan zevk alabilmeleri ve böyle bir durum içinde rekreasyon faaliyetlerinin nominal bir fiyatla sunulmadığı ve onların iştiraklerine imkan vermeyecek bir durumda bulunması bu tür faaliyetlere katılmamakta oldukları (burada talep azalmasına rağmen ihtiyaç yükselmektedir) bir durum söz konusu olmaktadır.

Ayrıca bazı durumlarda toplam gelirin yüksek olması harcanabilir gelirin de yüksek olacağı sonucunu ortaya çıkartmamaktadır. Gerekli ihtiyaçlar, büyük gelir sahibi kişinin nakit parasını gayri menkul veya zorunlu seyahat için yapılan ödemeler bakımından elinden alabilmektedir.

Gelir düzeyleri ile rekreasyonel katılım arasındaki sıkı ilişki, gelir farklılıklarının, rekreasyon türlerini de yakından etkilemesi şeklinde detaylı bir görüntüm de sergilemektedir. Buna göre gelir düzeyi düşük olanlar daha çok, fazla harcama gerektirmeyen, daha pasif etkinlikler ile iç turizmi tercih etmektedirler. Gelir düzeyi yüksek olanlar ise, pahalı türdeki rekreatif etkinlikler ile dış turizmi veya sık seyahati tercih etmektedirler.

3.2.3. Şehirleşme

Şehirler, toplumsal ilişkileri, günlük yaşamları, çalışma koşulları, ve yoğunlukları teknolojik imkanlar ve nüfus bakımından kırsal bölgelere göre büyük farklılıklar gösterir. Şehirlerde ilişkiler yüzeysel, soyut ve daha çok formeldir. İnsanlar birbirlerini genellikle tanımazlar. Tanışan insanların birçoğu arasındaki ilişki ise, çalışma veya klüp, dernek gibi kurum üyelikleri çerçevesinde gelişir. Toplumsal ilişkiler yönünden bölünmüşlük vardır. Görünüşte birçok kimseyle ilişki kurulur ancak,

bu ilişkilerin birçoğu soyuttur. Dolayısıyla, kent insanı yaşantısında çoğunlukla yalnızdır.

Kent yaşantısı insanı, doğadan ve doğal ortamlardan da uzaklaştırmıştır. Teknolojik kullanım araçları ile yoğun çalışma ortamları, sıkıcı iş disiplini, katı kurallar, hareketsizlik ve tek düzelik yanı monotonluğu yaşamaktadır. Kentin görüntüsü, yoruculuğu ve kirliliği insan bunalmaktadır.

Kent yaşamının bütün bu özellikleri, insanları kent içindeki açık veya kapalı mekanlarda yapılan rekreatif etkinliklere yada doğrudan kent dışındaki doğal ortamlara sürüklemektedir. Tatillerde veya hafta sonlarında kent merkezlerinin etraflarındaki doğal mekanlarda veya piknik alanlarındaki insan kalabalıkları sıkça görülen manzaralardır.⁶⁵

Kentleşmenin farklı toplumsal ilişkileri çalışma koşulları, kalabalığı ve gürültüsü gibi özellikleri sonucu, rekreatif etkinliklere yönelen insan, bir rekreasyonel canlılık yaratmaktadır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, kentleşme olgusunun ortaya çıkarttığı, fazla sayıdaki konut ihtiyacı, rekreatif alanların daralması, yok olması sonucunu da doğurmaktadır. Kırsal kesimden, kentlere yoğun olarak akış sürecinin devam etmesi, sorunu daha da arttırmaktadır. Türkiye’de kentsel nüfus, 1927’ de % 24.2 iken 1970’ de % 38, 1993 ‘ de % 55’ e ulaşmıştır. Kentleşme hızı % 4,4 gibi yüksek bir oranda devam etmektedir.⁶⁶

Bu durum, rekreasyonel kullanım açısından bir sorun oluştururken, diğer yandan yeterli önlemler alınmadığı için gecekondulaşma gibi önemli bir sorunu da yaratmaktadır.⁶⁷ kırsal kesimden şehre göç eden insanlar kırsal bölgelerin kolay elde edilebilen doğal çevrenin rekreatif imkanlarından mahrum kalabilmektedirler. Kentlerin sağlıklı ortamlarında sürdürülmeye çalışılan yaşam, özellikle çocuklar ve gençleri psikolojik ve sosyal sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. Bunun giderilmesi için parklar,

⁶⁵ S. Karaküçük 1997, a.g.e., s. 98.

⁶⁶ D.İ.E. Türkiye İstatistik Yılı, Ankara, T.C. Başbakanlık D.İ.E. Yayını, 1997, s. 30.

⁶⁷ Y. Sencer, Türkiye’de Kentleşme, Ankara, KB Yayını, 1979, s. 121.

spor tesisleri, oyun alanları ve hizmetlerinin rekreasyon etkinlikleri olarak düzenlenmesi bu imkanların sunulması yollarına gidilmektedir.

Günümüzde gelişmiş ülkelerde, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sanayileşme, refah düzeyinin artması ve yoğun şehirleşme gibi nedenlerle, şehirlerden yazlık veya kışlık sayfiyelere doğru bir kaçışın başlamış olduğu görülmektedir. Bu bölgeler, geniş rekreatif imkanlarla donatılmış olarak önemli bir rekreasyonel hareketlilik sağlamaktadır. Özellikle, büyük şehirlerdeki fonksiyonunu yitirmeye başlamış ve kirlilik yaratan sanayi tesisleri halkın tepkisine neden olmaktadır. Bu tesisler, çoğunlukla boşaltılıp restore edilmek suretiyle rekreasyon etkinlikleri için kullanıma açılmaktadır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde ise, hala yoğun bir kentleşme olgusu yaşanmaktadır. Yeterli eğitimi olmayan güçsüz kitlelerin kentlere göçleri kuşkusuz pek çok sorunu da beraberinde taşımaktadır. Bu durumun çözümünde merkezi idarelerle beraber, özellikle mahalli idarelerin geniş rekreasyon imkanlarının ortaya konulması ile kısmen rahatlatılacağı söylenebilir.

3.2.4. Nüfus Artışı ve Hareketliliği

20. yüzyılın başlarında bütün ülkelerde artan nüfus, günümüzde gelişmiş ülkelerin birçoğunda, örneğin Almanya için durma noktasına gelmiş, ancak az gelişmiş yada gelişmekte olan ülkelerde hızlı bir şekilde artış devam etmektedir. Örneğin, Türkiye'de nüfus artış oranı % 2.17 gibi yüksek bir oranda seyretmektedir.⁶⁸

Hızlı nüfus artışının ve nüfus yoğunluğunun gelir dağılımını bozan, eğitim ve sağlık gibi hizmet kesimlerindeki kaynaklar üzerinde oldukça yoğun bir baskı kuran ve beslenme sorununu güçleştiren yönleri bulunmaktadır. Ayrıca, nüfus artışı, sosyal ve ekonomik yapının modernleşmesine engel teşkil etmektedir.⁶⁹

Bu yüzden rekreatif hareketliliği fazla ve düzenli olan ülkelerde hızlı nüfus artışına rastlanılmamaktadır.

⁶⁸ D.T.P. Çevre, OİK Raporu, Ankara, D.P.T. Yayını, 1994, s. 131.

⁶⁹ B. Tuncer, Ekonomik Gelişme ve Nüfus, Ankara, H.Ü. Yayını, 1976, s. 75.

Hızlı nüfus artışı beslenme, eğitim, sağlık, kentleşme ile beraber rekreasyon hizmetleri gibi alanlarda karşılaşılan sorunları nitelik ve nicelik yönünden artırmaktadır. Nüfus artışının rekreasyonel katılıma etkisi, olumsuz yada olumlu olarak görülebilmektedir. Nüfus yoğunluğu ve artışı, özellikle kentlerde rekreatif amaçlı hizmet veren parkların, spor tesisleri, oyun alanları, gençlik merkezleri ve diğer benzer tesislerin ve hizmetlerin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan nüfusun baskısı, yeni yerleşim yerlerinin, hastanelerin, okulların ve diğer tesislerin açılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu ise, kentleşme olgusu içerisinde rekreasyon alanlarının daraltılması, farklı amaçlarla kullanılması ve rekreasyonel etkinliklerin ihmal edilmesi anlamını taşımaktadır. Bütün bunlar nüfusun rekreasyonel katılıma olumsuz etkileri olarak değerlendirilebilir. Olumlu etkiler ise daha belirgin olarak kendisini göstermektedir.⁷⁰

Rekreatif etkinliklerin vazgeçilmez yaş gruplarını oluşturan çocuklar ve gençlerin, günümüzde daha yüksek düzeyli eğitimle muhatap olmaları, onların yeni fikir ve düşüncelere daha açık olmaları spor, sanat, müzik, edebiyat ve seyahat gibi bir çok rekreasyon etkinliklerine ilgilerinin artmasını sağlamaktadır. Türkiye böyle bir potansiyele sahip görünmektedir. Zira, genç nüfus olarak tanımlanan 15-24 yaş grubunun genel nüfustaki payı% 20.6'yı bulmaktadır. Bu yaklaşık 12 milyon genç insan anlamına gelmektedir. Ayrıca, ilk, orta ve yüksek öğretim gençliğinin 1992-1993 öğretim yılına ait 12.475.787 kişilik bir sayısal potansiyeli de bulunmaktadır.⁷¹

Yine günümüzde ulaşılan refah düzeyi ile paralel gelişen sağlık, insanların ömürlerinin uzamasına neden olmaktadır.⁷² Örneğin Türkiye'de hayatta kalma yıl ortalaması 1980'de 62 iken, 1990'da 67 ye yükselmiştir. Dünya ortalaması ise 1980'de 62 iken 1990' da 65 olmuştur.⁷³ Bu ise orta yaş ve yaşlı nüfusun artması anlamına gelmektedir. Orta yaş ve yaşlı nüfus rekreasyon faaliyetleri ve hizmetlerine olan talebi yükseltmektedir. Türkiye' de 65 ve yukarıya yaşın, genel nüfustaki payı %61.1' dir.⁷⁴

⁷⁰ S. Karaküçük, a.g.e., s. 108.

⁷¹ D.P.T., Çevre, a.g.e., s. 130.

⁷² B. Tuncer, 1976, a.g.e., s. 21.

⁷³ M. Turhan, Türkiye Sanayisinin Yapısal Değişimi ve Ekonomik Gelişme, Sanayi Yıllığı 93, Ankara TKT Yayını, 1993, s. 339.

⁷⁴ D.P.T., Çevre. A.g.e., s. 131.

Nüfus yoğunluğu, okullardaki rekreatif katılımı da etkilemektedir. Nüfus edeniyle yetersiz kalan okullar 2' li veya 3' lü öğretime yönelmektedirler. Bu durum ise, öğrenciye okul denetimi dışında kalan geniş bir boş zaman bırakmaktadır. Bu şekilde oluşmuş bir boş zamanın ne kadar etkin doldurulacağı kuşkuludur. Nitekim, öğretmenler ve ailelerin yeterince ilgilenemedikleri öğrencilerin rekreasyon etkinliklerine katılımı daha da önem taşır hale getirmektedir.⁷⁵

Nüfus profilleri, rekreasyon programları içerisine akılcı olarak yerleştirildiğinde önemli bir potansiyel oluşturacak kuvvetli göstergeler ve deliller sağlayabilecektir. Yoğun olarak kültürel farklılıkların yaşandığı ayrıca emekli veya çalışan yada öğrenci nüfusun yoğun olduğu bölgeler ayrı ayrı ticari veya kamu organizatörlerinin ilgisini çekebilmektedir.

Nüfusta meydana gelen hareketlilik önemli bir rekreasyonel potansiyeli oluşturmaktadır. Hareketliliğe imkan sağlayan ulaşım sektörü, rekabete dayalı ucuzluğu, lüksü ve güven vericiliğiyle, bir yerden bir yere rekreasyon amaçlı hareket içerisinde olan insanların rekreasyon taleplerini ortaya çıkarmaktadır.⁷⁶

3.2.5. Teknoloji

Modern teknolojinin ortaya çıkardığı mekanizasyon ve sonrasındaki otomasyon bir taraftan çalışanların boş zamanlarını arttırırken, diğer taraftan yarattığı yeni ürünlerle günlük hayatın zorunlu işlevi için gerekli süreleri de kısaltmıştır. Çamaşır, bulaşık makineleri, mikrodalga fırınlar, dondurulmuş hazır gıdalar bunlara sadece birkaç örnektir. Modern teknoloji, bu ürünlerin yanında rekreasyon sektörü içinde, rekreasyon etkinliklerini cazipleştirerek, çeşitlendirecek ve daha fazla amaçlı kullanımları arttırabilecek çeşitli ürünler yaratmıştır. Gelişmiş oyun ve spor ekipmanları, yapay çim, buz, kar, dalga yapma aletleri, TV, film, video gibi görsel, işitsel alanlardaki elektronik ve lazer sistemlerindeki yenilikler, ayrıca önemli bir teknoloji ürünü olan otomobil

⁷⁵ B. Gökçe, Cumhuriyet Döneminde Çocuk ve Gençlere Ait Yasal Düzenlemeler ve Yayınları, Ankara, GBS Yayını, 1983, s. 20.

⁷⁶ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 102.

rekreasyon etkinlikleri için bir çok yeni imkanlar ortaya koymuştur. Dünyanın pek çok yerinde rekreasyon sektörü, ürettiği mal ve hizmetlerle önemli bir sanayi kolu görünümündedir.

3.2.6. Kitle İletişim Araçlarının Etkisi, Reklam ve Propaganda

Kitle iletişim teknolojisindeki gelişme ve yenilikler milyonlarca insan birden etki eden radyo, TV, sinema, gazete, dergi, kitap gibi iletişim araçları yaratmıştır. Bu araçlar, günümüzde insanların, belirli düşüncelere, duygulara, eğilimlere, çeşitli yaşama tarzlarına kolayca yönlendirmelerinde önemli roller üstlenmişlerdir. Bu araçlarla insanlar üzerinde etkiler kurabilmekte ve belirli konularda şartlandırılabilirler. Böylece ortak kültür kalıplarını paylaşan, birbirine benzer insanlar ve onların oluşturduğu toplumlar doğabilmektedir.

Kitle iletişim araçları, geniş halk kitlelerine hitap eden. onların ruhsal ve zihinsel gelişmelerinin, ideallerinin ve yaratıcı güçlerinin iyiye, doğruya, güzele, zaman zaman da kötüye yanlışa yönelmelerinde önemli, etkiler bırakabilen kitle iletişim araçlarına halkın yönlendirilmesi bakımından yığın telkin araçları da denmektedir.⁷⁷ Yığın telkin araçları, insanların boş zamanlarını değerlendirmedi, okuma, film, radyo ve televizyon olarak en yaygın şekliyle görünmektedir.

Okumak, insanları hayvanlardan ayıran en büyük farkı ve rekreatif etkinliklerin içinde en değerli olanlardan birisini oluşturmaktadır. Ancak, iyi şeylerin okunması veya okunacakların iyi seçilmesiyle bu durum bir anlam ifade edebilir. Aynı şekilde, film ve televizyon da. bu yönde fonksiyonel değerler taşırlar. Ancak bugün. yığın telkin araçlarının olumlu olduğu kadar, olumsuz etkileri de yaygın olarak bırakabileceği unutulmamalıdır.⁷⁸ Okuma, film ve televizyonun insan üzerinde, derhal görünen, birikip yığılan ve uyuklayan olmak üzere üç tür etkisi görülmektedir. Derhal görünen etkisi seyredilen veya dinlenen bazen de okunan şeyleri arası çok geçmeden uygulamak.

⁷⁷ V.N.Tör, *Boş Zamanları Değerlendirmede Telkin Vasıtalarının Rollerini*, B2D Semineri, İstanbul, HSEK Yayınları, 1966, s. 62.

⁷⁸ R. Bambarger, *Boş Zamanları Değerlendirmede Kitabın Rolü*, B2D Semineri, İstanbul, HSEK Yayınları, 1966.

birikip yığılan etkileri, her seferinde, görülen şeylerin hafifçe bilinç altına sızma zamanla birikme ve davranış değişikliği yaratma, uyuyan etkiler ise; görünen veya okunan olayların önceleri hoş görmeyip reddeden, fakat zamanla değişen şartlarda reddettiği ve unuttuğu psikolojik heyecanların birden ortaya çıkması olarak kendisini göstermesidir. Uyuyan etki, bir takım değerleri zayıf olan insanları da daha çabuk görünür ve aksiyona dönüştürür.⁷⁹ Bu nedenlerle, kitle iletişim araçları olumlu etkileri yanında olumsuz etkilerle de rekreasyonel katılımı etkilemektedir.

Kitle iletişim araçlarının gücü ile, öncelikle insanların zamanı iyi kullanabilme ve boş zamanlarını kendisinin de hoşlanabileceği imkanları ölçüsünde değerlendirebileceği bilincini ve eğitimi yaratmak mümkündür. Bir ülkenin gezip görülebilecek, dinlenilebilecek yerlerinin kitle iletişim araçlarıyla tanıtılması, bu bölgelere ulaşım planlarının ilan edilmesi kuşkusuz bir boş zaman etkinliği olan turizmin içte ve dışta canlanmasına neden olacaktır. Herhangi bir spor branşının tanıtılması, ilginç görüntülerinin, resimlerinin yayınlanması o branşa ilgiyi artırmaktadır. Türkiye’de 1980’li yıllarda TV’de oynatılan Beyaz Gölge dizisinden sonra basketbola olan talebin artması, topluma yaygınlaşması, arkasından da uluslar arası düzeyde başarıların gelmesi buna bir örnek teşkil etmektedir.

Dünyada reklamcılığa büyük paralar aktarılmaktadır. 1988’de reklam için toplam 200 milyar dolar harcanmışken, 1990’da 265 milyar dolar harcanmıştır. Pazarın başlarında ise, ABD, İngiltere, Almanya, Kanada, Fransa, İtalya, İspanya gibi ülkeler bulunmaktadır.⁸⁰ Bu harcamaların çok büyük bir bölümü medya yolu ile yapılan reklam ve propagandaya gitmektedir. Kuşkusuz, böyle bir pazarda, insanların bir çok yönden etkilenmemesi mümkün görünmemektedir.

3.2.7. Kültürel Etki

Milli nitelik taşıyan bir çok spor dalı, gösteri ve plastik sanatlar, edebiyat, müzik ve diğer kültürel nitelik taşıyan ve her biri çok sayıda insanın beğenisine hitap eden, bu

⁷⁹ V.N. Tör, 1966, a.g.e., s. 69.

⁸⁰ A. Mattelart, Reklamcılık, Çev. F. Ersoy, İstanbul, Yeni Yüzyıl Kitaplığı, 1995, s. 35.

rekreatif etkinlik çeşitlerine duyulan yakın ilgili, rekreatif hareketliliği teşvik eden bir unsur olarak görülebilir.

Bir ülkede milli kültür ve folklor ne kadar zengin ise o ülkedeki rekreatif etkinlik çeşitlerinin de o kadar zengin ve çok çeşitli olacağı söylenebilir.

Önemli bir tarihsel geçmişe ve zengin bir kültüre sahip Türkiye’de insanların bir çoğunun boş zamanlarında beğenerek uğraşabilecekleri çok sayıda rekreatif etkinlik çeşidi bulunmaktadır. Kendine özgü bir çok çeşidiyle müzik, tiyatro gibi sanat dalları yanında, sportif özellikler taşıyan fiziksel etkinlikler bulunmaktadır. Sportif etkinliklere örnek olarak, cirit, yağlı, karakucak, şalvar, pırpıt ve aba güreşleri, gökbörü, beyge çöğen (çevgan), binicilik, atıcılık, okçuluk, avcılık gibi birçok branş örnek gösterilebilir. Bütün bu etkinliklerin temelinde, kendi toplumunun kültürel değerlerinden oluşan özellikleri görmek mümkündür.⁸¹

3.2.8. Eğitim Düzeyi

Eğitim düzeyinin artması ile rekreasyon faaliyetlerine katılım arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, eğitim düzeyi yüksek olan kişiler rekreatif etkinliklere fazla ve daha çok çeşitlilikle katılmaktadırlar Eğitim, seviyesinin yükselmesi. ekonomik geliri de artırmaktadır. Bu ise, boş zamanı daha iyi kullanabilme imkanı yaratmaktadır.

Eğitim, sosyal statünün elde edilmesinde önemli bir yoldur. Statünün eğitim yoluyla elde edilmesi ise, kişiyi topluma açık hale getirmek ve sosyal hayat içerisindeki yerini almasına yardım etmektedir. Bu nedenle kişinin boş zaman etkinliklerine olan eğilimi artmaktadır.⁸²

İnsanların eğitimde ne kadar fazla kalırsa bunların rekreasyona ilişkin faaliyetlerde katılımı daha yüksek bulunmaktadır. Bu yargıyı destekleyen çok sayıda araştırma bulunmaktadır ve daha uzun eğitim alan kişinin, daha yüksek sosyal

⁸¹ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 104.

⁸² M. Erkal, Sosyolojik Açından Spor, s. 123.

statü, daha yüksek gelir ve daha çok mobilite ile bağıntılı olduklarından hareketle bu ilişki desteklenebilmektedir.⁸³

İlk, orta, üniversite ortamlarının kişiyi rekreatif etkinliklere teşvik edip etmediği ayrıca tartışılabilir. Teşvik ettiği yönünde araştırmalar yetersizdir. Ancak esas amacı kişinin boş zamanlarını sporla, müzik veya resim gibi etkinliklerle değerlendirme alışkanlıkları kazandırma amaçlı ders dışı ve ders içi bir çok dersin bulunduğu bilinmektedir.

3.2.9. Çevre Bilinci

Sanayileşme ve yaygın kentleşme sonucu ortaya çıkan kalabalık, kirlilik, betonlaşma gibi yapay oluşumlar, insanların çevreleriyle daha fazla ilgilenmeleri sonucunu doğurmaktadır. Olumsuz faktörlerin etkilerini ortadan kaldırmak ya da en aza indirmek için, özellikle açık hava rekreasyon etkinliklerine temel olabilecek çevre koruyucu, geliştirici veya güzelleştirici etkinliklere teşvik etmekte ve doğanın daha fazla rekreatif kullanımı için organize edilmesine ancak, ekolojik dengenin korunmasına da azami derecede dikkat edilmesine neden olabilmektedir.

Kuşkusuz, doğada oluşan bu etkinlikler, doğal çevrenin bozulması, kirlenmesi, çeşitli yönlerden zarar görmesi sonuçlarını doğurabilmektedir. Özellikle profesyonel rekreasyon organizatörlerinin buna dikkat etmeleri söz konusudur.⁸⁴

3.2.10. Değişen Yeni Sağlık Bilinci ve İsteklerin Değişimi

Son yıllarda ortaya çıkan ve sürekli gelişen anlayışların başında diyetle ve özellikle kazanılabilecek yeni bir sağlık bilincinin gelişmesi gelmektedir.

Modern yaşamın hareketsiz ve gerilimli ortamı, şişmanlama, sigara, alkol gibi olumsuzlukların, insan üzerinde yarattığı etkilerin farkına varılması, insanların

⁸³ P. Badmin, Coombs. M. and. Rayner. G. Programmin, Ed. Brian S. Duffield. Leisure Operiataonal Management, Longman Group Uk Limited, London, 1988.

⁸⁴ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 106-107.

isteklerini değiştirmelerine ve yeni bir sağlık bilincinin oluşmasına neden olmaktadır. İnsanlar bu amaçla; etkin, fonksiyonel, ancak daha az çalışarak, kendilerini gerilimden ve hareketsizlikten kurtaracak, bedensel ve ruhsal sağlık kazandıracak eylemlerin içine girmek istemektedirler.

Bedensel ve ruhsal sağlığın beraberce ve etkin bir biçimde elde edilebileceği rekreatif etkinliklerin başında, çeşitli spor branşları gelmektedir. Sporun, bu amaca yönelik çeşitlerini daha çok yarışmasız, bireysel maceraya yönelik ve doğa ile iç içe yapılanları oluşturmaktadır. Terkking, rafting, sörf dağcılık, bangi jamping, squash, tenis, bisiklet gibi sporlar buna örnek teşkil etmektedir.

Değişen yeni sağlık bilici, bugün araç-gereç, özel giysi, organizasyon ve diğer kollarıyla kendi sanayisini oluşturmuştur. İsteklerin bir süreç içerisinde değişiminde ve gelişmesinde bu sektörde önemli payı bulunmaktadır. Ortaya çıkarılan yeni ürünler insanların yeni yerleri keşfetmeleri, yeni etkinlik çeşitleriyle tanışmaları, yeni eylemlerde bulunmaları ve daha da öteye giden yeni bilincin ortaya çıkmasına yardımcı olabilmektedir.

3.2.11. Değerlerdeki Değişmeler

Değerler güdülenmeyi ve davranışların değişmesini sağlayan en güçlü araçlardır. Rekreatif katılımı destekleyen bu değişmeleri, çalışma ve sosyal değerlerdeki değişimler olarak iki grupta incelemek mümkündür.⁸⁵

Çalışma hayatındaki değişmeler, günümüze kadar dönemsel olarak birçok aşamalardan geçmiştir. Çalışmanın kutsal sayılıp, boş zamanların gereksiz bir savurganlık kabul edildiği dönemlerden, artık çoğu gelişmiş ülkelerde hatta zaman zaman gelişmekte olan ülkelerde de görülebilen çalışmanın sıkıcı olarak kabul edildiği ve fazlaca boş zamana sahip olup, istenilen ve mutlu olunan etkinliklerin yapılmasının tercih edildiği dönemlere gelinmiştir. Birçok insan için iş; ekonomik zorunluluktan ve

⁸⁵ A. Robbins, *Sınırsız Güç*, Çev. M. Değirmenci, Sekizinci Baskı, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1992.

zamanlarını satmaktan başka bir şey değildir. Çalışmayı hayatlarına anlam verme aracı olarak görmemektedirler. Oysa, boş zaman etkinliklerine katılmaktan zevk almaktadır.⁸⁶

Yapılan bir incelemeye göre;⁸⁷ 1980li yılların iş adamı tipi; hırslı ve sabırsız. yükselme için kestirme yolu tercih eden, başarı ve para kazanma tutkusu olan, aşırı tüketim heveslisi, marka düşkünü, moral ve etik değerlerin ön planda olmadığı. toplumsal proje üretmeyen ve yaşamının tek amacı işi olan insandır. 1990'lı yılların tipi ise; işinde büyük bir gerilim yaşamak istemeyen, mutlaka tepeye yükselmeyi gerekli görmeyen, para iştahlısı olmayan, gösterişi sevmeyen, tüketimi şeffaf bir anlayışı ve tarih bilinci olan, eskiyi araştıran ve yaşamak, mutlu olmak için kendine boş zaman ayıran insandır. Ayrıca, Batı toplumlarında fazilet ve dürüstlük gibi kavramlarda ön plana çıkmaktadır.

Görüldüğü gibi, 1990'lı yılların iş adamı değerleri, kendilerine gerilim yaşatmayacak, sağlıklarını riske atmayacak ancak, sorumluluğun ağır bastığı bir çalışma ortamı ile daha fazla boş zamana sahip olarak onu dolu dolu değerlendirmek, mutlu olmak anlayışından oluşmaktadır. Bu anlayış rekreatif canlılığı teşvik etmektedir.

Değerlerdeki değişim sosyal yönden ele alınacak olursa; öncelikle kadınların rekreatif etkinliklere katılımlarından söz edilebilir. Kadının toplumsal hayattaki yerinin farklılaşması ile birlikte, spor, tiyatro müzik gibi etkinliklere katılımları, eğlenceye ve turizme olan ilgilerinin artması sonucunu getirmiştir. Türkiye, kadınla ilgili değerlerin değişimi sonucu, onların rekreatif etkinliklere katılımlarının başladığı, ancak uzun yıllar alan bir süreçte bunun çok ağır geliştiği bir ülke görünümündedir.⁸⁸

İnanç değerlerindeki yaklaşımların değişmesi de, rekreatif etkinlikleri desteklemektedir. Türkiye'de, bir zamanlar yaygın olan "top oynamak günahtır" anlayışı, yerini top oynamayı, spor yapmayı ve boş zamanları "meşguliyeti değiştirmek"

⁸⁶ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 107.

⁸⁷ A. Özsever, *Günümüzün İş Adamı Önce İş Demiyor*, Sabah Gazetesi, 6 Mayıs 1993.

⁸⁸ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 108.

zamanlarını satmaktan başka bir şey değildir. Çalışmayı hayatlarına anlam verme aracı olarak görmemektedirler. Oysa, boş zaman etkinliklerine katılmaktan zevk almaktadır.⁸⁶

Yapılan bir incelemeye göre,⁸⁷ 1980li yılların iş adamı tipi; hırslı ve sabırsız. yükselme için kestirme yolu tercih eden, başarı ve para kazanma tutkusunu olan, aşırı tüketim heveslisi, marka düşkünü, moral ve etik değerlerin ön planda olmadığı. toplumsal proje üretmeyen ve yaşamının tek amacı işi olan insandır. 1990li yılların tipi ise; işinde büyük bir gerilim yaşamak istemeyen, mutlaka tepeye yükselmeyi gerekli görmeyen, para iştahlısı olmayan, gösterişi sevmeyen, tüketimi şeffaf bir anlayışı ve tarih bilinci olan, eskiyi araştıran ve yaşamak, mutlu olmak için kendine boş zaman ayıran insandır. Ayrıca, Batı toplumlarında fazilet ve dürüstlük gibi kavramlarda ön plana çıkmaktadır.

Görüldüğü gibi, 1990'lı yılların iş adamı değerleri, kendilerine gerilim yaşatmayacak, sağlıklarını riske atmayacak ancak, sorumluluğun ağır bastığı bir çalışma ortamı ile daha fazla boş zamana sahip olarak onu dolu dolu değerlendirmek, mutlu olmak anlayışından oluşmaktadır. Bu anlayış rekreatif canlılığı teşvik etmektedir.

Değerlerdeki değişim sosyal yönden ele alınacak olursa; öncelikle kadınların rekreatif' etkinliklere katılımlarından söz edilebilir. Kadının toplumsal hayattaki yerinin farklılaşması ile birlikte, spor, tiyatro müzik gibi etkinliklere katılımları, eğlenceye ve turizme olan ilgilerinin artması sonucunu getirmiştir. Türkiye, kadınla ilgili değerlerin değişimi sonucu, onların rekreatif etkinliklere katılımlarının başladığı, ancak uzun yıllar alan bir süreçte bunun çok ağır geliştiği bir ülke görünümündedir.⁸⁸

İnanç değerlerindeki yaklaşımların değişmesi de, rekreatif etkinlikleri desteklemektedir. Türkiye'de, bir zamanlar yaygın olan "top oynamak günahtır" anlayışı, yerini top oynamayı, spor yapmayı ve boş zamanları "meşguliyeti değiştirmek"

⁸⁶ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 107.

⁸⁷ A. Özsever, *Günümüzün İş Adamı Önce İş Demiyor*, Sabah Gazetesi, 6 Mayıs 1993.

⁸⁸ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 108.

ya da “bir işten boşalınca yorul” anlayışına uygun, “öğrenerek dinlenmek, çalışarak istirahat etmek” şeklinde değerlendiren bir anlayışa bırakmıştır.⁸⁹

3.2.12. Siyasal Otorite ve Diğer Kurumların Etkileri

Siyasal otorite, rekreasyonel katılımın sağlanması ve geliştirilmesinde önemli roller üstlenmiştir. Çalışma saatleri düzenlenmesi, çalışanların boş zamanlarının güvence altına alınması, boş zamanların değerlendirilmesine imkan sağlayacak yatırımların ve teşviklerin sağlanması, rekreatif etkinliklerin, eğitim, propaganda, tanıtım yollarıyla topluma yaygınlaştırılması, insanların boş zaman etkinliklerine katılımlarını kolaylaştıracak, ekonomik ve sosyal refahı sağlayacak tedbirlerin alınması gibi sorumluluklar üstlenmiştir. Ayrıca, insanların tatil veya otomobil kredisi gibi kolaylıklar sağlanarak, rekreasyonel yaşamı teşvik etmektedir. Bu uygulamaya başta ABD olmak üzere İngiltere gibi bir çok batılı ülkede de yaygın olarak rastlanılmaktadır.⁹⁰

Siyasal otoritenin bu konudaki en belirgin uygulamaları, önemli bir gelir kaynağı da oluşturan turizm ile topluma yaygınlaştırılması için yoğun çabalar harcadığı spor uygulamalarında görülmektedir.

Siyasal otoritenin dışında, daha bir çok kurum da rekreasyon politikaları ve uygulamalarında etkin olmaktadır.

Örneğin; işçi sendikalarının amaçlarından birisi ücretlerin artırılması ise, bir diğeri de çalışmanın düzenlenmesidir. Çalışma düzeninin temelini, çalışma saatleri oluşturmaktadır. Ayrıca, ücretli izinler elde edilmektedir. İş yerine bağlı çalışma dışı zamanlarda dinlenip rekreatif etkinliklerde bulunabilecek sosyal ve sportif tesisler yaptırmaktadır. Bütün bunlar, rekreasyona katılımı destekleyen, zenginleştiren eylemler olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁸⁹ İ. Canan, *İslamda Zaman Tanzimi*, İstanbul, Cihan Yayınları, 1991, s. 111.

⁹⁰ A. Durning, *Ne Kadarının Yeterli Olacağını Sorabilmek*, Çev. E. User, 1991, s. 186.

Rekreasyonel katılımı destekleyen bir diğer önemli kurum ise, belediyelerdir. Belediyelere 1580 sayılı Belediye Kanunu, halkın boş zamanlarını değerlendirecek bir çok sorumluluk yüklemiştir. Yarış yerleri yapmak ve işletmek (1580, Madde: 15/46). gençler için mahallin ihtiyacına uygun stadyumlar kurmak ve işletmek (1580, Madde:15/54), Halk için kütüphane ve okuma salonları açmak, belediye bahçeleri, fidanlıklar, çocuk bahçeleri, oyun ve spor yerleri açmak, korular yetiştirmek, işletmek (1580. Madde: 15/33) gibi rekreasyon açısından belediyelerin üstlendiği önemli fonksiyonlar, rekreasyonel hareketliliğe neden olmaktadır. Bu konuda sorumlu belediyeler, rekreatif katılımında büyük pay sahibi olabilmektedirler.⁹¹

Siyasal ve sosyal örgütlenmeler, dernekler ve kulüpler de rekreasyonu teşvikte önemli bir yer tutmaktadır. İlgilerinin benzerliğini türlü yollarla fark eden, benzer düşünce ve benzer veya farklı sosyal durumdaki kimselerin birleşerek oluşturdukları bu kuruluşlar, eğitim, yardımlaşma, siyaset, kalkındırma, güzelleştirme yanında, çeşitli spor veya sanat ağırlıklı eylemler için de oluşturulabilmektedir. Bu kuruluşlar, rekreatif canlılığa büyük katkıda bulunmaktadır. Sakarya' da yapılan bir araştırmada⁹² 1968 yılında 554 olan kuruluş 1971 yılında 737'ye çıkmış ve bu sayı artışına paralel faaliyet gösterilen alanlarda çeşitlenmiştir.

Özetle, kamu veya özel kuruluşların rekreasyon üzerinde giderek artan bu ilgi ve etkilerini şöyle maddeleştirebiliriz.

- Çalışma hayatını düzenlemek, daha fazla boş zaman sağlamak, uzun ücretli tatiller ve normal çalışma dönemleri süresince rekreasyon için imkan yaratmak.
- Çalışanların rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılanmasında maddi yönden destek olmak.
- Rekreasyona olan ilgiyi arttır Bunun için alt ve üst yapıyı oluşturmak. tanıtım ve propaganda yapmak.

Dünyanın en gelişmiş ülkelerinde de, rekreasyon hareketi, öncelikle siyasi otoritenin desteğinde merkezi ve yerel yönetimler tarafından yönlendirilmektedir.

⁹¹ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 109.

⁹² M. Erkal, Sakarya'da Sosyal Teşekküller, SSAM, İstanbul, 1972.

Vatandaşların ilgi ve ihtiyaçlarına göre ve onların kendi imkanlarıyla yapamayacakları hizmetleri sağlama sorumluluğunu siyasi otorite üstlenmiştir. Devletin bu amaçla hizmete sunduğu milli parklar, spor, kültür ve sanat merkezlerinin kurulması, desteklenmesi, park ve bahçe gibi açık hava rekreasyon alanlarının yaptırılması gibi etkinlikler bazı örnekleri teşkil etmektedir.

3.2.13. Eğlence Hareketinin Etkisi

Rekreasyon anlayışının ve etkinliklerinin gelişimi, ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılarındaki değişimlere paralel yükselmekte veya gerilemektedir. Bu anlamda sanayileşme sürecinde şehirleşmenin yoğun olarak yaşanması ticari amaçlı bir eğlence” sektörünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tiyatrolar, dans salonları, bilardo salonları, barlar, casinolar gibi daha birçok yer giderek yaygınlaşan ve ilgi gören eğlence merkezleri haline gelmiştir. Bu gibi yerlerin bir çoğunun içki, kumar ve diğer olumsuz eylemlerin de mekanı olması bir rekreatif etkinlik alanı olarak endişeler doğurmaktadır. Bu olumsuzluk bir yana bırakılırsa, eğlenme arzusu rekreatif düşünce ve hareketine önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.⁹³

Ticari amaçlı kurulan ve eğlenceyi de içine alan rekreasyon işletmeleri daha iyi anlaşılması bakımından şu şekilde gruplanabilir.⁹⁴

a. Aktif faaliyetler sunan tesisler:

Yüzme havuzu, kayak merkezi, golf sahası, bowling alanı, bilardo salonu, binicilik sahası, marina, çim saha v.b. gibi kişinin aktif rekreasyon faaliyetlerine katıldığı yer ve tesisler.

b. Eğlence sunan kuruluşlar:

Kişinin daha çok pasif ve seyirci olarak katıldığı tiyatro, sinema, konser, gece kulübü, sirk, eğlence parkı ve benzeri etkinlikleri organize eden kuruluşlar.

⁹³ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 110.

⁹⁴ S. Müftügil, 1989, a.g.e., s. 68.

c. Eğitici hizmetler sunan kuruluşlar:

Sanat, müzik, dans ve spor gibi eğitim veren kuruluşlar.

d. Ekipman ve malzeme üreten işletmeler:

Müzik aleti, TV, radyo, video, bahçe aletleri, kitap, oyuncak, spor araç ve gereçleri, gibi rekreasyon faaliyetleri için malzeme üreten kuruluşlar.

e. Turizm kuruluşları, seyahat işletmeleri:

Rekreasyon sektörünün oldukça büyük bir alanı kapsayan seyahatle ilgili hizmetleri sunan kuruluşlar arasında otel, tatil köyleri gibi kuruluşlar, seyahat acentaları, tur operatörleri ve turizm şirketleri bulunmaktadır.

3.2.14. Doğal Zenginliklerin Etkisi

Milli parklar, deniz, plaj, vahşi hayat, dağlar, ormanlar, kaplıcalar doğal değerler (peri bacaları gibi), göller nehirler daha birçok rekreasyonel amaçlı düzenlenmiş veya düzenlenmemiş doğal ortamların bulunması rekreasyonel katılımı teşvik etmektedir.

3.2.15. Sosyal Hareketliliğin (Mobilite) Etkisi

Rekreatif etkinlikler, sosyal hareketliliğe neden olmaktadır. Eğitim, sosyal çevre ve aile yapısının etkisiyle sağlanan sosyal hareketliliğin yanında kişinin uğraştığı rekreatif etkinlikler, onun dikey yada yatay bir hareketliliğe uğramasına neden olmaktadır. Bazen de bu tür etkinlikler, tamamlayıcı bir statü kazandırabilmekte yada kişide coğrafi bir hareketlilik meydana getirebilmektedir.⁹⁵

⁹⁵ M. Erkal, *Sosyolojik Açıdan Spor*, s. 134.

Bu ise, rekreatif katılımı rol oynayan önemli bir sosyal faktörü oluşturmaktadır.

3.2.16. Araç-Gereç ve Malzemenin Teşviki

Son yıllarda çok çeşitli ve değişik araç gereç ve malzemelerin imali, insana heyecan verecek tarzda rekreasyonel katılıma yönlendirebilmektedir. Rekreasyonel etkinliklerde kullanımlar, malzemenin görkemi, rahatlığı ergonomisi gibi özellikleri etkinlikleri daha cazip kılabilir. Ayrıca etkinliklerde kullanılan malzemelerinin birçoğunun günlük yaşamda kullanılmaya devam edilmesi rekreasyonel yaşamı günlük yaşamın bir parçası haline getirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bir spor giysi veya ayakkabının böyle bir fonksiyonu yerine getirdiği söylenebilir.

3.2.17. Rekreasyonel Merkezler

Rekreasyonel amaçlı kullanılabilen spor, turizm veya kış etkinliklerinin yapılabileceği mekanların günümüz rekreatif anlayışına uygun tasarlanması ve bu amaca hizmet edebilir durumda bulunması tesislerin cazibesini artırıp kullanıcı sayısını çoğaltabilen önemli bir etki olarak görülmektedir.⁹⁶

3.3. TOPLUM VE SPOR

Bir toplumda spora katılımın şekli, düzeyi yararı ve sorunları sadece kişilerin yetenekleri ve ilgilerine bağlı değildir. Toplumun spora bakış açısı dolayısıyla sporu yönetim ve organizasyonu büyük önem taşımaktadır. Günümüzde tüm dünya ülkeleri spora büyük önem vermekte ve uluslar arası spor organizasyonlarında yer almak için mücadele etmektedir. Bu sonuçlar ulusal saygınlığın bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ancak kaybedenler her zaman kazananlardan daha çok olmaktadır. Başarıları sürekli olan ülkelere bakıldığında ise sporun bu toplumların yaşam biçiminin bir parçası olduğu çelişki ve özelliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna (yada bağımlı

⁹⁶ S. Karaküçük, 1997, a.g.e., s. 112.

değişken), yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir amaç, ama, son tahlilde, önemli bir toplumsal kurumdur.⁹⁷

Bu tanım, sporun diğer yönlerini de göz ardı etmeksizin, toplumsal açıdan ele alarak yapılmış en gerçekçi tanımdır. Çünkü spor kendine özgü toplumsal kuralları, değerleri, etkileşim sembelleri ve süreçleriyle canlı bir toplumsal yapıdır.

Spor kendi geçmişiyle toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturur. Bu kuvvetli ilgi, sporun toplumsal süreçler yolu ile şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle spor, otonom olarak kendiliğinden oluşmaz. Özellikle, toplumdaki ilişkiler yolu ile ortaya çıkarak, değişir ve yeniden biçim kazanır.⁹⁸

Günümüzde hızla gelişen teknoloji, insan gücüne duyulan gereksinmeyi giderek azaltmış ve bunun sonucu olarak insanın doğal yapısına uymayan bir yaşam biçimi ile birlikte iş ve sosyal çevreden gelen baskılar, stresler dolaşım ve solunum sistemi hastalıklarını, özellikle gelişmiş ülkelerde başta gelen ölüm nedenleri arasına sokan tehlikeye karşı dinamik, güncel yaşamın getirdiği streslerden uzak bir ortam yaratarak çözüm getirmekte ve kazandırdığı sağlıklı yaşam biçimleriyle de koruyucu tıbbi yardımcı olmaktadır. Sporun bu işlevi yanında kişilerin sosyal ve bireysel karakterler gelişimi üzerinde de olumlu etkileri açıktır. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde spora büyük önem verilmekte ve erken yaşlardan başlayarak çocuklara spor ve beden eğitimi programları uygulanmaktadır.⁹⁹ Modern toplumların en belirgin özelliği olan sosyal farklılaşma artan iş bölümü ile sosyal bütünleşme arasındaki uyumun sağlanmasında spor aktif bir ajandır. Toplumun sosyal yapısı içinde uyuma ve çatışma modellerinin yam sıra, huzursuzlukların, sapma, (deviant) davranışların azaltılması ve bunların normlarla ahenkleştirilmesi, gerginliklerin toplum yararına yöneltilebilmesinde spor önemli faktörlerden biridir.¹⁰⁰

⁹⁷ K. Fişek, *Spor Yönetimi*, Ankara, A.Ü.S.B.F. Yayınları, No: 445, 1980, s. 34.

⁹⁸ R. Kale, *Toplum ve Ekonomik Başarı*, Türkiye ve Olimpiyat Sempozyumu, 17-18 Kasım İstanbul 1994, s. 249

⁹⁹ P. Olgun, Ç. Gürses, *Sportif Yetenek Araştırma metodu Türkiye Uygulaması*, T.S.V., İstanbul, 1979, s. 2

¹⁰⁰ M. Erkal, *Sosyolojik Açından Spor*, s. 78.

Bu açılardan ele alındığında da spor sağlık giderlerinin azalması, hastalıklar nedeniyle işgücü kaybının önlenmesi ve sağlıklı insanlarda oluşan mutlu ve barışçı bir toplum yaratılmasında umut vermektedir.

Spor tüm insanlar içindir Sporla her insan özgün yaşamasını yeniden bulur, bu sırada bütün insanlarla bütünleştiği bir etkinliğe ne denemeye girer.¹⁰¹

“Herkes için Spor “ ve “Yaşam Boyu Spor” sloganları tüm dünya ülkelerinde benimsenmiş ve yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır. 1982 Anayasasının 59. Maddesinde her yaştaki vatandaşlar için beden eğitiminin sağlanması devletin görevi olarak belirtilmiştir.

3.4. TOPLUMSAL SINIFLAR VE SPOR

Sınıflar toplum hayatının önemli bir gerçeğidir. Tüm insanlar yasalar karşısında eşit olarak kabul edilmekle beraber, ekonomik, sosyal, siyasal, ve kültürel yönden farklı yaşam biçimleri içindedir. Bireylerin ait oldukları sınıf dolayısıyla yaşam olanakları onların hangi spora ne derecede ve ne şekilde katılabileceklerini de etkilemektedir.

Sınıf genellikle, aynı ekonomik güce sahip olan, yaşam tarzları birbirine uygun kendilerini aynı durumda gören ve belirli bilinç düzeyine erişen, ortak çıkarları olan insanlardan oluşmuş topluluğa denir.¹⁰²

Her sınıfın kendine özgü bir hayat stili vardır. Hayat stili deyince bundan. doğuştan önce gösterilen ihtimamları, vücut ve yüz süslerini, davranışları, jestleri. konuşma örneklerini, elbise türlerini ve vafını, konut tiplerini, mesleklerini, eğitim derecesini, aile hayatı örneklerini, dini inançları, okuma alışkanlıkları, yayın programları üzerindeki zevkleri, siyasal bağlantıları ve fikirleri, cinsi ahlak standartlarını ve değerlerini anlamak gerekir.¹⁰³

¹⁰¹ A. Erdemli, *İnsan, Spor ve Olimpizm*, İstanbul, Sarmal Yayınları, 1996, s. 66

¹⁰² S. Kızılcelik, Erdem Y. *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü*, İzmir, Savaş Kitabevi, 1996. s. 501.

¹⁰³ S. Dönmezler, *Sosyoloji*, Ankara, Savaş Yayınları, 1984, s. 322.

Yaşam şekilleri farklı olan kişilerin davranışları ilgileri ve istekleri de doğal olarak farklılık göstermektedir. Kişilerin içinde bulunduğu sınıfın özelliklerini kavraması ve buna uygun hareket etmesi sınıf bilincinin olduğunu gösterir. İşte sınıflar arasındaki sosyal mesafeyi belirleyen şeyde bu sınıf bilincidir.¹⁰⁴

Mantıksal anlamda sınıf, belirli özelliklere sahip olan kişilerden oluşan bir kategoridir. Başka deyişle, bir toplumsal sınıftan söz edebilmek için, gerçek toplumsal grupların bir makro grup oluşturmaları ve bu grubun, birlik ve bütünlüğünü çeşitli yollarla kanıtlanması gerekir. Bu birliğin kanıtlanması, ortak çıkarlara dayalı bir eylemsel birlik veya yalnızca, kolektif eylemlerin öngörülebilmesini mümkün kılacak düzeyde yeterli ve nesnel bir toplumsal konum benzerliği olabilir.¹⁰⁵ Kuşkusuz her makro grup bir sınıf olarak ele alınamaz. Günümüzde yaşanan sanayileşme şehirleşme sürecine bağlı olarak, sınıflar arasındaki farkların giderek azaldığı kabul edilmektedir. Ancak bu gelişmiş uygar ülkelerde yaşam standardının yükselmesi ve siyasal iktidarlarca uygulanan politikalara bağlıdır. Ülkemizde ise planlı olarak yaşanan sanayileşme ve çarpık kentleşme sınıflar arasındaki farklılığı azaltmak bir yana katlanılmaz hale getirmektedir.¹⁰⁶

İlk çözümlenmede, bireysel bir olgu olarak beliren spor giderek toplumsal bir nitelik kazanmıştır. Yadsınmayacak, hafife alınamayacak bir gerçek olarak karşımıza dikilmiştir. Sosyal ve politik olaylardan soyutlanamayacak şekilde bir içi çelik göstermektedir. Günümüzde ilgi alanı geniş kitlelere ulaşan spor, giderek çoğunluğun edilgen olduğu bir kitle uğraşı olmuştur.¹⁰⁷

Bireylerin nasıl ve hangi derecede sporla ilgilendikleri onların sosyal karakteristik yapılarıyla yakından ilişkilidir. Alt sınıfa ait kişiler spor olaylarına aktif katılanların az bir bölümünü oluşturmaktadır. Araştırmacılar, ideolojik, politik yapı. sanayileşme derecesi ve kültürel farklılıklar gösteren değişik toplumlarda spordaki sınıf etkisini incelemişlerdir.

¹⁰⁴ F. Öztürk, a.g.e., s. 42.

¹⁰⁵ B. M. Tolan, *Toplum Bilimlerine Giriş*, Ankara, Savaş Yayınları, 1983, s. 259.

¹⁰⁶ F. Öztürk, a.g.e., s. 43.

¹⁰⁷ A. Gür, *Spor ve Sosyal Sınıflar*, İstanbul, Aydınlık Yayınları, No: 66, 1983, s. 7.

3.5. KİTLE SPORU

Günümüzde toplumun büyük çoğunluğu, şu yada bu biçimde sporla ilgilenmektedir. Kimi gazete ve televizyondan takip etmekte, kimi stadyum ve salonlara giderek seyretmekte, kimi de çocuklarının sportif faaliyetleri nedeniyle sporla ilgilenmektedir. Genel nüfusa oranladığımızda bu büyük çoğunluğun pasif olarak sporla ilgilendiği gerçeği karşımıza çıkmaktadır.¹⁰⁸

Düzenli egzersizlerin ruh ve beden sağlığı üzerine olumlu etkilerinin bilimsel araştırmalar ile belgelenmesinden sonra spor her yaştaki insan için önerilmeye başlamıştır. ABD ve Kanada'da "Physical Fitness", Almanya'da "Trim Dich" ve pek çok ülkede de "Sports for all" ya da "sport pour tout" gibi isimlerle tanıtılan spor uygulamaları geniş halk kitlelerine hızla yayılmaktadır.

Bir yandan teknolojik gelişmelerin insan yaşamına kazandırdığı kolaylıklar nedeniyle giderek daha az hareket ediyor olması, bir yandan da hızlı ve düzensiz kentleşmenin yol açtığı gürültü, kirli ve sıkıntılı yaşam koşulları çeşitli hastalıklara zemin oluşturmaktadır. Sağlıklı bir topluma ulaşmak ise bireylerin fiziki, ruhi ve ekonomik yönden huzurlu olmalarına bağlıdır.

Nüfusumuzun büyük bir bölümü sıkıntı ve öfke içindedir. Böyle bir ortamda sporun önemi daha da artıyor. Sporun gerçek amacı ve toplumsal işlevi, bir bakıma halkı sıkıntıdan arındırmak olduğuna göre eldeki olanaklar hemen değerlendirilmelidir. Bu zorunluluk salt spor açısından değil sağlık, kalkınma ve iş veriminin artırılması bakımından da önemlidir. Kitlelerin ruhsal ve bedensel sağlık yönünden, spordan yararlanabilmeleri için geniş kapsamlı organizelere geçilmelidir. Toplu spor yada sporu da içeren eğlenceler, topluma canlılık ve heyecan getirecektir. Ayrıca halkın değer yargıları değişecek, moral gücü artacaktır. Morali yüksek bir toplum ise gelişmesi çağdaşlaşması daha da hızlanır.

¹⁰⁸ F. Öztürk, a.g.e., s. 94.

Modern monoton günlük yaşamdaki tek düzelik aynı zamanda bireyin yaratıcılığını da sınırlamakta ve giderek kişinin kendine yabancılaşmasına yol açmaktadır. İşte kitle sporu, sağlık için spor, herkes için spor boş zaman sporu gibi uygulamalar, insanın yeniden mutlu olması, kendini seven sağlıklı bir yaşama kavuşması amacıyla gündeme gelmiştir.

Kitle sporunun, özellikle daha sağlıklı olma ve daha sağlıklı geleceklere ulaşma, üretimi artırma ve performans sporcu sayısını yükseltme şeklinde üç temel öge üzerine oturduğunu söyleyebiliriz. Sporun gerilimi azaltıcı özelliğinden faydalanarak rutin işlerde çalışanlara spor yaptırarak üretimdeki kalitenin yükseltilmesine ve üretimin artmasına katkıda bulunulmuştur.

Ülkemizde de 500 den fazla eleman çalıştıran kuruluşların spor ortamı hazırlama zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak bu ortamların hazırlanması yeterli olmamaktadır. Spor henüz günlük yaşamımızın bir parçası olmadığı için çalışanlar, iyi düzenlenmiş motive edici organizasyonlar yapmadıkça kendiliklerinden bu tesislerden yararlanamamaktadır.¹⁰⁹

3.6. BOŞ ZAMAN VE BOŞ ZAMANI DEĞERLENDİRME KAVRAMLARI

Boş zaman (leisure time) teknolojik gelişme ve endüstrileşme sonucu ortaya çıkan bir kavramdır. Endüstriyel gelişme ile beraber çalışma saatlerinin belirlenmesi, bu saatler dışında kalan “boş zamanın” evrensel bir insan hakkı olarak kabullenilmesini sağlamıştır.

Boş Zaman, İnsanın zorluklara bağlı olmadan, amaç, şart koşmadan, kişinin eğilim ve arzusu yönünde, kendi örf adet ve geleneklere uygun tarzda başkaları ile birlik veya yalnız başına meşguliyeti ve dinlenmesi için hak ettiği zamandır.¹¹⁰

¹⁰⁹ F. Öztürk, a.g.e., s. 96.

¹¹⁰ E. Zorlu, *Boş Zamanlar Sorunu*, Gençlik Lideri El Kitabı, Ankara, G.S.B. Yayını, s. 86.

Uluslar Arası Boş Zamanları inceleme Grubuna göre “boş zaman etkinliği, kişinin mesleksi, ailesel, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra özgür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi yada becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlardır.”¹¹¹

¹¹¹ M. Tezcan, *Sosyolojik Açıdan Boş Zamanların Değerlendirilmesi*, s. 9.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SPOR VE TURİZM KAVRAMI

4.1. SPOR KAVRAMI

Sporun kökenleri ilk insanların itişip oynaşmalarına, yani yüz binlerce yıl öncesine uzanmaktadır. Spor alanındaki ilk örgütlenmeler ise 17. Yüzyıla dayanmaktadır. Sporun ilk yapılış biçimiyle örgütlerce yaptırılması arasında yüz binlerce yıl farkı olmuştur. Bu fark ise ortak bir spor tanımının yapılmasına mani olmuştur. Sözlüklerde spor olgusu “oyun, oyalanma, işten uzaklaşma” şeklinde tanımlanmıştır. Tarih boyunca sporun toplumdaki işlevlerine göre yorumlanması sonucu günümüzde ortaya birbirlerinden farklı çok sayıda tanım çıkmıştır.

Toplumların içinde buldukları sosyal ve ekonomik yapı, siyaset, ulusal birlik, uluslar arası ilişkiler, milliyetçi eğitim anlayışı, uluslar arası barış, ideolojik yaklaşımlar ve daha bir çok neden sporun yapılış amacını ve dolayısıyla spor kavramına yüklenen manayı şekillendirmiştir.

Spora, insanın doğasında bulunan saldırganlığa barışçı boşalma alanları sağlamak, saldırganlık güdüsünün denetim altına alınması için uygun bir yarışma ortamı yaratmak gibi işlevler yükleyen tanımlara göre “spor, sağlıklı bir emniyet subabı, savaşın ikamesidir”.¹¹²

Ruh bilimciler ise Sporun;”giderek rekabetçi olan günlük yaşamın birliğinde getirdiği sürtüşme ve gerginlik gibi tehlikelere karşın etkili panzehir” olarak tanımlamaktadırlar.

Orta çağ şövalyelerinin eğitiminde sporun tuttuğu yere ve daha yakın zamanda ulusal birliği örgütleyen bir eğitim aracı olarak gören yurtsever, otoriter devletlerin anlayışına göre ise spor, ”Genç insanları savaşa hazırlayan bir faaliyet” tanımlanmıştır.

Sporun gelişmesiyle kapitalizmin ekonomik bunalımının yoğunlaşması arasındaki doğru orantıya ya da fabrika bacalarının gölgesinde gelişen bu olgunun

¹¹² K. FİŞEK, *Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Dünya’da Türkiye’de Spor Yönetimi*, Bağırhan Yayinevi, Ankara, 1998, s. 29.

seyircisi ve sporcusu için ezilen sınıf ve azınlıklara yöneldiği gerçeğine dayandırmakta olan görüşe göre ise, "Spor, kitlelerin afyonudur."

"Spor, insanın mücadele azmini kullanarak, kazanmak ve başarılı olmak için, sistemli ve düzenli kurallar içerisinde yaptığı bedensel etkinliklerdir."¹¹³

Bir eğitimci yaklaşımıyla ise spor kişinin belirli düzenlemeler içerisinde fiziksel aktivitesi ve motorik becerileri ile zihinsel, ruhsal ve sosyal davranışları geliştiren ve bu davranışları belirli kurallar doğrultusunda yarıştırmayı amaçladığı, sosyal ve pedagojik bir uğraşdır.¹¹⁴

Tüm bu tanımlar sporun geçirdiği evreleri ve kendisine yüklenen işlevleri ortaya koymaktadır. Sporun özünde bulunan oyalanma, işten uzaklaşma gibi öğeler sporu bir boş zaman faaliyeti olarak tanımlamaktaysa da günümüzde spor yine içerisinde barındırdığı yarışma-kazanma öğeleriyle boş zaman uğraşısı olmanın yanı sıra; "tam zaman uğraşısı" meslek olma yönüyle ön plana çıkmaktadır.

4.2. TURİZM KAVRAMI

Turizm, özünde eğlenme ve zevk amacı olan ve belirli bir paranın ve zamanın kullanılması veya dinlenmek ve tatil geçirmek amacıyla geziye çıkmaktır. Yani turizm boş zamanların belirli bir biçimde değerlendirilmesi hareketidir. Ancak tüm eğlence, dinlenme gibi boş zamanları değerlendirme faaliyetleri, turizm kapsamı içerisine girmektedir.¹¹⁵

İnsanlar, geçici süreler içinde, normal hayatlarını sürdürdükleri yerlerden ayrılarak başka yerlere gitmekte buralarda dinlenme, gezip görme, eğlenme ve öğrenme gibi sosyal, kültürel ve psikolojik faaliyetlerde bulunarak, ekonomik ve sosyal alanda geniş etkiler doğuran turizm olayını meydana getirmektedirler. Dünya Turizm Örgütü Turizmi, gelir getirici etkinlikler dışında kalan boş zamanların hemen hepsini içine alan

¹¹³ H. F. YALÇIN, *Beden Eğitimi Öğretmeni El Kitabı*, G. Ü. Yayını, Ankara, 1995, s. 5.

¹¹⁴ A. N. İNAN, *Futbolda Eğitim Öğretim*, Nobel Yayını, Ankara, 1998, s. 3.

¹¹⁵ N. ÖZGÜÇ, *Turizm Coğrafyası*, İ.Ü. Yayını, İstanbul, 1984, s. 9.

bir seyahat; bundan doğan konaklama, yeme-içme, ulaşım, eğlence gibi hizmetler ve ilişkilerdir diye tanımlamıştır. Rekreasyonun önemli bir alanını oluşturan turizmin, beş temel özelliği bulunmaktadır.¹¹⁶

Tablo 4.1. Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Turist Sayısı ve Turizm Geliri

YILLAR	TURIST sayısı (bin kişi)	DEĞİŞİM %	TURİZM GELİRİ (Milyon \$)	DEĞİŞİM %
1970	724	4,3	51	41,7
1971	926	27,9	62	21,6
1972	1034	11,7	103	66,1
1973	1341	29,7	171	66,0
1974	1110	-17,2	193	12,9
1975	1540	38,7	200	3,6
1976	1675	8,8	180	-10,0
1977	1661	-0,8	204	13,3
1978	1644	-1,0	230	12,7
1979	1523	-7,4	280	21,7
1980	1288	-15,4	326	16,4
1981	1405	9,1	381	16,9
1982	1391	-1,0	370	-2,9
1983	1625	16,8	411	11,1
1984	2117	30,3	840	104,4
1985	2614	23,5	1482	76,4
1986	2391	-8,5	1215	-18,0
1987	2855	19,4	1721	41,6
1988	4172	46,1	2355	36,8
1989	4459	6,9	2556	8,5
1990	5389	20,9	2705	5,8
1991	5517	2,4	2654	-1,9
1992	7076	28,3	3639	37,1
1993	6500	-8,1	3959	8,8
1994	6670	2,6	4321	9,1
1995	7726	15,8	4957	14,7
1996	8614	11,5	5650	13,9
1997	9689	13,0	7008	23,9
1998	9752	0,6	7177	2,4
1999	7464	-23,4	5193	-27,64
2000	10412	39	7636	47
2001	11569	11	8090	5,9
2002	13247	14,5	8481	4,7
2003	13958	5,3		

Kaynak: TC Turizm Bakanlığı ve TC Merkez Bankası, www.tursab.org.tr (19/03/2004)

¹¹⁶ İ. S. BARUTÇUGİL, *Turizm İşletmeciliği*, Bursa, 1984, s. 1.

4.2.1. Turizmin Temel Özellikleri

- Turizm, bir dizi olay ve ilişkinin bir bütünüdür. Bunlardan yalnızca biri değildir,
- Bu olaylar ve ilişkiler, çeşitli yerlere seyahat eden insanların, bu hareketlerinden ve buralarda konaklamalarından kaynaklanır. Bu özellik konunun dinamik yönünün seyahat, statik yönünün ise konaklama olduğunu göstermektedir.
- Seyahat ve konaklama, normal olarak yaşanan ve çalışılan yerlerin dışındaki yerlerden olmaktadır. Böylelikle, seyahat edilen ve konaklanan yerlerde, buralar da yaşayan ve çalışan insanlarınkinden farklı faaliyetler ortaya çıkmaktadır.
- Yer değiştirmeler, geçici ve kısa dönemli birliktelik taşımaktadır. Seyahate çıkan kişinin birkaç gün, hafta ya da ay içerisinde geriye dönme niyetinin bulunması gerekmektedir.
- Ziyaret edilen yerlerde kazanç sağlamaya yönelik çalışma söz konusu değildir. Bu durum ziyaret, iş bulmak ya da iş kurmak gibi amaçlarla ilişkili değildir.

Bu temel özelliklere göre turizm; yabancıların sürekli yerleşmeye dönüşmeyecek ve herhangi bir kazanç getirici faaliyetle ilişkisi olmayacak şekilde seyahat etmelerinden ve konaklamalarından dolayı ortaya çıkan olayların ve ilişkilerin tümüdür veya turizm, insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zaman ki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki genellikle, turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkilerin bütünü olarak tanımlanmaktadır.¹¹⁷

Turizmin içinde boş zaman ve rekreasyon kavramının yer aldığı tanımlar da yapılmaktadır. Bu açıdan Zedek turizmi; piknik, seyahat ve bir yerin yabancısı olan şahısların kaldıkları yerde devamlı veya geçici, asli kazanç amacına yönelik faaliyette bulunmamaları şartıyla konaklamaları ile ilgili olarak, boş zaman değerlendirilmesi, insanlar arası karşılaşmaların teşviki, yenilenmesi, korunması aynı şekilde bilgilerini aktarma imkanlarından yararlanılması yönlerinin de etkisi altındaki iktisadi, toplumsal, hissi ilişkilerin ve olayların bütünü, olarak tanımlanmıştır.¹¹⁸

¹¹⁷ T. TOSKAY, *Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım*, Der. Yayınları, İstanbul, 1983, s. 39.

¹¹⁸ T. TOSKAY, *a.g.e.*, 1983, s. 32.

Tablo 4.2. En Çok Turist Çeken Ülkeler Listesinde Türkiye'nin Yeri (Milyon Kişi)

No	Ülke	Turist Sayısı (x1000)	2000/2001 Değişim	2002/2001 Değişim	Pay 2002
1	France	77,012	-2,6	2,4	10,96
2	Spain	51,748	4,6	3,3	7,37
3	USA	41,892	-11,9	-6,7	5,96
4	Italy	39,799	-3,9	0,6	5,66
5	China	36,803	6,2	11	5,24
6	UK	24,180	-9,4	5,9	3,44
7	Canada	20,057	0,3	1,9	2,85
8	Mexico	19,667	-4	-0,7	2,80
9	Austria	18,611	1,1	2,4	2,65
10	Germany	17,969	-5,9	0,6	2,56
11	Hong	16,566	5,1	20,7	2,36
12	Hungary	15,870	-1,5	3,5	2,26
13	Greece	14,180	7,3	0,9	2,02
14	Poland	13,980	-13,8	-6,8	1,99
15	Malaysia	13,292	25	4	1,89
16	Turkey	12,782	12,5	18,5	1,82
17	Portugal	11,666	0,6	-4,1	1,66
18	Thailand	10,873	5,8	7,3	1,55
19	Switzerland	10,000	-1,8	-7,4	1,42
20	Netherlands	9,595	-5	1	1,37
21	Russian	7,943	5,3	7,3	1,13
22	Saudi A	7,511	2,1	11,7	1,07
23	Singapore	6,996	-2,8	4	1,00
24	Croatia	6,944	12,2	6,1	0,99
25	Belgium	6,724	-0,1	4,2	0,96
26	Macao CHINA	6,565	12,4	12,4	0,93
27	SouthAf	6,550	-1,5	10,9	0,93
28	Ireland	6,476	-4,4	1,9	0,92
29	Ukraine	6,326	31,4	9,2	0,90
30	UAE	5,445	5,8	31,7	0,77

Kaynak : Dünya Turizm Örgütü www.tursab.org.tr (19 / 03 / 2004)

4.2.2. Turizmin Sınıflandırılması

Ziyaretçi; devamlı ikamet ettiği ülkeden başka bir ülkeyi bir gelir elde etmek amacı dışında. herhangi bir nedenle ziyaret eden kişidir.

Turist; para kazanma amacı olmaksızın, dinlenmek eğlenmek ya da kültürel, bilimsel, sportif. idari, diplomatik, dinsel, sağlık ve benzeri nedenlerle, oturduğu yer

dışına geçici olarak çıkan ve tüketici olarak belirli bir süre seyahat ettikten sonra, yeniden yerleşim yerine dönen kimseye denir.

Ekskürsiyonist ise; ziyaret edilen ülkede 24 saatten az kalan geçici ziyaretçilerdir.¹¹⁹

Turizm olgusunun, daha açık ve doğru bir biçimde değerlendirilebilmesi bakımından turizm, çeşitli kriterlere göre değişik sınıflandırmalara tabi tutulabilir. Bu ayırmalarda esas alınan prensipler, genel olarak kişinin turizm olayına katılmasına sebep olan motifler olmaktadır. Buna göre, turizm yıllık tatillerde veya kısa süreli boş zamanlarda yapılan dinlenme turizmi, eski sanat eserlerini, tarihi yapıları, müzeleri görmek, araştırmak veya keşfetmek amaçlarıyla yada dini amaçlarla yapılan kültürel turizm, akraba ziyareti, balayı gibi insanların beraber yaşamalarından doğan sosyal yönü olan turizm, spora ilgi duyan kişilerin (sporcu seyirci idareciler ve taraftarlar) turizme katılmalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünü olan spor turizmi, fuar ve sergilere işleri sebebiyle katılanların ve buraları yalnız ziyaret edenlerin, kongrelere katılanların, bazı büyük ekonomik tesisleri ziyaret edenlerin seyahatlerinden oluşan ekonomik turizm ile diplomat ve politikacıların seyahatlerinden oluşan politik turizm'den oluşmaktadır.¹²⁰

Tablo 4.3. Turizmde En Çok Kazandıran Ülkeler Sıralamasında Türkiye'nin Yeri (Milyon \$)

No	Ülke	Turist Sayısı (x1000)	2000/2001 Değişim	2002/2001 Değişim	Pay 2002
1	USA	66,547	-12,8	-7,4	14,04
2	Spain	33,609	4,5	2,2	7,09
3	France	32,329	-2,5	7,8	6,82
4	Italy	26,915	-6,2	4,3	5,68
5	China	20,385	9,7	14,6	4,30
6	Germany	19,158	-0,3	4	4,04
7	UK	17,591	-16,7	8	3,71
8	Austria	11,237	1,9	11,1	2,37
9	Hong	10,117	5	22,2	2,13
10	Greece	9,741	2,4	3,1	2,06

¹¹⁹ K.T.B, Bir Yörenin Turizm İmkanlarının Değerlendirilmesi İçin Rehber, Ankara, 1989, s. 6.

¹²⁰ T. TOSKAY, a.g.e., s. 153.

11	Canada	9,700	-0,6	-10	2,05
12	Turkey	9,010	-3,3	22	1,90
13	Mexico	8,858	1,3	5,4	1,87
14	Australia	8,087	-9,8	6,1	1,71
15	Thailand	7,902	-5,5	11,7	1,67
16	Netherlands	7,706	-6,8	14,6	1,63
17	Switzerland	7,628	-3,5	4,4	1,61
18	Belgium	6,892	4,7	-0,2	1,45
19	Malaysia	6,785	39,7	6,4	1,43
20	Portugal	5,919	4,2	7,5	1,25
21	Korea,	5,277	-6,4	-17,2	1,11
22	Singapore	4,932	-15,6	-2,9	1,04
23	Poland	4,500	-21,1	-6,5	0,95
24	Macao CHINA	4,415	16,8	17,9	0,93
25	Taiwan	4,197	6,7	5,2	0,89

Kaynak : Kaynak : Dünya Turizm Örgütü www.tursab.org.tr (19 / 03 / 2004)

4.2.3. Amacına Göre Turizm

Kişilerin turizm olgusuna katılmasını sağlayan dürtüler çeşitlidir. Bir turistin hangi amaçla seyahate karar vermiş olduğunu belirlemek, amaçların birbirleriyle yakından ilişkili ve çoğu zaman da iç içe olması nedeniyle oldukça güçtür. Bununla beraber, seyahat ve konaklama süresince yapılan Faaliyetlerin ve kurulan ilişkilerin ağırlığının hangi noktalarda toplandığına bakılarak temel amacın belirlenmesi mümkündür. Buna göre aşağıda bazı gruplar belirtilmiştir.

- **Dinlenme Turizmi:** Günümüz yaşam ve çalışma koşulları içinde yorulan ve bunalan insanın yıllık tatillerinde veya boş zamanlarında sürekli yaşadığı yer dışına çıkarak bedensel ve ruhsal sağlığını yeniden kazanmak amacıyla sakin ve dinlendirici ya da aksine hareketli veya eğlendirici ortamlar aramalarıyla oluşan turizm biçimidir.
 - **Sağlık Turizmi (Tıbbi Turizm):** Kişilerin tedavi olmak amacıyla yaptıkları seyahatlerin neden olduğu turizm çeşididir. Doğanın sağlık verici özelliklerinden yararlanmak isteyen insanların sıcak su, maden suyu, hamam, kaplıca ve bunları tamamlayan kür merkezlerini ve bazı tıbbi hizmetlerin sunulduğu sağlık merkezlerini ziyaret etmeleridir. Tıbbi turizm, denizi, iklim ve mağara tedavisini de içine almaktadır.

- **Klimatizm:** Dağ istasyonlarındaki temiz hava ile uygulanan tedavi sistemidir.
- **Termalizm:** Tabii şifalı su kaynaklarıyla uygulanan tedavi sistemidir.
- **Uvalizm:** Bazı şehirlerde üretilen meyve ve sebzelerin kür amacıyla müşterilere sunulmasıdır.
 - **Yayla Turizmi:** Tatillerin şehir dışı yaşam koşullarında geçirmek isteyen insanların bu amaçla belirli özellikleri olan (iklim gibi) yaylalara yaptıkları ziyaretlerdir.
 - **Kıyı Turizmi:** Eğlenme dinlenme, spor yapma amacıyla sahillere (deniz,göl) yapılan ziyaretlerdir.
 - **Çiftlik Turizmi:** Tatillerini şehir dışı yaşam koşullarında geçirmek isteyen insanların gerçek veya turizm amacıyla suni olarak kurulmuş çiftliklerde, doğa ile iç içe yaşamak, sebze ve çiçek yetiştirmek, meyve toplamak için seçtikleri turizm türüdür.
- **Kültürel Turizm:** Değişik kültürleri ve kültür eserlerini görmek için yapılan seyahatlerdir. (tarihsel anıtlar, savaş alanları, müzeler. ören yerleri vb.)
 - **Gastronomi Turizmi (Mutfak Turizmi):** Damak zevki konusunda özel ilgileri olan insanların bu anlamda şöhretli olan yerlere yaptıkları seyahatlerdir.
- **Sportif Turizm:** Su ve dağ sporları gibi, spor yapan, spora ilgi duyan ve sporla ilişkili bulunan kişilerin; sportif karşılaşmalara, olimpiyatlara ve benzeri olaylara bizzat katılmak veya bunları izlemek amacıyla oluşturdukları turizm hareketidir.
 - **Dağ Turizmi:** Gezi, araştırma, yürüyüş, tırmanma, kış sporları, sağlıklı iklimde bulunma ve iklim türlerini kapsamına alan turizm türüdür
 - **Golf Turizmi:** Değişik ülkelerdeki golf alanlarında, golf oynama amacıyla yapılan ziyaretler olup, değişik iklim ve tabiat şartlarında golf oynama isteği, golfün bir turizm faaliyeti olarak ortaya çıkmasına yol açar.
- **Av Turizmi:** Karada ve denizde özel kulüpler aracılığı ile av meraklıları için düzenlenen avlanma programlarıdır.
- **Dinsel Turizm:** Dinlerce kutsal sayılan beldeleri ziyaret etmek, dinsel toplantı ve törenlere katılmak veya bunları izlemek, hac gibi dinsel görevleri yerine getirmek veya ünlü mabetleri görmek amacıyla yapılan ve zaman zaman çok

önemli boyutlara ulasan seyahatlerin ve konaklamaların oluşturduğu turizm olayıdır.

- **Ekonomik Turizm:** Ekonomik beklentilerle fuar ve sergileri gezmek, endüstri tesislerini ve ticaret merkezlerini ziyaret etmek iş görüşmelerinde bulunmak ve ticari bağlantılar kurmak amacıyla yapılan bir turizm biçimidir.
 - İş Turizmi: İnsanların işleri nedeniyle seyahat etmeleridir. Milli ve milletlerarası toplantılara katılma nedeniyle yapılan seyahatler veya münferit iş seyahatleridir.
 - Teknik Turizm: Havaalanlarına ve limanlara, fabrikalara, nükleer merkezlere, barajlara, teknoparklara vb. yerlere yapılan seyahatlerdir.
- **Politik Turizm:** Devlet adamı, diplomat ve kamu görevlilerinin ulusal veya uluslararası politik ilişkiler nedeniyle katıldıkları turizm hareketleri ve politikayla ilgilenen kişilerin bu tür olayları izlemek veya bunların cereyan ettiği yerleri görmek arzusuyla yaptıkları seyahatlerdir.
- **Kongre Turizmi:** Uluslararası niteliğe sahip kuruluşların, belirli aralıklarla düzenledikleri kongre, seminer, konferans, yuvarlak masa genel kurul vb. faaliyetlere katılma olgusudur.
- **Aile Turizmi:** Aile ve akrabalık bağları bulunan ve bunları ziyaret eden, onlarla bir arada bulunmak ve aile büyüklerinin daha önce yaşadıkları yerleri görmek gibi nedenlerle doğan bir turizm türüdür.¹²¹

Tablo 4.4. Türkiye'ye Gelen Turist Sayısı (X 1000 Kişi)

YILLAR	TURİST SAYISI	DEĞİŞİM %
1996	8.582	11,5
1997	9.689	12,4
1998	9.752	-0,6
1999	7.464	-23,4
2000	10.412	39,5
2001	11.569	10,95
2002	13.247	14,5
2003	13.958	5,3

Kaynak www.kulturturizm.gov.tr. (19/03/2004)

¹²¹ S. KARAKÜÇÜK, *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*, Bağırhan Yayınevi, Ankara, 1999, s. 193-196.

4.3. REKREASYON VE TURİZM İLİŞKİSİ

Dinlenme, eğlenme ve gelişme özellikleriyle bütünleşmiş olan turizm olayı, rekreasyonun bir yönünü ve önemli bir alanını oluşturmaktadır. Turizm, dinlenme, eğlenme amacı taşıyan, boş zamanları değerlendirme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Geniş bir ekonomik ve sosyal değere sahip turizm, bu anlamda rekreasyonla bütünleşmiş biçimde bir içiçelik ortaya koymaktadır. Nitekim, turizmin gelişmesi ve yaşam düzeyinin yükselmesi yanında, öncelikle boş zaman imkanlarının artmasıyla ilişkili görülmektedir.¹²²

Rekreasyon, sanayileşmenin ortaya çıkarttığı bir imkan ve elde edilen yüksek üretim düzeyinin bir ürünü olarak, geniş kitleleri kapsayacak şekilde ve herkese açık bir biçimde hayata geçirilmektedir. Bunun için, her türlü etkinlikler ve kaynaklar, insanların dinlenme ve eğlenme ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde devreye sokulmaktadır. Bu kaynaklar arasında turizm önemli bir yer oluşturur. Turizmin, daha etkin bir yer elde edebilmesi için de her seviyedeki kuruluşların ve devletlerin çeşitli stratejiler ve politikalar ürettikleri ve uygulamaya soktukları gözlenmektedir.

Rekreasyon ve turizm arasında bir ortak yaşam ilişkisinden söz edilmektedir. Rekreasyon imkanlarındaki gelişme o bölgeyi daha çekici kılarak, bölgeye daha çok turist gelmesi ve bölgenin gelirinin artmasına neden olabilmektedir. Halkın turizmin gelişiminden ekonomik bir çıkar beklentisi içinde olduğu göz önünde tutulursa, halkın rekreasyon etkinliklerine olumlu ve teşvik edici yaklaşımı da söz konusu olabilmektedir. ABD'nin Colorado eyaletinin kırsal bölgelerinde yapılan bir araştırma; insanların rekreasyon ve turizmin gelişimine olan tutumlarında farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu araştırmaya göre Rekreasyonun hayat kalitesine olan etkisinin; turistik gelişimin etkilerinden çok daha olumlu olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Yani, rekreasyon hizmetlerini genel hayat kalitesini arttırmaya, turizmin gelişiminden daha fazla yardımcı olduğu söylenebilir. Diğer yandan, insanlar turizmin gelişimini, hayat kalitesinin durumuna değil, ekonomik durumun iyiliğine bağlı olarak görmektedirler. Yine bu araştırmaya göre; turizm ve rekreasyon ilişkisi;

¹²² M. ÇUBUK, *Turizmin Dinlenme Eğlenme ve BZD ile Bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizmin Planlanmasında Sistemli Bir Yaklaşım*, M.S.Ü. Yayını, İstanbul, 1984, s. 153.

turizmin bir sonucu olarak rekreasyon imkanlarının geliŒeceđi, turistik geliŒimin, rekreasyon tesis ve programlarına olumlu yönde etki edeceği ve rekreatif kaliteyi artırabileceği Œeklinde-dir. Ancak, bölgesel olarak turistler için geliŒtirilmiŒ rekreasyon tesis ve hizmetlerin, bölge halkı yararına kullandırılmasındaki yetersizlik de bu iliŒki için bir endiŒeyi yaratmaktadır.

Rekreasyonun önemli bir uygulama alanı olan turizm, bazı eŒitleriyle bir boŒ zaman etkinliğinden çok, yapılmasında zorunluluk ya da gereklilik bulunan bir alıŒma özelliği taŒımaktadır (İŒ turizmi, meslek veya kiŒisel nedenlerle yapılan seyahatler gibi). Gerek bu tarzda oluŒan bir turizm, gerekse rekreasyon amacıyla gerekleŒtirilen turizm ile rekreasyon arasındaki bazı iliŒkilerden söz edilebilir.¹²³

- Turizm amaçlı geziler, eğlenme ve dinlenme amaçlı gezilerden yer, yol, yüzler, yaŒam tarzları, tavır ve davranıŒlarda çok boyutlu deđiŒiklikler yapma imkanlarını artırma özellikleriyle farklılıklar gösterir.
- Turizm genel olarak, insanın para ve zaman harcama açısından da büyük bir satın alma olayıdır. Bu anlamda, turizm genelde alıcı açısından daha çok bir yatırım alanı olarak görülürken, daha dar kapsamlı dŒnlen rekreatif hizmetleri veya ürünleri kiŒinin olağan tüketim alıŒkanlıklarının içinde yer alır.
- Turizm olayına harcanan zaman süreksizlik arzeder ve tek kareliktir. Eğlence ve dinlenmeye ayrılan zamanda ise süreklilik ve düzenlilik söz konusudur.
- Turizm, tüketicinin onu elde edebilmesi için evinden ayrılmasını gerektirir. Oysa, diğer rekreatif etkinliklerde böyle bir zorunluluk yoktur. Rekreasyon evde veya çevresinde yapılabilir. Ancak, turizm bu anlamda kiŒinin ayağına getirilemez.
- Turizm önemli bir ekonomik bir değer yaratır. Rekreasyonda n plana çıkan değer ise, öncelikle kiŒinin mutluluğudur.
- Rekreasyon ve turizm aynı etkinlik eŒitleri ve aynı etkinlik yapılan alanları kullanabilmektedirler. Turizm ve dıŒarı da gerekleŒtirilen rekreasyon etkinliklerinin; imkanlarının tedarik edilmesi (arz) ve bunlara katılma talebi yönünde iki temel ortak özelliği bulunmaktadır. Bu arz ve talebin ekonomik ve

¹²³ B. BROTHERTON, *Turizmde Seçme Makaleler 1*, TUGEY Yayını, İstanbul, 1991, s. 37.

sosyal etkileri vardır. Böylece, rekreasyonistlerle turistler aynı faaliyetleri Yapan insanlar olarak görülebilmektedir.

Söz konusu edilen rekreasyon ve turizm ilişkisi, mutlu olma, eğlenme, boş zaman,hoşlanma gibi kavramların sık sık birlikte ve ortak kullanılması nedeniyle çoğu zaman bu iki kavramın birbiri yerine kullanılması sonucunu da doğurmaktadır. Ancak, yukarıda sözü edildiği şekilde kavramlar birbiri içerisine girmiş olmasına rağmen çoğu kez birbirlerinden ayrılmaktadır. Burkart ve Medlik'e göre bu ayrım şöyle yapılmaktadır. Turizm, boş zamanın özel olarak kullanılmasını ve rekreasyonun özel bir şeklini temsil etmektedir. Ama ne boş zamanın tümünü, ne de rekreasyonun tüm şekillerini kapsamaktadır. Bir çok seyahati kapsar, ama tüm seyahatleri kapsamaz. Turizm boş zaman ve rekreasyondan özel bir şekilde ayrılır, diğer taraftan da seyahat ve göçten ayrılmaktadır.¹²⁴

Rekreasyon ve turizm ilişkisi çevre boyutunda daha da yakınlaşmaktadır. Dünyayı tehdit eden ekolojik felaket son yılların en önemli gündem maddesini oluşturmaktadır. Bu sorunlar içerisinde turizm amaçlı doğal ve kültürel çevrenin yanlış kullanımlar sonucu, onarılması çok zor sorunlarla karşı karşıya kalması turizm ve rekreasyon yakınlaşmasının sorgulanmasına neden olmaktadır.

Turizmin en önemli hammaddesi çevredir. Bu çevrenin zarar görmesi öncelikle rekreasyonel amaçlı turizmin zarar görmesi anlamını taşır. Özellikle Türkiye, kıyı yağması betonlaşma, turizm kaynaklı kirlenme, flora ve fauna üzerindeki olumsuz baskı ve mevsimlik nüfus hareketi gibi sorunlarla kötü bir örnek teşkil etmektedir. Bunu aşabilmek için öncelikle sürdürülebilir turizmi (turizme kaynak olan özelliklerinin korunup geliştirilerek çekiciliğinin devamını sağlamak), ekoturizm politikası çerçevesinde gerçekleştirmek için yapılması gerekli bazı önlemler söz konusudur. Bunlar: Çevre kaynaklarının korunabilmesi için iyi tanınarak envanterinin çıkarılması, rekreasyonel turizm bakımından değeri yüksek yerlerin ekolojik taşıma kapasitelerinin belirlenmesi ve bunun dışına çıkılmaması çevreye zarar verecek planlanmalara karşı çıkılması, halkın bilinçlendirilmesi turizm yatırımlarının dengeli dağıtılması, kitle

¹²⁴ F. DİNÇER, *Turizm ve Turist Tanımlarındaki Gelişmeler Turizm Yılı 93*, TKB Yayını, Ankara, 1993, s. 109.

turizmi yerine bireysel turizme gidilmesi, turizmin çeşitlendirilmesi, yeni yapılanma yerine eski yapıların bu amaçla kullanımının sağlanması olarak özetlenebilir.¹²⁵

Türkiye önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. 8000 km. uzunlukta bir sahil, çeşitli uygarlıklardan kalan muazzam bir tarih, kalıntılar, eşsiz doğa güzellikleri ve iklim farklılıkları, çok çeşitli turizm yapacak ortamlar (dağlar, yaylalar, mağaralar akarsular, göller ve termal kaynaklar) ve Türk insanının konukseverliği bu potansiyele sadece birkaç örnek teşkil eder. Kuşkusuz yatak kapasitesi alt yapı sorunları gibi bazı teknolojik imkanlar da gereklidir. Bunlar da süratle iyileştirilmektedir. Bunun sonucu ise ekonomiye önemli katkılar sağlanması olarak görülmektedir.

4.4. TURİZMİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

Turizmin Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içindeki payı: 1980 yılında % 0,6 2001 yılında % 6,0.

Turizmin ihracat içindeki payı : 1980 yılında % 11,2 2001 yılında % 26

Turizmin dış ticaret açığını kapama payı:1980 yılında % 6,5 2001 yılında % 86.¹²⁶

Son yıllarda ülkemizde hareketlenen turizm potansiyelinden Kütahya yeterli olmasa da payını almaya başlamıştır. Konaklama istatistiklerine bakıldığında, ili ziyaret eden turistlerin %90'ı yerli, %10'unun yabancı olduğu görülmektedir. Ortalama kalım süreleri yerli 1.68, yabancı 1.88 gündür.¹²⁷

Turizm sektörü, Türk ekonomisinin en hızlı büyüyen sektörüdür. 1985-2002 yılları arasında sektörün yıllık ortalama büyüme hızı turist sayısına %10, turizm gelirin %11 dir. Türk ekonomisinde bu denli büyüyen ikinci bir sektör yoktur.

¹²⁵ G. GÜNEŞ, *Sürdürülebilir Turizm, Çevre ve İnsan Der*, Y. 6. N. 23, 1995, s. 34.

¹²⁶ www.tursab.org.tr (19/03/2004)

¹²⁷ www.kutahya.gov.tr (20/12/2003)

BEŞİNCİ BÖLÜM

REKREATİF AMAÇLI BÖLGELER VE SPOR TURİZMİNİN GELİŞTİRİLMESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. KÜTAHYA İLİNDE MEVCUT TERMAL ALANLAR

İlde geçmişten bugüne özellikle kaplıcalara yönelen canlı bir iç turizm olayı yaşanmış ve yaşanmaktadır. Bu bakımdan Kütahya'nın önemli imkanlara sahip olduğu ve Kütahya turizminde kaplıcalarının büyük rol oynayacağı anlaşılmaktadır. Bu sıcak su kaynaklarından bazılarının çam ormanları içinde yer alışı ilin bu turistik önemini daha da artırmaktadır. İlin büyük merkezlerine yakın olmaları nedeniyle Kütahya'ya yakın olan Ilıca Harlek ile Tavşanlı'ya yakın olan Yoncalı kaplıcaları daha fazla önem taşır. Bunların dışında Emet, Gediz, Simav ilçelerinde bulunan sıcak su kaynakları da çeşitli hastalıklara şifa veren tıbbi turizmin merkezleri olarak gelişme yolundadırlar. Yerleşim alanları dışında bulunan bir grup kaplıcalar da Murat dağı'nın yamaçlarında bulunur. Bunlar adı geçen dağın kuzey yamaçlarında, deniz seviyesinde 2000m yüksekliktedir.¹²⁸ Son yıllarda termal turizmin güncelleşmesine paralel olarak kaplıcalarımızın hepsinde de bir canlılık ve yatırım hamlesi göze çarpmaktadır. Bu hamle uzman kişilerin plan ve projelerinden uzak olması nedeniyle kendi çapında canlılığa sahiptir. Hemen hepsi belediyeler imkanları ile yaptırılan yüksek nitelikli tesislerle konaklama sorunları adım adım çözümlenmeye başlanmıştır. Simav-Eynal, Gediz-Ilıca, Merkez-Ilıca'da kurulan turistik tesisler dış turizme de hitap edebilecek nitelik ve kapasitede olmasına rağmen alt yapı eksikliği hemen her alanda göze çarpmaktadır. Merkez Yoncalı Kaplıcalarında Özel İdarenin sahip olduğu çağdaş konaklama tesislerine ek olarak, SSK tarafından yapımına başlanan ve yakında hizmete alınacak olan 200 yataklı Hidrotermal Sağlık Tesisi, bu alanı modern tıbbın hizmetine sokmuştur. Dünyada örnekleri bulunan termal kaynakların tedavi amaçlı ve kontrollü kullanımı bu tesisle ilimizde başlatılmıştır. Kaplıcaların ilgili belediyeler mücavir alanı içine alınması buralarda yapılaşma ve yatırım faaliyetlerinin daha sistemli planlanması sağlamıştır. Küçük boyutlu bir Termal Tedavi Merkezi Emet ilçesinde de faaliyete başlamıştır.

Gediz Ilıca ve Muratdağı Merkez Ilıca, Simav Eynal'ın turizm bölgesi olarak kabul ve ilanı bu dört termal alanı yatırımcılar için cazip hale getirmiştir. Özellikle Muratdağı ana ulaşım güzergahlarına yakınlığı, zengin orman ve hayvan varlığı, sıcak

¹²⁸ Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan – Kütahya, İstanbul, 1981-82, s. 30.

ve soğuk su kaynaklarının birlikteliği ile 12 ay boyunca tedavi ve dinlenme amaçlı, kış ve av sporları destekli bir kullanımı gündeme getirmektedir.

5.1.1. Ilıca-HarleK Kaplıcaları

Harlek Kaplıcası, Kütahya-Bozöyük yolu üzerinde Kütahya'ya 27 kilometre mesafede belediye mücavir saha sınırları içerisinde bulunmaktadır. Yolu asfalt olan bölgenin çevresi ormanlarla kaplıdır. Kaplıcanın P.1.T. elektrik ve kanalizasyonu vardır. Bölgede Harlek Oteli, pansiyonlar ve motellerden oluşan 250'si tescilli, toplam 1000 yatak kapasitesi vardır. Görünüm itibarı ile bölge ut bir nahiye izlenimini vermektedir. Çevresi meşe ve çam ormanları ile çevrili olan kaynağın etrafında .şekillenen yerleşimin düzensiz bir görünümü bulunmaktadır. Tesisler "Otel Harlek", "havuz ve çay bahçesi" ile "hamam"dan oluşur.¹²⁹

Mülkiyet ve işletmesi belediyeye ait olan 27 dönüm arazi üzerine kurulmuştur. Adeta çam ağaçları arasında kaybolmuş bir görünümü olan otel, bölgenin hakim bir tepesinde inşa edilmiştir. Otel binasında 46 odası yer alırken 24 ahşap motel odası vardır. Toplam 180 yatak kapasitesi bulunan otelin ahşap motelleri yaz aylarında ailelerce çok tercih edilmektedir. Otelin 150 kişilik restoranı, zengin menüsü ile özel günlerde hizmet vermektedir. Ayrıca 100 kişilik bir bahçe restoranı bulunmaktadır.

Özel iş toplantılarına konferans ve seminerlere de açık olan otelin 200 kişilik bir konferans salonu vardır. Tesisin içerisinde bir Türk hamamı, havuz ve saunası da müşterilere hizmet vermektedir. Bunun yanında 1 hali saha, açık yüzme havuzu, çocuk parkları ve piknik alanları, otel çevresinde çam ağaçlarının arasında inşa edilmiştir.

Ortalama olarak yılda % 52'lik doluluk oranı ile çalışan otelin yaz aylarında (mayıs, haziran, temmuz, ağustos ve eylül) % 100 kapasite ile çalıştığı; fakat kış aylarında ise kapasitenin % 20'lere düştüğü dikkat çekmektedir.

¹²⁹ Gediz belediyesi, Ilıca Su Kaplıcası Tanıtım Broşürü, 2000.

Kaynağın çıkış noktasında açık bir havuz yapılmıştır. Bu havuzun devir daim sistemi, kazan dairesi, taşıma depoları gibi önemli alt yapıları mevcut değildir. Havuz bir kez doldurulup temizlenme ihtiyacı duyarlarsa boşaltılmaktadır. Sürekli olarak alttan kaynaması sebebi ile doğal bir sirkülasyon söz konusudur.

Havuzun 10 soyunma kabini ve 3 duşu bulunmaktadır. Bu kabinlerin ve duşların hijyenik olduğunu söylemek mümkün değildir.

Hamam havuz ve çay bahçesinden ayrı olarak daha üst bölümde tesis edilmiştir. Hamam klasik Türk hamamı gibi inşa edilmiş olup, soyunma ve yıkanma bölümlerinden oluşmuştur.

Turnike ile jeton atarak girilen hamamda bir emanet odası vardır. Bu bölüme gelmeden önce turnikede ayakkabılar teslim edilip terlik alınır. Emanet odası aynı zamanda çeşitli ihtiyaçların temin edildiği bir bölümdür. Soyunma odaları, sabun, şort ve başka ihtiyaçlar bu bölümden temin edilmektedir.

Soyunma tümü geniş fakat çok eski bir eşya grubu ile donatılmış ve hijyenik bir görünüm taşımamaktadır. Bu bölümde ayrıca meşrubat ve diğer gıda ihtiyaçlarının olduğu bir ufak büfe hizmet vermektedir.

Hamamın iç mekanı oldukça karanlık, karanlığa buhar da eklendiğinde mekanı net görmek mümkün olmuyor. Bu bölümde klasik her hamam gibi göbek taşı, kurmalar bulunmakta. Ayrıca kaynağın sürekli aktığı sığ ve derin iki havuz bulunmaktadır.

Havuzlardan büyük olanı 4 x 8 metre ebatlarında, küçük olanı ise 3-4 metre ebatlarında inşa edilmiştir. Mekan her tarafı mermerlerle kaplıdır. Bu bölümde dikkat çeken suyun her iki havuzda da çok hızlı ve büyük bir akışa, ayrıca 40°C gibi bir sıcaklığa sahip olmasıdır.¹³⁰

¹³⁰ Ilıca Su Kaplıcası Tanıtım Broşürü, 2000.

Doğal çıkışlı olan bu kaplıca, 40 litre/sn akım gücü ve 9874 kişi günlük banyo kapasitesine sahiptir.(11) 25 °C 43 °C sıcaklığa sahip olan suyun P.H. değeri 6.7'dir.

Bu kaplıca suyunun romatizmal hastalıklara, sinir sistemi hastalıklarına, böbrek ve idrar yolu rahatsızlıklarına ve metabolizma bozukluklarına etki ettiği saptanmıştır. Banyo ve içme kürlerine uygun olan suyun bileşiminde % 53,21 milival bikarbonat, % 39,87 milival sülfat, % 65,38 milival kalsiyum, % 26,53 milival magnezyum bulunmaktadır.

Otel Harlek tesislerinin her odasında, banyolarda tabii sıcak su tertibatlıdır. Tesislerin ayrıca çok özel bir konferans salonu da mevcuttur.

Sıcaklığı 40 ila 43 derece olan kaplıca suları, böbrek taşlarının dökülmesi, safra kesesi rahatsızlıkları, siyatik, sinirsel gerginlik, cinsel gücün artması ve stres gibi birçok rahatsızlığa iyi gelmektedir.

Harlek kaplıcaları 23.03.1989 gün ve 13900 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla "Termal Turizm Merkezi" ilan edilmiştir.¹³¹

5.1.2. Yoncalı Kaplıcaları

Kütahya-Tavşanlı karayolunun 16. km.'sinde yer alır. 500 dönümlük bir alana yayılmıştır.

Sultan II. Alaaddin Keykubat, başka insanların da şif bulması için Yoncalı'da havuzlu büyük bir hamam ve bir cami yaptırmıştır. Kitabesinden bu yapıların 1233 yılında inşa olduğu anlaşılmaktadır.

Tarihi hamam ve caminin bulunduğu kaplıca halen bir yerleşim merkezidir. Kaplıcada halen açık yüzme havuzu, çamur havuzları, tarihi Büyük ve Küçük Hamam re Çelik hamamı bulunmaktadır.

¹³¹ Ilica Su Kaplıcası Tanıtım Broşürü, 2000.

Yoncalı'da İl Özel İdare Müdürlüğüne ait 100 yatak kapasiteli moteller ve 40 yatak kapasiteli otel vardır. 1991 yılında hizmete giren SSK. Yoncalı hidroterapi ve fizik tedavi hastanesi 130 yatak kapasitesi ile hastalara hizmet vermektedir. Kaplıcada 3 yıldızlı ve 150 yataklı otel ve kür merkezi de mevcuttur.

Yoncalı'da değişik özelliklerde ve sıcaklıklarda şifa kaynakları vardır. Dübecikler yüzme havuzu % 83 oranında radyoaktiviteye sahiptir. Karaciğer bozuklukları, böbrek hastalıkları için iyileştirici özelliğe sahiptir.

Çelik Suyu Hamamı: Radyoaktivite daha yüksektir. Yaşlanmaktan korkanlara moral ve dinçlik aşılır. Halk arasında "Gençlik Suyu" olarak da bilinir.

Batak: (Çamur Banyosu) Türkiye'nin en yüksek radyoaktivite miktarına sahiptir. Bilhassa romatizmal hastalıklara iyi gelmekte, bir süre bu banyoya devam eden şifa bulmaktadır.

Yoncalı'daki şifalı suların sıcaklığı 32-36 derece arasında değişir. Bakanlar Kurulu kararıyla 1993'te Termal Turizm merkezi ilan edilmiştir.

Tütav Termal Otel, Kütahya'nın ilk ve tek kür merkezidir. Kür merkezinde fizyoterapistler tarafından modern cihazlarla, her türlü fizik tedavi yapılmaktadır. Çamur banyosu, bitki banyosu ve selülit tedavisi büyük ilgi görmektedir. Son yatırımlarla 200 yataklı fizik tedavi hastanesi ile gelecek vadede bir turizm merkezi görünümü arz etmektedir.¹³²

10 kişilik seans kapasiteli saunası şok havuzu ve dinlenme salonu, jakuzi (su altı masaj havuzu) 8 kişilik kapasiteye sahiptir. Bay ve bayanlara ait ikişer kişilik masaj odaları, duş kabinleri vardır. Kurnalı Türk hamamı 5 kişiliktir.

¹³² Ilca Su Kaplıcası Tanıtım Broşürü, 2000.

Cimnastik salonunda, ağırlık, bar, koşu bandı, bel bandı, kürek, step, kondisyon aletlerinin çoğu mevcuttur.

Oyun Salonu : Bilardo, okey, briç, satranç, masa tenisi, langirt, atan salonu bulunmaktadır. Fizik tedavi merkezi ile otel arasında alt ve üst geçit mevcuttur.

35 kişilik bara sahip olan tesiste 73 oda bulunmakta odalarda telefon, televizyon, buzdolabı ve mobilyalar mevcut olup, odalara servis yapılmakta, haftanın üç günü canlı müzik diğer günler enstrümantal müzik hizmeti sunulmaktadır.

Otelde açık ve kapalı yüzme havuzları erkeklerin 67 soyunma dolabı, bayanlar bölümünde 60 dolap mevcut, her iki tarafta ikişer adet duş bulunmakla, duş almadan havuza girilmemektedir. Havuza giriş koridorunun sonunda dezenfekte edilmiş ilaçlı küçük ayak havuzu bulunmakta ondan sonra havuza girilmektedir.

Spor tesisleri olarak çevrede bir tesisin olmayışı dikkat çekicidir. Tesisin son derece hijyenik olması yanında böyle bir eksikliğin yöneticilere kanuni imkansızlıklarla nitelendirilmiştir. Özel idarece işletilen tesis 25 yıllığına Sağlık Bakanlığında kiralanmıştır. 2000 yılında Yoncalı Köyü imarının çıkmasıyla bu sorunun ortadan kalktığı, proje aşamasında; basketbol, voleybol, futbol sahaları ile tenis kortu yapımı düşünülmektedir.¹³³

Türk Hamamı, açık ve kapalı yüzme havuzları, aletli kondisyon salonu ve saunası ile kör merkeze Kütahya'da Termal tedavide temel taşı durumundadır.

Yoncalı Kaplıcalarında 20 gün süre ile banyo alınır ve 20 gün bu sudan içilirse yüzdeki çizgiler kaybolmakta moral bozukluğu gitmekte, insana her yönüyle canlılık gelmektedir.

¹³³ Ilıca Su Kaplıcası Tanıtım Broşürü, 2000.

5.1.3. Tavşanlı Göbel Kaplıcaları

Tavşanlı'ya 7 km. mesafededir. Kaplıca suları 32 derecede olup; romatizma, çocuk felci, siyatik, cilt hastalıkları, yaraların tedavileri, adale ve kemik rahatsızlıklarının tedavisinde faydalı olmaktadır.

Kaplıcada 2 hamam, 4 havuz ve konaklama amaçlı, 1 8 daire mevcuttur.

5.1.4. Gediz Ilıca Su Kaplıcaları

Gediz İlçesine 18km mesafede Gediz-Simav karayolu üzerindedir. Hamam su deresinin iki yanında ve dere içinde kaynaklanmaktadır.

1987 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Termal Turizm Merkezi ilan edilmiştir. Dört yanı ormanlarla kaplı, denizden 940m yükseklikte olan kaplıca 40°C ile 85°C arasında ısıya sahiptir. Kimyasal açıdan sülfatlı, bikarbonatlı, sodyumlu, magnezyumlu ve çok miktarda meteborik asit bulunan jeotermal su kaynaklarına sahiptir.

Termal Tedavi Merkezi olma yolundaki kaplıcada 2806Mğ/lt eiriyik mineral değere sahip şifalı suların, romatizmal hastalıklara böbrek ve idrar yolu hastalıklarına mide ve bağırsak hastalıklarına, eklem ve kireçlenme hastalıklarına şifa olduğu belirlenmiştir.¹³⁴

Gediz Belediyesince işletilmekte olan ılıca kaplıcasında merkezden çıktığı yeri sarıya boyanan sarı kız, Karakazan, Camurak ve merkezde Büyük Hamam bulunmaktadır.

Büyük Hamam bayanlar ve erkekler için ayrı iki bölümde inşa edilmiştir. Hamamda beşer adet (erkek-bayan) kabinler bulunmakta ve soyunma odaları mevcuttur. Hamamların hijyenik olduğu söylenemez. Haftada bir temizlenen hamam ile soyunma

¹³⁴ Ilıca Su Kaplıcası Tanıtım Broşürü, 2000.

odası arasında bir tünel mevcuttur. Fakat bu tünel yalıtımı olmayan kışın soğukluğu hat safhada olan bir yapıdadır.

Gediz Belediyesi, Ilıca Su Kaplıcası Tanıtım Broşürü, 2000, sahiptir. Soyunma odası ile giriş kapısının yakınlığı içerideki ısının sürekli değişmesine neden olmaktadır. Soyunma odası da basit bir ilave yapı görünümündedir.

Tuvaletlerin kullanım açısından son derece elverişsiz olduğu doğal yapı içerisinde tuvalet içerisinden geçen sıcak suyun bu ortamı daha da sağlıksız hale getirdiği gözlemlenmiştir. Kaplıcada fizyolojik rahatlığa uğrayan kişiler çıkıştaki dengesiz ısı sonucunda katı bir vücut yapısına sahip olmaktadırlar. Hamam havuzu suyunun ısı ayarlaması tabii su ile soğuk suyun karıştırılması neticesinde sağlanmakta bu da suyun şifa oranına olumsuz etki etmektedir.

Apart Motel sayısı 92'dir. 4'ü sağlık ocağına ait olan tesislerde doktor, hemşire, sağlık memuru bulunmaktadır. Motel odalarında TV, telefon, buzdolabı, mevcut olup odalarda sıcak su jeotermal ısıtma sistemi bulunmaktadır.

Yüzme havuzu 9x17m olup üç bölümlü derinliğe sahiptir. 1m, 1.5m ve 2m.lik bölümleri ve soyunma kabinleri ile yaz aylarında çevre insanının hizmetine sunulmuştur. Bu hizmette bilimsel yaklaşımları görmek mümkün değildir. Havuzun kenarlarındaki soyunma kabinleri hijyenik değildir.

Proje aşamasında 60 odalı 110 yatak kapasiteli lüks bir otelin inşası tamamlanmak üzere. Otelde kafeterya, lokanta, masaj salonları, kur tedavi salonları tamamlanmayı bekler durumdadır.

Sportif faaliyetler adına hiçbir tesisin olmadığı termal tesislerde, basketbol, voleybol, futbol gibi saha alanlarına müsait yerler bulunmaktadır. Dört tarafı ormanlarla kaplı kaplıcalarda koşu, yürüyüş ve bisiklet parkurları olarak kullanılacak müsait alanlara sahiptir.

Stresten ve gürültüden uzak doğayla baş başa olmak isteyenler için orman içinde piknik alanlar mevcuttur.

5.1.5. Emet Yeşil ve Kaynarca Kaplıcaları

Kütahya'ya 100 km. mesafedeki Emet ilçesinde yer almaktadır. İlçe merkezindeki antik kaplıcalar eski çağlardan beri kullanılmaktadır. Halen yeşil kaplıcalarda 144 yatak kapasiteli kaynarca kaplıcalarında 36 yatak kapasiteli moteller ile yeşil kaplıcalarda 29 yatak kapasiteli bir otel ve iki hamam vardır. Kaplıcadaki tüm tesisler belediyeye aittir.¹³⁵

Kaplıca merkezinde 196 yatak kapasiteli bir kongre oteli bir açık bir kapalı olmak üzere 2 olimpik yüzme havuzu, rekreasyon (dinlenme) ve sportif amaçlı hizmet birimlerinin inşaatı devam etmektedir.

40-50 derece sıcaklıktaki kaplıca suları ağrılı rahatsızlıkların ve romatizmal hastalıkların tedavisinde faydalı olmaktadır.

Emet Yeşil Kaplıca ve Kaynarca kaplıcası 1993 yılında "Termal Turizm Merkezi" ilan edilmiştir.

5.1.6. Simav Eynal Kaplıcaları

Simav'a 4 km. mesafedeki kaplıcalar geniş bir alana yayılmıştır. Halk arasında "Şeytan kazanları" olarak adlandırılan kaplıcalar, çok eski zamanlardan beri kullanılmaktadır.

Eynal, kaplıca özelliğinin yanı sıra çevrenin eğlence ihtiyacını karşılamaktadır. Eynal kaplıcalarında belediyeye ait toplam 800 yatak kapasiteli tesisler ve bunların yan hizmetleri vardır. 160 derece sıcaklığa sahip olan kaplıca suları jinekolejik (kadın hastalıkları) nevrojji, nevrit, romatizma, böbrek taşlarının dökülmesi ve ağrılı

¹³⁵ Simav Belediyesi, Eynal kaplıcaları Tanıtım Broşürü, 2000

hastalıkların tedavisinde faydalıdır. Bölge. 1989 yılında “Termal Turizm Merkezi” ilan edilmiştir.¹³⁶

Kaplıcadan çıkan yüksek sıcaklıktaki buhar ve sıcak sular, kısmen Simav ilçesinin jeotermal enerji ile ısıtılmasında kullanılmakta, ayrıca seracılıkta da yararlanılmaktadır.

Simav Belediyesince işletilmekte olan Eynal Kaplıcaları hava kirliliğinden, yoğun çalışma ortamından, stresten, kalabalıktan sıkılmış çevre halkı ve diğer ziyaretçilere iyi bir hizmet sunma yarışındadır.

Aşağı Otel; 30 adedi yeni restore edilmiş 40 odalı otelde restore edilen T.V. Mini Bar, Mobilyalı yeni banyo ve küvetleri mevcuttur. 1 adet lobi içinde bilardo, masa tenisi bulunan kafesi bulunmaktadır. Önde büyük bir çay bahçesi bulunmaktadır. Bir tanesi yeni restore edilen iki Türk hamamı halkın hizmetindedir.

Yukarı Otel; 2 adet Suit olmak üzere 30 adet odası içinde termal banyoları ve küvet bulunmaktadır. Odalarda televizyon direk görüşmelere açık telefon buzdolabı mevcuttur. 140 kişilik restorantı 7x7m yükseklik 140cm termal havuzu bulunan otelde çiçek serası lokanta terasında geniş bahçesi vardır.

136 adet apart motel bulunan tesislerde içinde termal su bulunan küvetli banyoları, mutfak yatak odası, oturma odası ve T.V. ve buzdolabı vardır. 77 tane lüks, 59 adet normal lojman sağlık bakanlığına bağlı bir reviri doktoru hemşiresi ve memurları hizmete hazır bulunmaktadır. Açık bir park alanı vardır.

Spor kompleksi olarak nizamî ölçülerde bir basketbol sahası, voleybol sahası, 1 adet çim saha bulunmaktadır.

Çamlık Bölgesinde piknik alanları doğal güzellikleri ile halkın hizmetindedir.

¹³⁶ Eynal kaplıcaları Tanıtım Broşürü, 2000.

Gölcük yaylası Eynal kaplıcalarına 11km uzaklıktadır.

Akua Park

16x35m büyüklüğünde havuz derinlik 1 10/140cm ve bu havuzun yanında su kaydırakları inşası kısa sürede tamamlanmayı beklemektedir.

5.1.7. Hisarcık Hamamköy Kaplıcaları

Hisarcığa 10 km. mesafededir. 51 derece sıcaklıktaki kaplıca suları içme uygulamalarıyla mide, bağırsak sistemi, karaciğer ve safra kesesi hastalıklarına iyi gelmektedir. İl Özel İdare Müdürlüğünce 4 aileye hitap eden bir konaklama tesisi mevcuttur.

5.1.8. Murat Dağı Kaplıcaları

Gediz'e 30 km. mesafedeki kaplıca merkezi, Murat dağının batı yamaçlarında yer alır. 2312 rakımı Murat dağının 2000 rakımlı tepeleri arasında göz alabildiğine uzanan çam ormanları ile kaplı bir vadi içinde bulunan kaplıca insan sağlığı için bir şifa kaynağıdır.

Kaplıcaya birkaç km. kala Kızılay'ın yaptırdığı bir kamp bulunmaktadır. Suların bir bölümü burada değerlendirilmektedir. Kaplıcaların debisi fazla olan başlıca üç kaynağı bulunmaktadır. Öbür kaynaklar ise küçük koyaklar şeklindedir. Hacethane ve Kocahamam suları, aynı adlı hamamı ve Kızılay kampını beslerken, kaymakam suyu biraz daha aşağıda olup üstü açık bir havuza akmaktadır. Muratdağı kaplıcası suları içme uygulamalarında kullanıldığı zaman özellikle böbrek ve karaciğer üzerinde etkisi vardır. Sahada Belediyenin konaklama tesisleri ve Orman Teşkilatının misafirhanesi bulunmaktadır.¹³⁷

¹³⁷ Kütahya 98, Kütahya Belediyesi yayımları, Kütahya, 1998.

Kaplıca suları içme uygulaması böbrek ve karaciğer rahatsızlıklarına iyi gelmektedir. 1987 yılında “Termal Turizm Merkezi” ilan edilmiştir. Turizm bölgesi kapsamına alınmış, Gediz Belediyesi mücavir alanı içinde bir orman içi dinlenme yeridir. Doğal zenginliği ve sıcak su kaynaklara değerini artırmaktadır. Belediyenin, orman teşkilatının, Kızılay’ın sabit ve nitelikli dinlenme tesisleri mevcuttur. İlçeye 30km uzaklıktadır ve asfalt yolla bağlıdır. 1/1000 ölçekli uygulama imar planı hazırlanmıştır. Belde, 1400m yüksekliği ile kış, av ve termal turizmin tüm imkanlarını bünyesinde barındırmaktadır. Bölge dağ turizmi ve kampçılık faaliyetleri için bulunmaz güzelliklere sahiptir.

5.1.9. Diğer Kaplıcalar

Kütahya’daki termal kaplıcaların bazıları turizme açılmış olmamakla birlikte, çok büyük potansiyele sahiptirler. Bunlar:

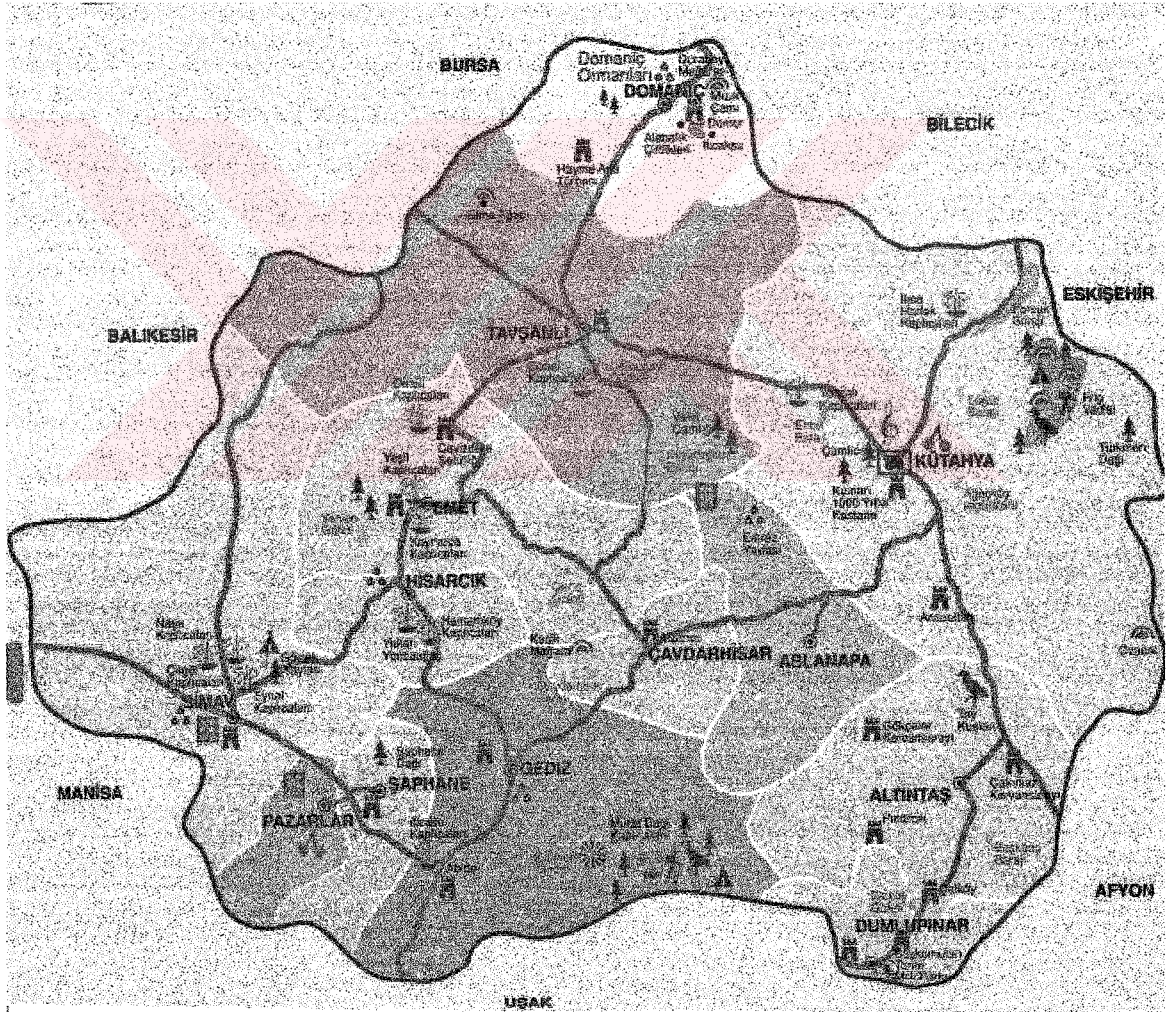
Simav Naşa, Çitgöl Kaplıcaları, Emet Sanrık ve Dereli Ilıcaları ile Hisarcık Yukarı Yonca ağaç Mürdesenk suyudur.¹³⁸

¹³⁸ Kütahya 98, Kütahya Belediyesi yayınları, Kütahya, 1998.

5.2. REKREATİF AMAÇLI TREKKİNG ALANLARI

Kütahya topraklarının yüzde 53'ü ormanlarla kaplı olduğu için her köşesi zengin doğa güzelliklerine sahiptir. Bu güzellikler güçlü bir çevre bilinciyle korunmakta, günü birlik olduğu kadar uzun süreli dinlenme ve kamp imkanları içinde faydalanılabilmektedir. Kütahya'da Türkmen Dağı, Murat Dağı, Frig Vadisi, Çamlıca, Gölcük Yaylası, Domaniç Ormanları, Tavşanlı Vakıf Ormanları gibi pek çok yerde doğa yürüyüşü yapılabilecek alanlar vardır.

Harita 5.1. Kütahya İl Haritası

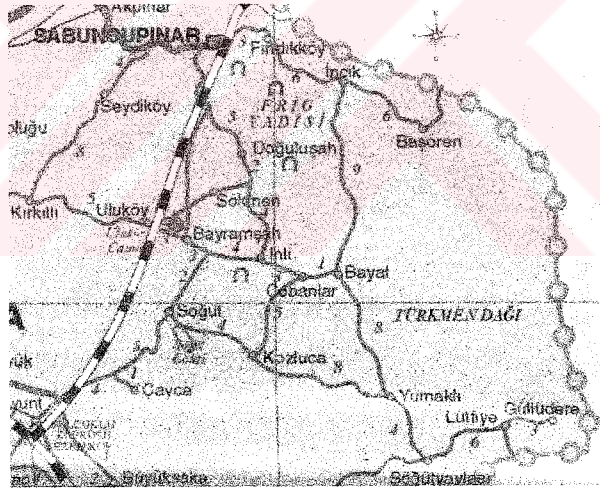

Kaynak : <http://www.kutahya.gov.tr/ilceler.html> (10 / 02 / 2004)

5.2.1. Türkmen Dağı

Kütahya, Afyon ve Eskişehir ovalarının ortasındaki Yazlı Kaya platosunun kuzey ucunda yer alan bir dağdır. Çevresindeki çıplak ve geniş düzlüklerin aksine, dağ tümüyle iğne yapraklı ormanlar ve meralarla kaplıdır. Alçak bölgelerde, yaprak döken ağaçlarından oluşmuş ormanlar mevcuttur. Dağın daha yüksek bölümlerinde ise açık alanlar ve kayalıklar bulunur. En büyük vadiler dağın kuzeybatıya bakan tarafındadır, bunlar oldukça eğimlidir ve kayalık yamaçları vardır. Zirvede bir yangın gözetleme istasyonu ve tv vericisi bulunmaktadır. Yüksek bölümleri yayla kökleri yer alır. Çayırarda ve ormanlarda çok sayıda sığır, at ve koyun otlatılır. Ancak, hayvan otlatma Orman Bakanlığı tarafından kontrol altına alınmış ve ormanın bazı bölümleri çitlerle çevrilmiştir. Ormancılık etkinlikleri yoğun değildir, ormanın bazı bölümlerinde seçme kesim yapılmaktadır.

Harita 5.2. Türkmen Dağı

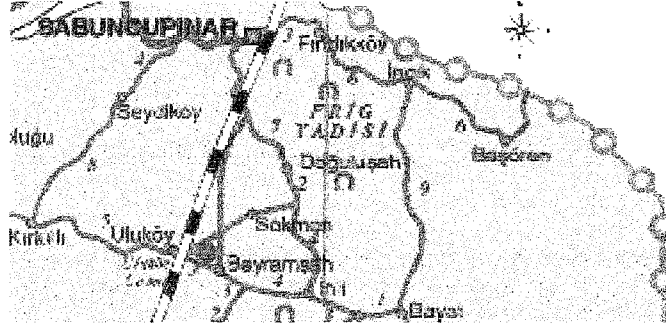
Kaynak: Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları – 3, 2002.

İlin doğu kesiminde olan Türkmen Dağının en yüksek noktası 1826 m dir. Kütlede kuzey-güney doğrultusunda dizilen tepelerin en önemlileri; Tekke tepe (1429 m), Kocataştepe (1519 m), Tokmaklıtepe (1395 m), Sansartep (1669 m), Kalegüneytepe (1693 m), Damlakale Tepesi (1631 m), Deliksınırtepe 1694 m), Yongalıgeyik Tepesi (1682 m), Ardıçlıtepe (1673 m) ve Kızılsivritepedir.

5.2.2. Frig Vadisi

Kütahya – Eskişehir karayolunun 26. km sindeki Sabuncupınarlardan başlayıp Ovacık Köyüne kadar ilin doğusu boyunca uzanan ve büyük bölümü çam ormanları arasında kalan alana “Frig Vadisi” denilmektedir.

Harita 5.3. Frig Vadisi

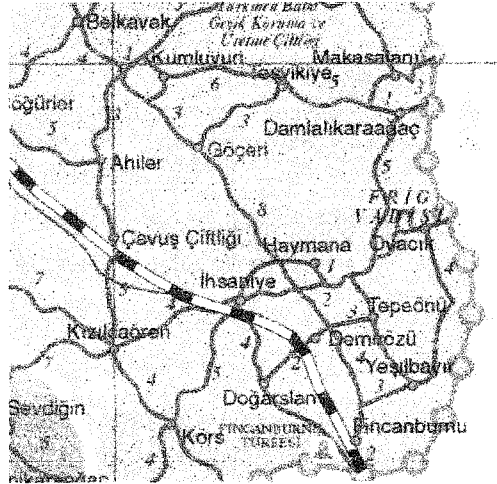

Kaynak: Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları – 3, 2002.

Frig Vadisi iki ana bölümde incelenebilir. Birinci bölüm Sabuncupınar, Fındık, İncik, İli, Söğüt Mağaralarının bulunduğu kuzey bölümdür. İkinci bölüm ise, güneydeki Ovacık Köyü İnce Mahallesi ve çevresidir.

Kütahya'nın doğusunda eski bir yanardağ olan Türkmen Dağının tüfleri ile örtülü olan Frig Yaylaları eski çağlardan beri çeşitli kavimler tarafından iskan edilmiştir. Volkan tüfünün kolay işlenebilir bir kaya çeşidi olması bölgenin en eski halklarından biri olan Friglerin bunları oyma ve yontma yoluyla çeşitli amaçlar için kullanmalarını sağlamıştır. Friglerin ana tanrıçası Kybe'le adanmış açık hava tapınakları ile savunma amaçlı yapılan en çok göze çarpan eserler arasındadır. Bunların yanında Roma devrinde kayaları oymak suretiyle meydana getirilmiş çeşitli barınaklar mezar odaları ağır ve ahıl olarak kullanılan mekanlar sarnışlar ve ambarlarda bulunmaktadır. Erken ve geç Bizans devirlerinde ise bunlara ilaveten kilise ve şapellerde inşa edilmiştir.

Harita 5.4. Frig Vadisi Ovacık Mevkii

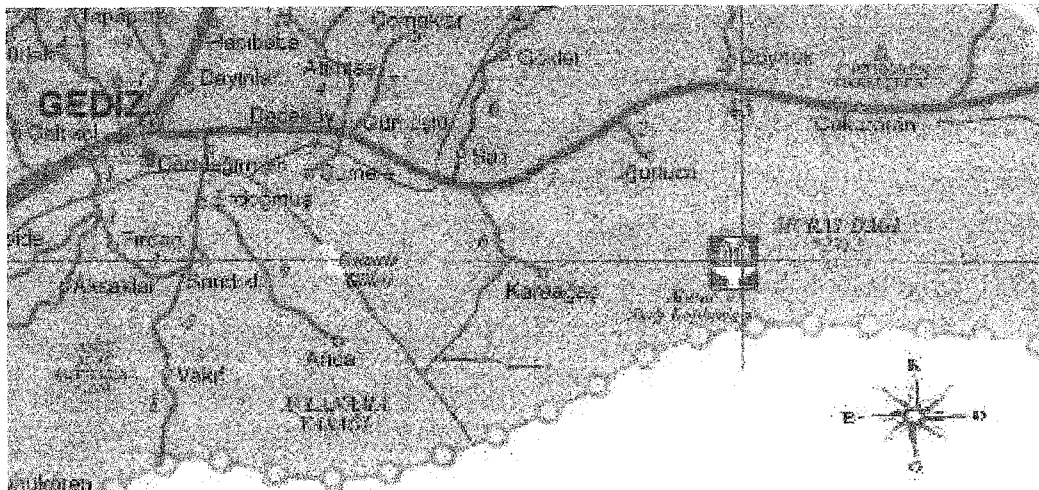

Kaynak: Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları – 3, 2002.

Frig vadisinin ikinci bölümü ise Kütahya'ya 55 km uzaklıkta bulunan Ovacık Köyü İnce Mahallesinin doğusunda başlayan çam ormanları arasındadır. Bölgenin bilinen tarihi MÖ 900-600 yıllarında Frigler, daha sonra Romalılar ve Bizanslılar tarafından kullanıldığı şeklindedir. Frig Vadisinde kayalar elle oyulmuş kaya mezarları, kiliseler ve sığınma barınma amacıyla kullanılmış yüzlerce mağara bulunmaktadır.¹³⁹

4.2.3. Gediz Murat Dağı

Harita 5.5. Gediz Murat Dağı

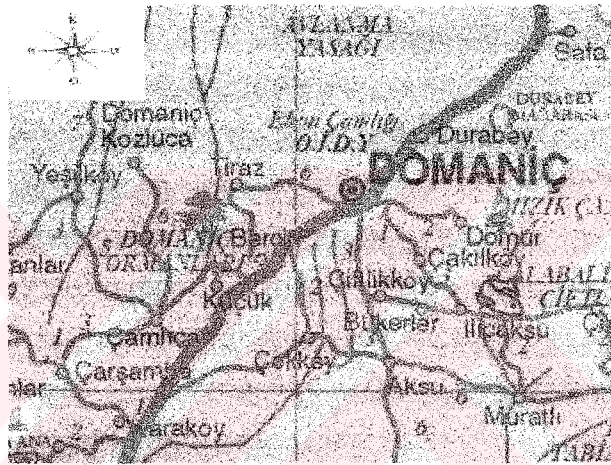
Kaynak: Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları – 3, 2002.

¹³⁹ Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, s. 172-176.

Murat Dağı : Kütahya'nın güneyindeki Murat Dağı Gediz'e 30 km. uzaklıktadır. 3212 m. yükseklikteki Murat Dağı Kütahya'nın olduğu gibi İç Ege'nin de yüksek dağdır. Kestane, meşe, çam ormanlarından oluşan zengin bir bitki kuşağına sahip olan Murat Dağı, temiz havası, soğuk suları ve özellikle zengin termal kaynaklarıyla çok önemli bir merkezdir. Murat Dağı yayla turizmi içinde uygun bir merkezdir.

5.2.4. Domaniç Ormanları

Harita 5.6. Domaniç Ormanları

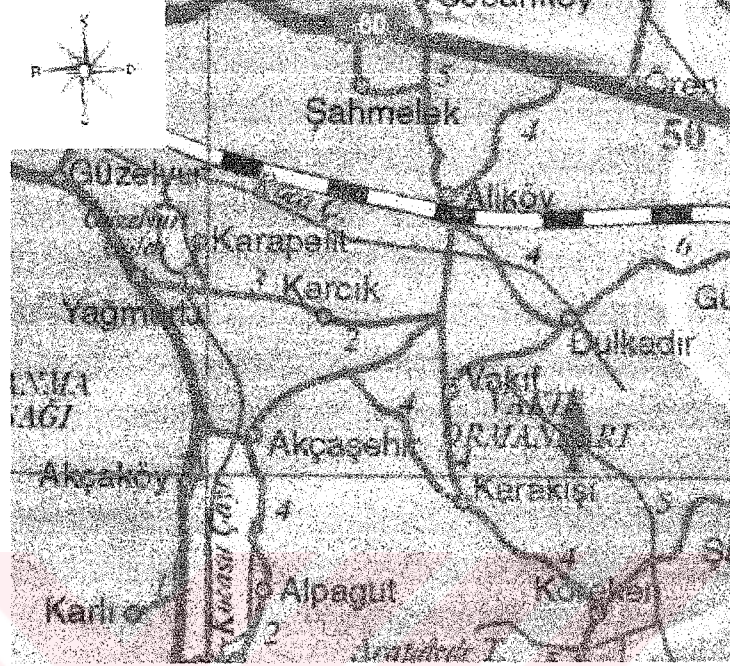

Kaynak: Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları – 3, 2002.

Domaniç Ormanları : Kütahya'nın kuzeyinde Domaniç ormanları ilçenin çevresinde çok geniş bir alana yayılmış durumdadır. Çok zengin bitki örtüsüne sahip olan Domaniç Ormanlarına pek çok endemik tür ve anıtsal değerde bir çok ağaç bulunmaktadır.

5.2.5. Tavşanlı Vakıf Ormanları

Harita 5.7. Tavşanlı Vakıf Ormanları

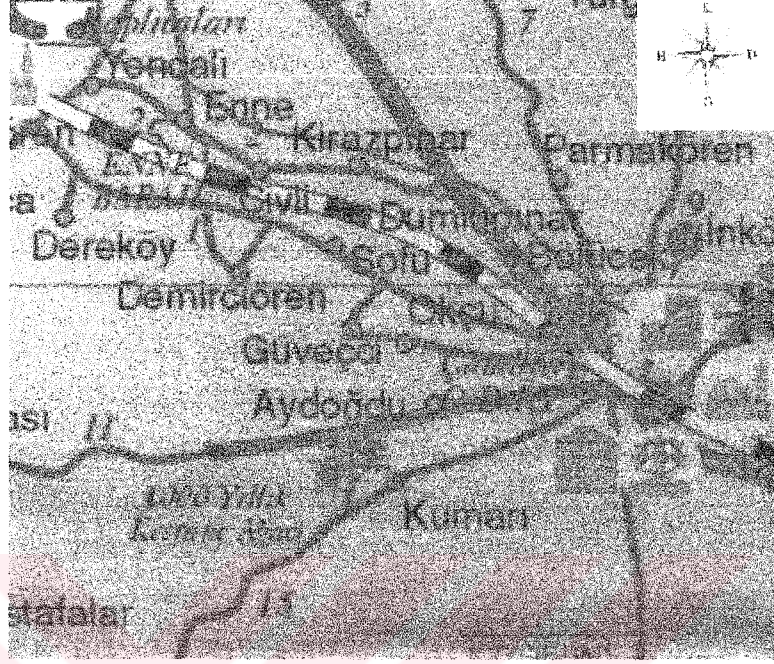

Kaynak: Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları – 3, 2002.

Vakıf Ormanları : Kütahya – Tavşanlı karayolunun güneyinde Kütahya'ya 40 km. uzaklıktadır. Pramidal karaçamların orman olarak bulunduğu tek yer olan vakıf ormanları koruma altındadır.

5.2.6. amlıca ve Bin Yıllık Kestane Ağacı

Harita 5.8. amlıca ve Bin Yıllık Kestane Ağacı Mevkii

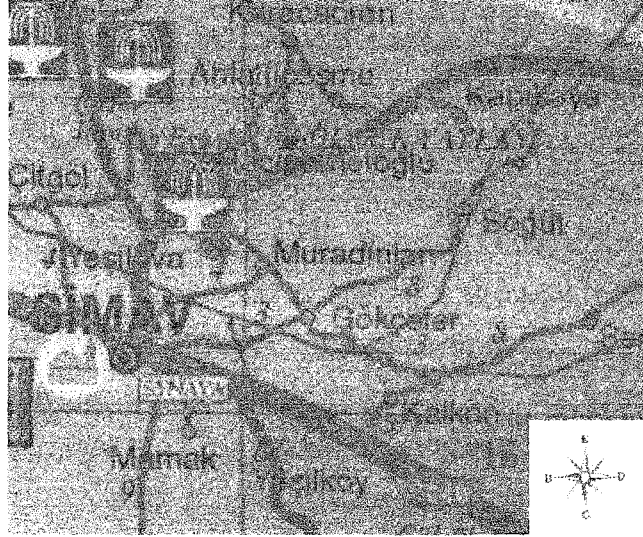
Kaynak: Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları – 3, 2002.

amlıca : Kütahya'nın batısında şehir merkezine 5 km uzaklıktaki Çamlıca orman içi dinlenme yeri olarak düzenlenmiştir. Orman işletmesince yapılan alt yapısı piknik yerleri ve hizmet birimleri özelleştirilmiştir. amlıca çam ağaçları soğuk suları temiz havası ve insanı rahatlatan manzarası ile geniş bir mesire yeridir.

1000 Yıllık Kestane Ağacı : Kütahya'nın 7 km güneyindeki Kumarı Köyü Boyacılar mevkiinde bulunan 3 adet kestane halen meyve vermekte olup özellikle bir tanesi 8m. bulan çevresi ve 20m. ye yaklaşan yüksekliği ile 1000 yıllık bir anıt ağaçtır. Her üç ağaçta koruma altındadır.

5.2.7. Simav Gölcük Yaylası

Harita 5.9. Simav Gölcük Yaylası

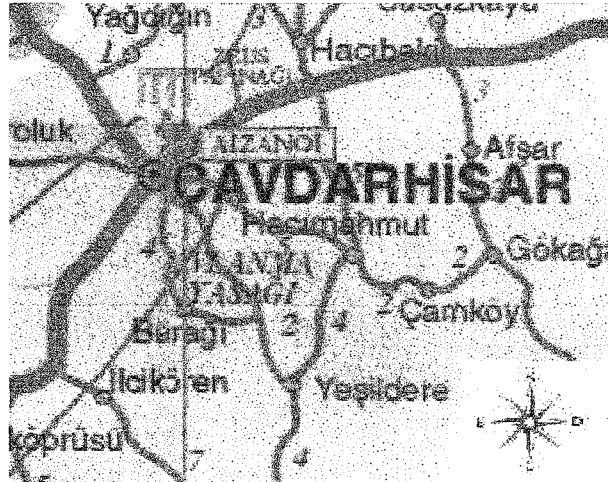

Kaynak: Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları – 3, 2002.

Gölcük Yaylası : Kütahya'nın güneybatısındaki Gölcük yaylası Simav'a 10 km uzaklıktadır. Çam ormanları arasındaki yayla her türlü alt yapıya sahip olup, 1450 m. yüksekte harika bir piknik yeri olarak hizmet vermektedir.

5.2.8. Çavdarhisar Aızanoı Antik Kent

Harita 5.10. Çavdarhisar Aızanoı Antik Kenti

Kaynak: Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları – 3, 2002.

Kütahya'nın 57. km. güneybatısındaki Çavdarhisar'dadır. Antik kent'de Zeus Tapınağı, Mozaikli Hamam, Tiyatro, Stadium, Borsa, Sütunlu Cadde ve iki antik köprü bulunmaktadır.

Zeus Tapınağı : Antik Kentten günümüze ulaşan kalıntıların en önemlisi Zeus Tapınağıdır. Kısa yanlarında 8'er, uzun yanlarında 15'er İon sütunu yer alır. Tapınağın altında tonozlu bir mahsen bulunmaktadır. M.S. 2. yy'da İmparator Hadriyan döneminde halktan toplanan vergilerle yapılmıştır. Dünyada Zeus adına yapılmış tapınakların en sağlamıdır.¹⁴⁰

Kadın Büstü ve Zeus Tapınağı : Zeus Tapınağının yan alınlığı üzerinde olduğu tahmin edilen kadın büstü zaman içinde bulunduğu yerden düşmüştür. Daha sonra şimdi bulunduğu yere monte edilmiştir.

Sütunlu Cadde : 1992 yılında başlayan kazılarda, M.S. 400 yıllarında tarihlenen bir sütunlu cadde ortaya çıkarıldı. cadde de sütunlu galeriler ve dükkanlar yer alıyordu. 450 m. uzunluğundaki cadde Zeus Tapınağından başlıyor. Bu gün bir çoğu toprak altında olan ve yapımı için Artemis Tapınağı yıkılan cadde, 6. yy'a kadar varlığını korumuş M.S. 542'de büyük deprem sonucu yıkılmıştır.

Mozaikli Hamam : Roma Hamamının zemin mozaiklerinde Satiyr ve Menad tasviri görülüyor. Hamam Erken Bizans döneminde psikoposluk merkezi olarak kullanılmıştır.

Borsa : Antik Kentin en önemli kalıntılarında birisi de Dünya'nın ilk borsasıdır. Macellum denilen yuvarlak yapının duvarlarında, İmparator Diocletion'm M.S. 301 yılında, enflasyonla mücadele için tespit ettiği fiatlar yer almaktadır. Yani imparatorluk pazarlarında satılan tüm malların fiatları yazılıdır. Örneğin, kuvvetli bir köle iki eşeğin, bir at ise 3 köle fiatına eşitti. Borsa binası 1970 depreminde yıkılan caminin altından çıkarılmıştır.

¹⁴⁰ www.cavdarhisar.8k.com/indexturkçe.htm

Stadyum / Tiyatro : M.S. 2. yy'ın ortalarından başlanıp, aralıklar M.S. 3. yy'ın ortalarına kadar yapımı süren Stadyum / Tiyatro kombinasyonunun bitişik nizam yapılanmalarından dolayı Dünya'da bir benzeri yoktur. Stadyumda at yarışları, atletizm ve güreş sporları yapılmıştır. Tiyatro 20 bin kişilik olup sahne mermerleri ve oturma basamaklarının önemli bir nedeni deprem nedeniyle ortaya yıkılmıştır.

Köprü : Aizanoi Antik Roma Kenti Rindakus nehrinin iki yakasına kurulmuştur. Kent, ikisi hala kullanılan beş köprü ile birbirlerine bağlanmıştır. Kentin ismi su perisi ERATO ile efsanevi kral ARKAS'ın birleşmelerinden meydana gelen AZAN isimli mitoloji kahramanından gelmektedir. Kent alanı M.Ö. 3000 yıllarından itibaren yerleşmeye sahne olmuştur. Orta çağlarda (13. yy. da) Çavdar Tarlarının üssü olan kent bu nedenle Çavdarhisar ismini almıştır.¹⁴¹

¹⁴¹ <http://www.kutahya.gov.tr/turizm.html> (20/12/2003)

SONUÇ

Günümüzde sanayileşmenin gelişmesi ile birlikte oluşan aşırı kentleşme yaşam koşullarının güçleşmesi ve diğer olumsuz etkenler , özellikle kentsel alanlarda yaşayan insanlar üzerinde büyük baskılar oluşturmaktadır. Bu baskılardan kaçış turizm hareketlerine yansımakta ve klasik turizm anlayışının yerini doğal ortamlarda dinlenme arayışları almaktadır. turizm tüketim kalıplarında son yıllarda önemli bir değişim gözlenmektedir. Giderek lüks turizm hareketlerine katılım azalmakta bu tür doyum sınırına gelen alışılmış turizm merkezlerinden uzaklaşma yönünde bir eğilim yaşanmaktadır. Giderek belirginleşen yeni tip yerli ve yabancı turistin beklentileri deniz kum ve güneş üçgeninden uzak doğa ile iç içe bozulmamış ve temiz bir çevrede aktif faaliyetlere katılımlar artmıştır.

Kütahya iklim ve bitki örtüsü zenginliği doğal güzellikleri tarihi zenginlikleri ve termal alanlarıyla iç ve dış turizm için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Fakat bu alanlardan gereği gibi yararlanılmamaktadır. Tanıtıma daha çok yer verilmelidir. Ülke genelinde turizm hızlı bir şekilde yaygınlık göstermektedir. Dış turizmden elde edilen döviz girdisinin ülke ekonomisindeki önemi gittikçe artmıştır. Turizm bilincinin gelişmesi sonucu iç turizmde de bir hareketlilik başlatmıştır.

Günümüzde spor turizmi kavramı gelişme göstermektedir. Özellikle doğa ve çevrenin insanın fizyolojik gelişimini ruhsal sosyal ve fiziksel gelişimine neden olan etkileri spor turizminin oluşmasına yardımcı olurken turizm olgusunun içinde spor aktivitelerinin varlığı da turizm ile spor arasındaki ilişki açısından bir boyutun oluşmasına neden olmuştur.

Toplumdaki ekonomik ve sosyal gelişmenin artması ile birlikte eğlenme, dinlenme seyahat etme , konaklama faaliyetleri iç turizm ile doğru orantılı olarak artmıştır. Ulaşım olanaklarının ve boş zamanların artmasıyla turizm etkinlikleri daha çok kişinin yararlanabileceği bir olgu haline gelmeye başlamıştır. Turizm alanlarının doğal imkanlarından yararlanırken, planlı ve programlı çalışmalar yapılmalı, organizasyonlar uzman kişiler tarafından hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

Ülkemizin günümüzde çok önemli bir yer tutan turizmden ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda beklentileri olan, turizm olgusuna bakış açısını geliştirmesi gerekmektedir. Turizm olgusu, zaman içinde değişikliğe uğrayarak, geleneksel kalıpları zorlamaya başlamıştır. Turizm pazarındaki payımızın artırılması, ancak tepedeki değişiklik arayışlarının dikkatle izlenmesi ve bu doğrultuda politikalar üretilmesiyle mümkün olacaktır. Yeni kaynak ve iş alanları oluşturmak, turizm bölgelerinin yer aldığı kıyı bölgelerindeki aşırı yığılmayı ve yoğun kullanımları orta yükseklikteki dağlık ve ormanlık yerler ile kaplıcaların bulunduğu iç bölgelere kaydırılarak bölgeler arası dengeli gelişme olaylarına katkıda bulunmak mümkündür.

Üniversitede spor turizmi, doğa sporları ve turizmi üzerine yapılan bilimsel araştırmalar desteklenmeli ve bunları uygulayacak uzmanların eğitimine katkı sağlanması kültürel sosyal ve ekonomik canlılığı arttırmada Doğa turizmini geliştirmek, iç ve dış talebi karşılamak için çeşitli organizasyonlara yer vererek çevre imkanlarından olabildiğince ergonomik şekilde yararlanılmalıdır.

Son yıllarda ülkemizde hareketlenen turizm potansiyelinden Kütahya yeterli olmasa da payını almaya başlamıştır. Konaklama istatistiklerine bakıldığında, ili ziyaret eden turistlerin %90'ı yerli, %10'unun yabancı olduğu görülmektedir. Ortalama kalım süreleri yerli 1.68, yabancı 1.88 gündür. Söz konusu turizm aktivitelerinin sadece tarihle sınırlı değil, doğa turizmi faaliyetleri açısından çeşitlendirilmesi, ilin ekonomik kalkınması ile paralel olarak geliştirilmesi, turizm yatırımları da bu doğrultuda yaygınlaştırılması Kütahya'da turizm hareketliliğini daha da arttıracaktır.

Dünya turizm sektörü, toplam dünya hasılası ve uluslar arası ticaret hacmindeki büyümeden daha hızlı bir şekilde gelişme göstermektedir. Türk turizminde ki büyüme ise dünya turizmindeki büyümenin üstündedir.

Turizm sektörü, Türk ekonomisinin en hızlı büyüyen sektörüdür. 1985-2002 yılları arasında sektörün yıllık ortalama büyüme hızı turist sayısına %10, turizm gelirinine %11 dir. Türk ekonomisinde bu denli büyüyen ikinci bir sektör yoktur.

Rekreasyon faaliyeti olan doğa yürüyüşü; insanların mutlu, sağlıklı ve hayattan zevk alarak yaşamalarını sağlayan, modern teknolojinin ve şehirleşmenin ortaya çıkardığı kalabalık, kirlilik ve diğer sorunların yarattığı, bedensel ve moral çöküntülerini ortadan kaldıracak önemli bir faaliyettir. Serbest zamanlar doğru değerlendirildiğinde insana zevkini, hevesini, yeteneğini, sorumluluk ve özgürlüğünü yaşama, zamanını doğru kullanma ve böylece kendini gerçekleştirme imkanı vermektedir.

Trekking'in ülkemiz için maddî getirisi de bulunmaktadır. Bu spor sayesinde Türkiye geçen yıl yaklaşık 1 milyon dolar döviz girdisi sağlamıştır. Türkiye'ye tatil amaçlı gelen turistlerin yanı sıra sadece trekking amaçlı gelen turistlerde de büyük artışlar olmaktadır. Bu gelişmeler dikkate alındığında, trekking'in Türkiye'de ki geleceğinin parlak olduğu görülmektedir. Tüm olumlu gelişmelere rağmen ülkemizde ve Kütahya'da bu sporun istenilen seviyede yaygınlaştırıldığı ve bu spor için uygun parkurların yeterli oranda değerlendirildiği söylenemez.

Ülkemiz ve Kütahya doğal ve termal alanlarıyla zengindir. Bu yapılmış istatistiki çalışmalar sonucu da ortadadır. Fakat bu bölgelerden insanların maksimum seviyede yararlanmaları sağlanmalıdır.

Öneri olarak;

Bilindiği üzere ülkemiz doğa turizmi yönünde çok zengin bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyeli yüzeysel olarak tanımak veya tanıtmak yerine daha derinlemesine bilgi edinmek gerekmektedir. Turizm sektöründe çalışanların, doğa turizmi konusundaki coğrafi bilgisinin artırılması ve pekiştirilmesi sağlanmalı, coğrafi bilginin doğa turizminde kullanımı öne çıkarılmalıdır.

Özellikle turizm rehberliği yapan ve yapacak olan kişilerin doğal ortamın özelliklerini bütün yönleriyle tanımaları, arazi tecrübeleri kazanmaları ve turizmle ilişkilendirilmeleri gerekmektedir.

Doğa yürüyüşü rotaları ve mola noktaları doğaya zarar vermeyecek şekilde belirlenmeli ve diğer turizm türleriyle de ilişkilendirilerek, bu rotalar üzerinde ihtiyaç duyulan kamp alanları, tuvalet, çöp toplama yerleri gibi bazı altyapı çalışmaları yapılmalıdır.

İlköğretim, ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinin eğitim süreci içerisinde doğanın, sporun önemi vurgulanmalı hafta sonları, sömestr ve yaz tatillerinde rekreatif amaçlı bölgelerden yararlanmalarını sağlayacak aktiviteler düzenlenmelidir.

Kütahya'yı tanıtıcı sitelerde doğa ve spor turizm alanları hakkında yeterli bilgi ve tanıtım yapılmamış bu yüzden Kütahya'yı tanıtıcı sitelerin içeriklerinin geliştirilmesi çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Kütahya rekabet gücünün yüksek olduğu doğa turizmüne ağırlık vermeli ülkemizde başlatılmış olan ürün çeşitlendirilme çalışmaları yaygınlaştırılmalı ve özel ilgi turizm alanları çoğaltılmalıdır.

Yerel yöneticilere ve Kütahya halkına doğa turizmi tür ve çeşitleri ve yöntemleri hakkında eğitim ve brifingler verilmelidir.

Çevreyle uyumlu, doğal ve geleneksel sosyo-kültürel yaşamla iç içe geçen, yöresel bitki örtüsünü ve yaban hayatını koruyan turizm altyapı yatırımları gerçekleştirilmelidir.

Kütahya'da alternatif turizm alanlarında çevresel planlamanın yapılması, yatırımlar da çevresel etki değerlendirme şartı aranması ve hem kamu organları hem özel sektör temsilcileri ve sivil insiyatif tarafından bu gelişmeler takip edilmelidir.

Valilik, Gençlik Spor Müdürlüğü, İl Turizm Müdürlüğü, İl Orman Müdürlüğü, ve Belediye ile ortak çalışmalar sonucu hafta sonları isteyen herkesin katılabileceği trekking organizasyonları düzenlenmeli ve tanıtılmalıdır.

Dağcılık Federasyonu ve İzcilik Federasyonu il temsilcilerinin doğa yürüyüşü faaliyetlerinde öncülük yapmalarına ve çeşitli organizasyonlar gerçekleştirmelerine zemin hazırlanmalıdır.

Kütahya ilinde Trekking Klüplerinin kurulması teşvik edilmelidir.

Bu alanda yapılan bilimsel araştırmalar çoğaltılmalı ve desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- AÇIKADA, Caner, ERGEN, Emin, **Bilim ve Spor**, Ankara, 1990.
- Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan-Kütahya, İstanbul 1981-82, s. 30.
- BADMİN, P., COOMBS, M. and RAYNER, G., Programmin, Ed. Brian S., **Duffield, Leisure Operaitanol Managment**, Longman Group Uk Limited, London, 1998.
- BAMBARGER, R., **Boş Zamanları Değerlendirmede Kitabın Rolü**, B2d Semineri, İstanbul, HSEK Yayını, 1966.
- BARUTÇUGİL, İ. S., **Turizm İşletmeciliği**, 2. Baskı, Bursa, 1984.
- BAUMANN, S., **Uygulamalı Spor Psikolojisi**, Çeviri: H. Can İkizler, Ali Osman Özcan, Alfa Basım Yayım dağıtım.
- CANAN, İbrahim, **İslamda Zaman Tanzimi**, İstanbul, Cihan Yayınları, 1991.
- DAVIS, R. J., ROSCOE, J. V., ROSCOE, D. A., **Physical Education and The Study of Sport**, Wolf Publishhing, England, 1994.
- DİE, **Türkiye İstatistik Yıllığı**, T.C. Başbakanlık DİE Yayını, Ankara, 1997.
- DÖNMEZLER, Sulhi, **Sosyoloji**, Ankara, Savaş yayını, 1984.
- D.P.T., **Çevre**, OİK Raporu, Ankara, D.P.T. Yayını, 1994.
- DURNİNG, A., **Ne kadarının Yeterli Olacağını Sorabilmek**, (Çev. E. User) İstanbul, 1991.
- ERDEMLİ, Atilla, **İnsan, Spor ve Olimpizm**, İstanbul, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1996.
- ERKAN, Necmettin, **Boş Zamanları Değerlendirme (Rekreasyon)**, Çoğaltma Ders Notları, Ankara, 1975.
- ERKAL, Mustafa, **Sosyolojik Açıdan Spor**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1981.
-, **Sakarya'da Sosyal Teşekküller**, SSAM, İstanbul, 1972.
- FİŞEK, Kurthan, **Spor Yönetimi**, SBF Yayını: 445, Ankara, SBF Basım Yayın Yük. Ok. Basımevi, 1980.
- Gediz Belediyesi, **Ilıca Su kaplıcası Tanıtım Broşürü**, 2000.
- GÖKÇE, Birsen, **Cumhuriyet Döneminde çocuk ve Gençlere Ait Yasal Düzenlemeler ve Yayınları**, Ankara, GSB Yayını, 1983.
- GÜR, Ali, **Spor ve Sosyal Sınıflar**, İstanbul, Aydınlik Yayınları, No: 69, 1983.
- HUNTCHINSON, S. L., **Principles Of Recreation**, Newyork, 1949.

KARAKÜÇÜK, Suat, **Rekresyon, Boş Zamanları Değerlendirme**, Ankara, Bağırhan Yayınmevi, 1997.

....., **Rekresyon, Boş Zamanları Değerlendirme**, Ankara, Bağırhan Yayınmevi, 1999.

KIZILÇELİK, Sezgin, ERDEM, Yaşar, **Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü**, İzmir, Savaş Kitapevi, 1996.

KURTKAN, Amiran, **Sosyolojik Açından Eğitim Yoluyla Kalkınmanın Esasları**, İstanbul, İ.Ü. Yayını, 1972.

Kütahya 98, Kütahya Belediyesi Yayınları Kütahya, 1998.

Kütahya Tanıtım ve İletişim Kataloğu, KESOB Yayını, Kütahya, 2001.

Kütahya Valiliği İl Özel İdaresi Yayını, Gökçe Ofset Matbaacılık, Ankara, 2002.

K.T.B., **Bir Yörenin Turizm İmkanlarının Değerlendirilmesi İçin Rehber**, Ankara, 1989

MATTEZART, A., **Reklamcılık**, Çev. F. Ersoy, İstanbul, Yeni Yüzyıl Kitaplığı, 1995.

MÜFTÜGİL, S., **Dinlence ve Turizm İlişkisi**, Derleyen: Ş. Yarcan, Seyahat Yönetimi, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayını, 1993.

OLGUN, Pervin, GÜRSES, Çetin, **Sportif Yetenek Araştırma Metodu Türkiye Uygulaması**, T.S.V., İstanbul, 1979.

ÖZGÜÇ, N., **Turizm Coğrafyası**, İ.Ü. Yayını, İstanbul, 1984.

ÖZSEVER, A., **Günümüz İş Adamı Önce İş Demiyor**, Sabah Gazetesi, 6 Mayıs 1993.

ÖZTÜRK, Fusun, **Toplumsal Boyutlarıyla Spor**, Spor Kitapevi, Ankara, 1998.

ROBBİNS, A., **Sınırsız Güç**, Çev. M. Değirmenci, Sekizinci Baskı, İstanbul, İnkılap Kitapevi, 1982.

SENGER, Yakut, **Türkiye'de Kentleşme**, Ankara, Kb Yayını, 1979.

Simav Belediyesi, **Eynal Kaplıcaları Tanıtım Broşürü**, 2000.

T.C. Sağlık Bakanlığı Kütahya İl Sağlık Müdürlüğü, **1999 Sağlık İstatistik Yılığı**, Kütahya, 1999.

TEZCAN, Mahmut, **Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi**, Ankara, A.Ü. Yayını, 1982.

....., **Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi**, Ankara, Atilla Kitapevi, 1994.

TOLAN, Barlas. **Toplum Bilimlerine Giriş**, Ankara, Savaş Yayınları, 1983.

- TOSKAY, T., **Turizm; Turizm Olayına Genel Yaklaşım**, Der. Yay, İstanbul, 1983.
- TÖR, Vedat Nedim, **Boş Zamanları Değerlendirmede Telkin Vasıtalarının Rollerini**, BZD Semineri, İstanbul HSEK Yayınları, 1966.
- TUNCER, Baran, **Ekonomik Gelişme ve Nüfus**, Ankara. H.Ü. Yayını, 1976.
- TURHAN, Mustafa, **Türkiye’de Sanayinin Yapısal Değişimi ve Ekonomik Gelişme**, Sanayi Yıllığı 93, Ankara, TKB Yayını, 1993.
- Yeni Bin Yılım Gözde yatırım Kenti Kütahya**, KTSO Yayınları, Kütahya, 2000.
- YILMAZ, Zafer, **Kütahya İlinde Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Serbest Zaman Faaliyetlerinin Dağılımı ve Değerlendirilmesi**, D.P.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2002.
- 21. Y.Y. Başlarında Kütahya**, Temmuz 2001, Graf Matbaası.
- ZORLU, E., **Boş Zamanlar Sorunu**, Gençlik Lideri El Kitabı, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayını No : 1, Ankara, Atak Matbaası, 1982.
- <http://www.balimtravel.com/dagrehberi/default.asp> (22/12/2003)
- <http://www.cavdarhisar.8k.com> (19/03/2004)
- <http://www.die.gov.tr> (02/12/2003)
- <http://www.dumlupinar.edu.tr> (19/03/2004)
- <http://www.geziturkiye.com/html/aktif/a-trekgob.html> (16/11/2003)
- <http://www.gata.edu.tr/fakulte/kol/doik/default.asp> (22/11/2003)
- <http://www.izcilikfederasyonu.org/kitap> (26/12/2003)
- <http://www.izmir-bld.gov.tr/gezi/trekking.htm> (16/11/2003)
- <http://www.kulturturizm.gov.tr>
- <http://www.kutahya.gov.tr/turizm.html> (20/12/2003)
- <http://www.tursab.org.tr> (19/03/2004)

DİZİN**-A-**

Aktivite, 32, 46, 51, 52, 60, 61, 62

-B-

Boş zaman, 89, 91, 93, 94, 97, 98, 99

-D-

Doğa yürüyüşü, 29, 31, 34, 35, 36, 37, 43, 44,
114

-E-

Eğitim, 24, 32, 47, 48, 50, 51, 56, 71, 76, 81, 89
Ekonomi, 21, 22, 51, 55, 60, 64, 76, 78, 84, 88,
99

-F-

Frig Vadisi, 15, 114, 116, 117

-K-

Kamp, 40, 43, 44, 54, 112, 113, 114
Kültür, 23, 24, 46, 47, 62, 70, 83, 89, 95
Kütahya, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 25, 100, 103,
105, 106, 110, 113, 114, 120

-M-

Murat Dağı, 10, 12, 18, 112, 114, 117, 118

-O-

Organizasyon, 27, 49, 50, 52, 64, 74, 80, 85
Oryantiring, 41

-T-

Turizm, 23, 24, 27, 62, 65, 75, 76, 80, 87, 90,
93, 97, 100, 104, 106, 108, 111
Trekking, 27, 52, 114
Termal, 23, 24, 95, 100, 102, 105, 108,
110, 118

-S-

Spor, 27, 29, 31, 32, 48, 50, 56, 61, 64, 68, 71,
72, 79, 80, 83, 90, 103, 110
Serbest zaman, 46, 47, 48, 59, 63

-R-

Rekreatif, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 60, 66, 69,
70, 74, 76, 78, 80, 98, 101, 114
Rekreasyon, 45, 46, 47, 48, 52, 54, 58, 60, 64,
69, 79, 80, 91, 99

-P-

Pusulâ, 36, 38, 40, 43, 44